

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav románských studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Gabriela Mádrová

Literární a kulturní osobnosti spojené s městem Târgoviște

Town Târgoviște and literary and cultural personalities linked to this place

Vedoucí práce: PhDr. Libuše VALENTOVÁ, CSc.

2010

„ Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu.“

Věnování

Tuto diplomovou práci věnuji své mamince, paní Janě Janečkové, která mě naučila Rumunsko milovat.

Poděkování

Za velmi cenné rady, připomínky a náměty při vypracování této diplomové práce a rovněž za laskavý přístup ke studentům bych chtěla poděkovat paní PhDr. Libuši V a l e n t o v é, Csc. a panu PhDr. Jiřímu N a š i n c o v i.

OBSAH

Úvod.....	1
Významné letopočty v kulturně-politické historii města Târgoviște	5
Neagoe Basarab	11
Diákon Coresi.....	17
Petru Cercel	21
Udriște Năsturel.....	23
Văcăreștii - Vakareskové	28
Ienache (Ienăchiță) Văcărescu.....	29
Alecua Văcărescu.....	34
Nicolae Văcărescu.....	38
Iancu Văcărescu	40
Ion Heliade Rădulescu	45
Vasile Cârlova	62
Grigore Alexandrescu	69
Alexandru Vlahuță	78
Ioan Alexandru Brătescu – Voinești	86
„Școala de la Târgoviște”	92
Mircea Horia Simionescu.....	94
Radu Petrescu	104
Costache Olăreanu.....	113
Tudor Țopa	120
Společnost spisovatelů Târgoviște - Societatea Scriitorilor Târgovișteni.....	123
George Coandă	124
Victor Petrescu	127
Mihai Stan	129
Tudor Cristea.....	131
Emil Stănescu.....	132
Nastupující generace básníků a prozaiků z Târgoviște	134
Simona Cristina Noveanu.....	134
Horațiu Radu Maniți.....	135
Florentina Raluca Tarbă	136
Alexandra Tomșa	137
Ana Baity.....	138
Závěr.....	139
Shrnutí	141
Summary	143
Rezumat.....	145
Bibliografie primární.....	148
Bibliografie sekundární	149
Obrazová příloha	152

Úvod

Důvod, proč jsem zvolila za téma své diplomové práce právě Târgoviște a osobnosti kulturního a literárního života s tímto místem spjaté, je prostý a je dán mým velmi blízkým vztahem k tomuto městu. V Târgoviști jsem prožila své dětství a nutno podotknout, že dětství velmi šťastné. Právě sem jsme se s rodiči přestěhovali z Ploiești, které je dalším městem, ke kterému mne váže silný citový vztah, protože zde jsem se narodila a tady také žije moje kmotra, její rodina i mí přátelé.

Târgoviște bylo, je a bude městem mého srdce. Dodnes mám v paměti naše nedělní procházky po historických místech města, ke věži Chindea, do parků nebo ke klášteru Dealu. Dalším důvodem pro tuto mou práci byli lidé, kteří zde žijí - mí přátelé, kamarádi i osobnosti literárního života, které jsem poznala teprve nedávno. Právě setkání s nimi v říjnu loňského roku mě utvrdilo v myšlence, že zvolit město Târgoviște, za téma diplomové práce, bylo správnou volbou. Měla jsem možnost zúčastnit se přípravy vydání literárního měsíčníku „Litere“, časopisu Společnosti spisovatelů Târgoviște, ale hlavně jsem dostala příležitost osobně se seznámit s některými současnými spisovateli Târgoviște, k nimž patří např. George Coandă, Tudor Cristea, Mihai Stan či Emil Stănescu. Informace pro tuto práci jsem rovněž čerpala z návštěv místních muzeí, ať již to bylo Muzeum knihtisku, Muzeum spisovatelů nebo Muzeum historie.

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na nejvýznamější literární osobnosti města Târgoviște, jejichž význam daleko přesáhl hranice města a patří do klenotnice rumunské literatury a jsou rovněž součástí literárních slovníků a také povinnou školní četbou. Výběr těchto spisovatelů byl podmíněn místem narození v Târgoviști nebo jejich působením a literární činností v tomto městě.

Mým cílem bylo ukázat, že i menší města či regiony mohou být námětem a inspirací pro krásná díla a spisovatelé nebo osobnosti z nich pocházející či tam působící mohou svou tvorbou a významem daleko převyšovat regionální působnost.

Jednotlivé osobnosti jsou seřazeny chronologicky podle data narození, a to počínaje 15. stoletím až po současnou mladou nastupující generaci básníků a prozaiků, kteří se teprve dostávají do širšího povědomí čtenářů. Z doby do 19. století se jedná o tyto osobnosti: **Neagoe Basarab, Diákon Coresi, Petru Cercel, Udriște Năsturel, Văcărescové, Ion Heliade Rădulescu, Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu, Alexandru Vlahuță, Ioan Alexandru Brătescu-Voinești.**

Z autorů 20. století jsem do své práce zařadila členy literárního uskupení „Școala de la Târgoviște“, kteří jsou uznáváni díky své tvorbě v celém Rumunsku, jsou to: **Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu, Tudor Țopa**. Tento seznam spisovatelů je dále doplněn o některé členy „Společnosti spisovatelů Târgoviște“. Až na **Victora Petresca** jsem měla možnost se s ostatními jmenovanými setkat. Jsou to: **George Coandă, Mihai Stan, Tudor Cristea, Emil Stănescu**. Výčet by nebyl úplný bez nastupující mladé generace. Náhodně jsem vybrala pěťici současných mladých básníků a prozaiků ve věkovém rozmezí 22 – 39 let, kteří se v Târgoviști narodili nebo kteří zde působí: **S. C. Noveanu, H. R. Maniți, F.R. Tarbă, A. Tomșa, A. Baity**.

První stránky diplomové práce jsou věnovány stručné historii města a letopočtům, které pro toto město měly zásadní význam. Je zde zmíněn fakt, že Târgoviște bylo mezi léty 1396–1714 hlavním městem Valašského knížectví a stalo se tak nejdůležitějším ekonomickým, politickým i kulturním centrem Rumunska. Z významných panovníků, kteří tu sídlili, bych zmínila Mirču Starého (**Mircea cel Batrân**), **Vlada Țepeșe**, Rada Velikého (**Radu cel Mare**), Michala Chrabrého (**Mihai Viteazul**), **Mateie Basaraba** či **Constantina Brâncoveana**. Nejdůležitějším kulturním mezníkem v historii města, dle mého názoru, bylo založení tiskárny v klášteři Dealu; Târgoviște se tak stalo prvním centrem knihtisku ve Valašsku (1508). Byly zde vytištěny první knihy na rumunském území.

Na stručnou historii v úvodu práce navazují kapitoly o jednotlivých autorech. U všech je zastoupena jak biografie tak bibliografie. Životopis zahrnuje dětství, studium, rodinné údaje i popis prostředí, jež je formovalo. U stránek věnovaných tvorbě jsou uvedena všechna díla, jejich stručný obsah a také rozbor jednoho z děl. U každého autora je rovněž přidána ukázka z jedné z jeho knih i s překladem. U některých spisovatelů jsem také připojila úryvky rozhovorů, které poskytli nějakému periodiku a to pro ilustraci a možnost poznat jejich vlastní názory a myšlenky.

Na závěr své diplomové práce jsem připojila obrazovou přílohu. Sestává výhradně z fotografií, které jsem pořídila při své poslední návštěvě Târgoviște v říjnu roku 2009. Jedinou výjimkou je fotografie spisovatele Costache Olăreana, kterou mi s laskavým svolením zapůjčila paní Dr. Valentová.

*„De la Mircea pâna la Vladimirescu,
nu este un singur nume ilustru care
sa nu fie scris cu sânge pe pământul
Târgoviștei. Acolo este leagănul
luptelor și al sacrificiilor politice.
Toate gloriile noastre militare au trecut
pe acest pamânt și au lasat urme
sângeroase într-acest oraș.“*

Ion Ghica¹

Târgoviște, toto starobylé a krásné město, bylo ve středověku hlavním městem Valašského knížectví. Leží na řece Ialomița a počet obyvatel dosahuje asi 90 000.

Název Târgoviște je původem slovanský a znamená *tržiště*, což je odvozeno z praslovanského, potažmo staroslověnského slova *trъgbъ*. Toto pojmenování města nebylo ve středověku nikterak neobvyklé, a tak se můžeme setkat v Srbsku s *Трговуице* a v Bulharsku s městem *Търговище*.

Pro dějiny rumunského národa bylo Târgoviște symbolem. Symbolem velikosti, ale bohužel i symbolem velmi těžkých dob. V politickém, společenském, ekonomickém a v neposlední řadě i kulturním životě zaujímal velmi významné místo.

Mezi léty 1396–1714 bylo město sídlem valašských knížat. Všech třicet tři panovníků, kteří zde sídlili, poznamenalo rumunský středověk významnými činy. Nejznámější z nich - Radu Veliký, Neagoe Basarab, Matei Basarab a Constantin Brâncoveanu - pozoruhodně přispěli k rozvoji kultury (školství, malířství, hudby, knihtisku, historiografie, literatury a filozofie), bezesporu nejvýznamnějším panovníkem v historii byl Mihai Viteazul (1593-1601), za jehož vlády bylo město svědkem nejslavnějších událostí v dějinách země.

V tomto kontextu úžasného kulturního rozmachu se na počátku XVI. století ve Valašsku jako důsledek vysoké úrovně hospodářského a společensko-politického života objevuje knihtisk. Do dějin tisku v cyrilici se zapsalo Valašsko (1508) jako třetí středisko v Evropě, po němž následovala Praha (1517), Benátky (1519 – zakladatelem byl Božidar Vukovič), Vilnius (1525 – zakladatelem byl Francysk Skaryna) atd.²

1/ „Od knížete Mircei až po Vladimiresca, neexistuje žádné jméno města, které by bylo psáno krví do půdy, tak jako jméno města Târgoviște. Bylo kolébkou bojů i politických obětí. Všechna naše vojenská sláva a úspěchy procházely tímto městem a zanechaly v něm krvavé stopy.“

Všechny překlady v této práci jsou pracovními překlady a pořídila je autorka diplomové práce sama.

2/ Srov.: Victor Petrescu, Serghe Paraschiva: Dicționar de literatură al județului Dâmbovița 1508-1998, Editura Biblioteca 1999, s. 6 - 7.

Târgoviște bylo prvním centrem knihtisku ve Valašsku. V klášteře Dealu, který založil kníže Radu Veliký, vznikla tiskárna, ve které mnich Macarie vytisknul první knihy na rumunském území: **Liturghier** (1508, Liturgiář), **Octoih** (1510, Osmihlasník), **Tetraevangel** (1512, Tetraevangeliář).

Z dalších významných osobností knihtiskařského řemesla jmenujme alespoň Dimitre Ljubaviče, který do Valašska přišel ze Srbska a vytiskl v církevní slovanštině **Molitvenic** (1544, Modlitebník), **Apostol** (1547, Apoštol) nebo **diákona Coresiho**, jenž má zásluhu na vytištění vůbec prvních knih v rumunštině: **Catehismul sau Întrebare creștinească** (1559, Katechismus neboli náboženská otázka), **Tetraevangheliarul** (1561, Tetraevangeliář) nebo **Tîlcul evangheilor – Cazania I.** (1564, Výklad evangelií – Cazania I.).

Târgoviște, hlavní město Valašského knížectví, bylo v tomto období duchovním centrem, které Nicolae Iorga sugestivně nazýval „*Byzance après Byzance*“. Panování knížete Mateie Basaraba (1632-1654) bylo obdobím rozkvetu v kulturním vývoji Târgoviști, kdy se město prosadilo jako jedno z nejvýznamějších center rumunského humanismu.

Dalšími osobnostmi, jež zanechaly nesmazatelné stopy v kulturním životě města Târgoviște, byli bezesporu Udriște Năsturel a jeho sestra Elina, kteří byli velmi osvícenými příslušníky bojarského rodu a zasloužili se rovněž o vzdělávání obyvatel Târgoviște (*Școala slavonă*, *Școala slavo-română*). *Școala greca et latina* byla první oficiální vyšší školou ve Valašsku.

Tisky vydané v Târgoviști dokládají touhu Rumunů po kultuře a zůstávají svědectvím specifické rumunské grafické úpravy, patřící mezi tvůrčí umělecké hodnoty rumunského národa.

Nejvýznamnějším panovníkem v historii byl bezesporu **Michal Chrabrý** (Mihai Viteazul 1593-1601), za jehož vlády bylo město svědkem nejslavnějších událostí v dějinách země.³

K významným památkám města Târgoviște patří „*Complexul monumental mănăstirea Dealu*“ (klášter Dealu), „*Curtea domnească*“ (pozůstatky knížecího paláce), „*Muzeul tiparului și al cărții românești vechi*“ (muzeum knihtisku), „*Muzeul scriitorilor târgovișteni*“ (muzeum spisovatelů Târgoviște), „*Complexul monumental Stelea*“ (komplex „Stelea“), „*Biserica albă*“ (Bílý kostel), „*Turnul Chindea*“ (věž Chindea).

3/ Srov.: Victor Petrescu, Serghe Paraschiva: Dicționar de literatură al județului Dâmbovița 1508-1998, Editura Biblioteca, Târgoviște 1999, s. 7 - 8.

Významné letopočty v kulturně-politické historii města Târgoviște

1396

Tohoto roku se Târgoviște nachází v postavení druhého hlavního anebo dalšího nejdůležitějšího města Valašska, když se o městě takto zmiňuje německý voják křížové výpravy **Johann Schiltberger**, jenž se zúčastnil bitvy u Nicopole (25. září 1396) a zapsal si při svém putování, že si vojsko dopřálo oddychu a zastavilo se ve dvou hlavních městech Valašska, **v Argeși a v Târgoviști** („in den Zweien Häuptstadtem in der Walachei, die grant sein Agrich /Argeș/ und Türkoich /Târgoviște/“). Postavení druhého hlavního města Valašska je spojeno s vládou valašského knížete **Mirči Starého** (Mircea cel Bătrân - 23. září 1386 – 31. ledna 1418) a s panováním jeho syna **Mihaie**, jenž se jako valašský kníže usadil právě v Târgoviști.

1418

Kníže **Mircea cel Bătrân (Mircea I. Basarab)** definitivně přesunul hlavní město Valašska z **Curtea de Argeș** do **Târgoviște**. Změna byla důkladně promyšlena a provedena z politicko – strategických důvodů.

1508

10. listopadu v církevní slovanštině byla knihtiskem vytištěna první kniha ve Valašsku - **Liturghier**, a to díky mnichu **Macariovi**, který si zřídil s pomocí knížete **Radu cel Mare** tiskárnu v klášteře **Dealu**. Byla to vůbec první tiskárna v jihovýchodní a východní Evropě a jedna z mála tiskáren vedle těch, jež fungovaly v Praze, Govajde a ve Vídni.

Liturghier byla kniha malého formátu o 256 stranách, které popisovaly rady a ponaučení určené kněžím.

1512

23. ledna na valašský trůn nastupuje kníže **Neagoe Basarab** (23. ledna 1512-15. září 1521), který se tituluje: „*Io Basarab, marele voievod, fiul preabunului, marelui domn, Io Basarab, voievod*“ (Já, Basarab, velký kníže, syn předobrého a velkého pána, Já Basarab, kníže).⁴

4/ Srov.: George Coandă: Istoria Târgoviștei, Cronologie enciclopedică, Ediție revazută și adaugată, Editura Biblioteca, Târgoviște 2007, s. 52, 54, 78, 80.

1512

25. června mnich **Macarie** dokončil v klášteře Dealu tisk třetí knihy, **Tetraevanghelul**, jemuž se dostalo velkého rozšíření, jeden výtisk se objevil až v Moskvě, další v Hopovu v Srbsku nebo v Petrohradu.

1521

Kníže Neagoe Basarab dokončil v Târgoviști práci na svém díle „**Învățăturile către fiul său Teodosie**” (Naučení svému synu Teodosiovi), které patří k základům staré rumunské literatury. Naučení byla sepsána v církevní slovanštině. Jedná se o unikátní parainetické dílo s rozsahem cca 390 stran, jehož cílem bylo udělit rady budoucímu knížeti, jak má vládnout.

1545

10. ledna byl v Târgoviști byl vytištěn **Molitvenic**, opět v církevní slovanštině, a to díky dalšímu tiskaři v tomto městě, srbskému mnichu **Dimitrie Ljubavicovi**. **Molitvenic** má přílohu: **Pravila Sfinților Apostoli și a sfinților preacuvioși părinții noștri și celui de al șaptelea sobor: despre preoți și despre mireni**. Jedná se o druhou knihu, která vznikla na rumunském území.

1558

30. července žák Dimitrie Ljubavice, **diákon Coresi**, se zasloužil o vytištění další knihy v církevní slovanštině: **Triod-Penticostar**.

1559

Diákon Coresi je zároveň tím tiskařem, kdo vytisknul vůbec první knihu v rumunštině na rumunském území, a to: „**Catehismul sau Întrebare creștinească**“ (Katechismus neboli náboženská otázka). Kniha byla vytištěna v Brašově a na jejím tisku se kromě Coresiho podílel i jáhen Tudor. Je sepsána formou otázek a odpovědí, obsahuje krátkou předmluvu, pak následuje Desatero božích přikázání, základní modlitby a kapitoly o svátostech.⁵

5/ Srov.: George Coandă: Istoria Târgoviștei, Cronologie enciclopedică, Ediție revazută și adaugată, Editura Biblioteca, Târgoviște 2007, s. 80, 86, 96, 97, 98.

1583

V **červenci** začíná krátké, ale přesto významné panování knížete **Petru Cercela** (červenec 1583 – 6. dubna 1585). Tento osvícený panovník si vzal na sebe úkol rozvíjet město Târgoviște tak, aby splňovalo všechny nároky kladené na knížecí dvůr ve srovnání s dvory západního světa.

1593

V **září** nastupuje na valašský trůn jeden z nejvýznamnějších panovníků nejen Valašska, ale i Sedmihradska a Moldavska, a sice **Michal Chrabrý** (Mihai Viteazul, září 1593 – 9. srpna 1601), který uzavřel spojenectví s knížetem Rudolfem II. proti Turkům a jemuž se podařilo, sice ne nadlouho, spojit v jedinou zemi všechna tři rumunská knížectví: Valašsko, Sedmihradsko a Moldavsko, a to v **květnu roku 1600**. Poté se kníže tituloval jako: „*Domn al Țării Românești și Ardealului și a toată țara Moldovei*”. („Pán Valašska, Sedmihradska a celé země moldavské” – v dokumentu z 6. července 1600).

1645

Metropolita Varlaam tiskne v tiskárně kláštera Dealu první rumunskou teologickou polemiku: „**Răspunsul împotriva catehismul calvinesc**”. (Odpověď proti kalvínskému katechismu).

1646

V Târgoviști je otevřena **Școla graeca et latina**, pod patronátem knížete **Mateie Basaraba**. Byla to knížecí škola vyššího vzdělávání pro syny bojarů a úředníků a jedním z vyučujících na této škole byl i bojar **Udriște Năsturel**. Oblastí, ve kterých se Udriște Năsturel na poli kulturním uplatnil je celá řada: od původní tvorby – prózy a poezie - až po překlady a knihtiskařskou činnost. Pro dílo „**Pravila de la Govora**” – (1640, Govorský zákoník) sepsal úvodních 12 veršů opěvujících znak země a starobylý knížecí rod Basarabů. Dále pak ve své rodné vesnici sepsal předmluvu „**La preluminata stemă și a preluminatelor case a mărilor lor domnilor Basarabi**” (K oslavě znaku země a k oslavě starobylého rodu Basarabů) k dílu „**Antologhionul slavonesc**“, (Slovanská antologie), vytištěnému v Câmpulung Muscel.⁶

6/ Srov.: George Coandă: Istoria Târgoviștei, Cronologie enciclopedică, Ediție revazută și adaugată, Editura Biblioteca, Târgoviște 2007, s. 99, 103, 125, 126.

1716

5. ledna dosazuje sultán Ahmed I. na valašský trůn **Nicolae Mavrocordata** (21. ledna 1716 – 25. listopadu 1716 a březen 1716 – březen 1719). S ním začíná fanaoritské období vlády, čili období knížat, z řeckých aristokratických rodin, jež žily v řecké čtvrt Fanar v Istanbulu.

1848

Revoluční rok v rumunských zemích. Jedním z aktivních účastníků revoluce ve Valašsku byl i známý spisovatel, básník a novinář, spjatý s městem Târgoviște, **Ion Heliade Rădulescu**. Dalšími osobnostmi valašské revoluce roku 1848 byli: Gheorghe Magheru, Nicolae Bălcescu a Costache Romanescu. Ačkoliv revoluce skončila porážkou intervenčním zásahem tureckých a carských vojsk, přece jen silně otrásla feudálním zřízením v rumunských zemích.

1859

24. ledna došlo ke **sjednocení** Moldavska a **Valašska**. Byla to první etapa ke vzniku rumunského národního státu. Prvním rumunským panovníkem byl **Alexandru Ioan Cuza** (1859 – 1866). Za jeho vlády se uskutečnilo množství reforem, zejména agrární reforma (pozemkový zákon) z roku 1864, která zrušila nevolnictví.

1866

Politická koalice donutila Alexandra Ioana Cuzu k abdikaci a na jeho trůn nastoupil 10. května mladý německý princ **Carol Hohenzollern – Sigmaringen** (10. května 1866 – 10. října 1914). Tento kníže a později i král během svého osmačtyřicetiletého panování získal pro Rumunsko nezávislost a pozdvihl ekonomiku.

1877

19. března získává Rumunsko nezávislost podpisem dohody v Londýně poté, co se účastnilo po boku Ruska v rusko – tureckých válkách (války za nezávislost).⁷

7/ Srov.: George Coandă: Istoria Târgoviștei, Cronologie enciclopedică, Ediție revazută și adaugată, Editura Biblioteca, Târgoviște 2007, s. 167, 199, 211, 217, 224.

1879

V Târgoviște začínají vycházet časopisy **Târgoviște a Ecoul Dâmboviței** a týdeník **Dâmbovița**.

1894

V tomto roce se uskutečnilo **sčítání lidu**. Počet obyvatel Târgoviște dosáhl 8582 obyvatel, z toho bylo 4513 mužů a 4069 žen. Dle náboženského vyznání bylo 7786 obyvatel řecko-katolického vyznání, 464 římsko-katolického nebo protestantského vyznání.

1907

Došlo k velkému rolnickému povstání. Rolníci již nemohli snášet útlak ze strany velkostatkářů a jejich šafářů. Jedno z ohnisek povstání bylo též nedaleko Târgoviște, v **Răzvodu**. Rolníci žádali, aby se rozdělila půda, ale armáda povstání brutálně potlačila. Na 11000 rolníků bylo bez milosti zastřeleno, celé vesnice byly zničeny a mnoho vzbouřenců si odpykávalo dlouhá léta ve vězení.

1916

Dnem **15. srpna** 1916 vstupuje Rumunsko po dvou letech neutrality do 1. světové války po boku Dohody, která mu slíbila obnovení národní jednoty.

1918

Dnem **1. prosince** došlo v Alba Iulii k připojení Sedmihradska ke stávajícím rumunským zemím a bylo tak vytvořeno **Velké Rumunsko** a tento den byl vyhlášen na počest sjednocení státním svátkem.

1940

10. listopadu ve 03,39 hod došlo ve městě k velkému **zemětřesení** (7,4 stupňů Richterovy stupnice). Zničeny byly starobylé budovy z centra Târgoviște – Biserica Mare z Curtea Domnească a kostely sv. Jiří, sv. Mikuláše – Andronești, Stolnicul, Târgului a věž Chindia.⁸

8/ Srov.: George Coandă: Istoria Târgoviștei, Cronologie enciclopedică, Ediție revazută și adaugată, Editura Biblioteca, Târgoviște 2007, s. 230, 244, 258, 268, 271, 304.

1941

Od června 1941 bylo Rumunsko zataženo Antonescovou profašistickou vládou po boku nacistického Německa do bojů v 2. světové válce proti SSSR.

1968

20. února začal vycházet týdeník Dâmbovița. Vznik novin je spjat se jmény autorů jako jsou **Victor Eftimiu, Teodor Blaș, George Coandă, Aurel Preda, Marin Stoica, Alexandru Dumitrache.**

1969

19. října se konal první ročník národního literárního festivalu *Moștenirea Văcăreștilor*. Zakladateli festivalu byli **George Coandă, Constantin Manolescu, Victor Petrescu, Ion Gavrilă, Vasile Chiriuc.**

1989

Dne **22. prosince mezi 11.30 – 12.30 hod.** začala protikomunistická revoluce i v Târgoviști. Stávkující se shromáždili v tiskárně novin Dâmbovița a chtěli změnu novin na **Dâmbovița liberă.**

Dne **25. prosince** – v tento vánoční den byli na dvoře kasáren popraveni zastřelením **Nicolae a Elena Ceaușescu.** Stalo se tak na základě rozsudku tribunálu tvořeného generálem Victorem Athanasiem Stănculescem, Gicou Popem a Danem Voineou. Rozsudek byl okamžitě vykonán.

1992

5. října byla za přítomnosti osobností kulturního, vědeckého a politického života nejen města, ale i celého Rumunska slavnostně otevřena **Univerzita „Valahia“.**⁹

9/ Srov.: George Coandă: Istoria Târgoviștei, Cronologie enciclopedică, Ediție revazută și adaugată, Editura Biblioteca, Târgoviște 2007, s. 307, 340, 344, 382, 385, 392.

Neagoe Basarab

(narozen 1482 - zemřel 15. září 1521)

Neagoe Basarab byl valašským knížetem od 23. ledna 1512 do 15. září 1521, současně byl i velikou osobností své doby. Měl oporu v bojarských rodinách a získal poměrně značnou autoritu.

Po knížeti **Mihnea Zlý** (Mihnea cel Rău 1508-1510) a **Vlad Mladý** (Vlad cel Tânăr 1510- 1512) nastupuje na valašský trůn potomek rodiny Basarabů, Neagoe. Neagoe Basarab pokračuje v politice otevřenosti svého předchůdce **Radu Velikého** (Radu cel Mare 1495-1508). Neagovo panování (čítající 9 let) patří k těm nejlepším a nejzářivějším v celých rumunských dějinách. Dopisoval si s význačnými osobnostmi kulturního či politického života té doby. Přijímal posly papeže Lva X., kteří navrhovali sjednocení církví a společný boj proti Turkům. Navštívil také Konstantinopol. Oženil se s Despinou Milițou, srbskou princeznou z rodu Cantacuzinů, sestrou Maxima Brankoviče.

Není pochyb o tom, že mezi všemi valašskými knížaty patřil k těm nejvzdělanějším, byl zároveň umělcem i filozofem. Jeho dílo **Învățaturile lui Neagoe către fiul său Teodosie** (Naučení Neagoe Basaraba svému synu Teodosiovi) je jednou z nejskvělejších literárních prací XVI. století, dílem, jež shrnulo duchovní kulturu středověku.¹⁰

Neagoe Basarab rovněž nechal postavit klášterní chrám sv. Mikuláše v Curtea de Argeș, od založení biskupství r. 1793 zvaný častěji biskupský (Biserica Episcopală). Chrám byl dokončen roku 1517 a byl určen jako pohřebiště pro knížete a jeho rodinu. Vynikající stavba našla ohlas v lidové tradici v jedné z nejznámějších pověstí o mistru Manolovi (Meșterul Manole), jenž byl přinucen, aby kvůli zdárnému ukončení díla zazdil do chrámu svou ženu. Tato pověst došla četných literárních zpracování v poezii i v dramatu.

Neagoe Basarab se nespokojil s jedinou stavbou, ani s jediným slohem. Jeho dalšími významnými stavebními činy jsou klášterní kostel ve Snagově (u jezera Snagov, severozápadně od Bukurešti) a metropolitní chrám v Târgoviști z roku 1518, který však byl koncem 19. století stržen a zcela přestavěn podle plánu Lecomta de Nouy.¹¹

10/ Srov.: <http://www.pitesti.ro/centrul-cultural/arhiva/arges/iulie2004/pag19.htm>.

11/ Srov.: Marie Kavková: Nástin dějin a kultury Rumunska I, SPN Praha 1978, s. 83.

Nejcennějším původním literárním dílem vzniklým na území Rumunska roku 1521 jsou **Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul sau Theodosie** (Naučení Neagoe Basaraba svému synu Teodosiovi). Byly napsány ve staroslověně (nalezený rukopis nebyl kompletní) a překlad do rumunštiny byl pořízen v 17. století (pravděpodobně Udriște Năsturelem). „*Naučení*“ vycházejí z byzantských vzorů a obsahují rady křesťanskému knížeti, jak vládnout, jak vést války a diplomatická jednání. Jsou odrazem dobových snah po konsolidaci a centralizaci panovnické moci.¹²

Nyní máme k dispozici nový kompletní překlad, a to díky Gheorge Mihailovi a historikovi Danu Zamfirescovi.¹³ Posledně jmenovaný svedl opravdovou historiografickou bitvu během roku 1970 ve snaze dokázat, že toto Basarabovo dílo náleží rumunské kultuře a literatuře.

Někteří řečtí a bulharští vědci přišli s jinými tezemi o původu tohoto díla, a sice, že Neagoe Basarab jen okopíroval řecký rukopis nalezený na hoře Athos a že tedy, že toto dílo vlastně nepatří rumunské kultuře, nýbrž řecké. Dan Zamfirescu objevil pravdu pomocí filologických, stylistických i historických důkazů.¹⁴

Neagoe Basarab byl osobností vskutku renesanční. Významným faktem je, že Neagoe dokončil své dílo v období vývoje reformy protestantské církve na Západě (1519-1521). Vytvořil monumentální dílo filosofické, etické, politické, ale i pedagogické a morální. Lze hovořit o syntéze idejí kolujících v rumunské kultuře, syntéze kultury ortodoxní církve a syntéze epochy. Je to „kompendium“ kultury lidové, náboženské i vědecké.

Ponaučení obsahuje rady, podněty a výzvy pro utváření osobnosti intelektuální, morální a politické, dbající principů osvícenství své doby. Dílo tvoří syntézu úryvků ze svatých knih, z děl církevních otců, z rozličných komentářů, ale i z vlastních autobiografických poznámek. Autor předkládá osobní názory na politické otázky. Soudí se, že jádro textu je dílem samotného knížete Neagoe Basaraba, vladaře, jenž ve všem svém konání osvědčil mimořádný politický a kulturní rozhled. V tomto díle se navíc projevil i jako nadaný spisovatel, jak v celkové kompozici, tak v lyrických pasážích, zejména v pláči nad smrtí matky a jediného syna Teodosia.

12/ Srov.: Marie Kavková: *Nástin dějin a kultury Rumunska I*, SPN Praha 1978, s. 87, 88.

13/ *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul sau Theodosie*, Transcriere, traducere in limba romana și studiu introductiv de G.Mihaila. Cu prefață de Dan Zamfirescu, Bucuresti, Editura „Roza Vanturilor”, 1996.

O prima ediție stiintifica a fost publicata la Editura Minerva in 1971, cu studiu introductiv și note de Dan Zamfirescu si G. Mihaila.

14/ Srov.: Grigore Georgiu, *Istoria culturii romane moderne*, București 2000, s. 47.

Představa člověka v díle Neagoe Basaraba je syntézou středověké tradice a nové moderní epochy, která nastupuje.

Nejdůležitějšími ctnostmi, jež jsou důležité pro další vývoj každého člověka jsou: **moudrost, racionální úsudek, sebeovládání, mírné chování, střídmy život, skromnost, důstojnost, sociální smír.** Hovoříme o hodnotách, které byly vždy rumunskou kulturou i mentalitou ceněny. Dílo Basarabovo je stvrzením historických zkušeností, ze kterých vyplývají výše uvedené vlastnosti.

Představa originality moderní doby nemůže být použita na středověké texty. Tehdy každý autor přejímal tradiční nápady, přejímal tradici a znovu ji přesně popsal. Velmi obezřetně byl změněn její výklad. Tradice byla svrchovaná, autoři si nedovolovali odchýlit se od zavedených rámců té doby, ať už to byl odstín, nápad, který se teprve zrodil nebo nové hledisko.¹⁵

Model *Naučení* byl mezi panovníky a budoucími vládci velmi rozšířeným a starobylým žánrem. V byzantské kultuře to byla např. **Naučení Vasila Makedonského svému synu Leonovi** (IX. století), "De administrando imperio" Konstantina Porfigeneta a **Rady pro vzdělávání prince**, jež sepsal pro svého syna, budoucího císaře Iona VIII. Paleologa, Manuil II. (1391-1425). Tento žánr se objevil také ve slovanské kultuře: i ruský kníže Vladimír Monomahul sepsal rady jak vládnout svým synům. Takže i Neagoe Basarab se začlenil do starobylé tradice udělování rad a naučení svým následovníkům.

V Basarabově díle můžeme nalézt styčné body i s díly západního světa. Mám na mysli dílo „Vladař“ Niccoly Machiaveliho. Zatímco Machiavelliho mluví s velkou láskou v poslední kapitole knihy Vladař (publikováno v roce 1532) o Florencii a Itálii a přeje si jejich sjednocení, Basarab přirovnává svou valašskou zemi k zahradě, kterou je nutno chránit před všemi nepřáteli.

Humanismus Neagoe Basaraba nese pečeť byzantské kultury: soukromý pohled na každodenní svět, modlitby a meditace nad posvátnými texty, spolu s potřebou dbát státní správy, rodiny a církve. Neagoe byl křesťanský humanista, jenž dbal na principy dodržování Božích zákonů, nikdy by nesouhlasil s Machiavelliho principy, protože vzpoury a vraždy jsou neslučitelné s křesťanskou morálkou. Rovněž neměl rád války, snažil se všechny konflikty řešit diplomaticky.¹⁶

15/ Srov.: Grigore Georgiu, *Istoria culturii române moderne*, București 2000, s. 48.

16/ Srov.: <http://www.pitesti.ro/centrul-cultural/arhiva/arges/iulie2004/pag19.htm>.

Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie:

Toto dílo ocenil i spisovatel Constantin Noica slovy: „*Je to první velká kniha rumunské kultury*“ (este întâia mare carte a culturii românești).¹⁷

Naučení Neagoe Basaraba použil i Nicolae Bălcescu ve své studii *Puterea armată și arta militară la Români*, jež vyšla roku 1844 v časopise „*Propășirea*” de la Iași a poprvé byla vytištěna o rok dříve v tiskárně Kolegia sv. Sávy.

Naučení mají literární valenci a zvláštní výrazivost. V díle se objevují četné motivy z antické literatury, z literatury lidové, z pověstí. Neagoe vyjadřuje myšlenkový a ideologický rámec své doby. Vyjevuje názor, který nevychází jen z náboženského a středověkého rámce, ale současně předpovídá nový horizont sociálních a politických myšlenek, otevírajících cestu znovuzrozenému humanismu v rumunské kultuře. Toto otevření je velmi patrné díky těmto jeho dominantním názorům:

- definice člověka prostřednictvím víry a rozumu, rozumu, který je nutno používat jako nástroj orientace v životě,
- formulování etických a politických principů „*omul potrivit la locul potrivit*“ (vhodného člověka na vhodné místo),
- sestavení základních zásad rumunské zahraniční politiky: mír a dobré porozumění mezi národy, obrana země, odmítnutí rozpoutávání válek.

Dílo má dvě části:

1/ První část (ve formě antologie náboženského charakteru složené z fragmentů z Bible, z homilií Jana Zlatoústého apod).

2/ Druhá část obsahuje naučení politického, výchovného a mravního charakteru a má 13 samostatných kapitol:¹⁸

- 1/ náboženská výchova obyvatel Valašska
- 2/ bohabojnost
- 3/ pohřební modlitba za zesnulou matku Neagoe
- 4/ „*pilde*“: příklady, paraboly z Nového Zákona
- 5-10/ o uctívání bojarů

17/ Srov.: Grigore Georgiu, *Istoria culturii romane moderne*, București 2000, s. 49.

18/ Srov.: Ion Pop: *Dicționar analitic de opere literare românești*, ediție definitivă, Cluj Napoca: Casa Cărții de Știință 2007, s. 460.

- 11/ *cuvînt către urmașii săi* – slovo k následovníkům
- 12/ závěrečná modlitba
- 13/ závěrečná slova

V první části Neagoe radí svému synu vždy dbát Božích přikázání. Pokud je poruší, pak i kdyby by mu i všichni králové světa přišli na pomoc, nic mu to nebude platné. Ale když bude mít přikázání v úctě, i kdyby všichni nepřátelé stáli proti němu, Bůh mu pomůže.

Druhá část věnovaná otázkám týkajících se vlády a vládnutí začíná dvěma kapitolami, jež se vztahují k obsahu části první. První kapitola nabáda k uctívání ikon, druhá k lásce a bohabojnosti.

V další kapitole, v souvislosti s utrpením Neagovým, následuje série praktických rad k vládnutí: „*jak a jakým způsobem se chovat k bojarům a ke služebnictvu*“.¹⁹

Jádrem těchto ponaučení je idea absolutní monarchie, podléhající pouze křesťanské víře.

Ve druhé části se již první rada či doporučení Neagoe Basaraba týká vzájemných těsných vztahů mezi „*grădinar*“ - zahradníkem (panovníkem) a „*grădina sa*“ - a jeho zahradou (bojaři a služebnictvo). Tuto parabolu mezi „Zahradníkem“ a „Zahradou“ můžeme v díle nalézt na více místech, neboť autor chtěl podtrhnout názory na vztahy mezi panovníkem a jeho rádci. „*Grădina*“, tedy bojaři, se musí chovat náležitě k jejich stavu, poté následují předpisy pro vztah s ceremoniáři sídelního dvora.

Jiná rada doporučuje být obezřetný při výběru služebnictva, je třeba respektovat racionální hledisko jejich čestnosti a obětavosti, nikoliv hledisko „nepotismu“.

Přijímání poselstev a vyslanců bylo rovněž předmětem „*naučení*“ Neagoe Basaraba. Nebylo nutné, aby cizinci spatřili bohatství dvora anebo panovníkovo: „*...at' jim nejsou nabízeny žádné dary, jen jídlo a pití...*“, a rovněž také „*Před těmito lidmi neukazujte nic z vašeho majetku, žádné šperky, oblečení a ani bojaři tvoji at' se nezdobí a nekráší před nimi, nýbrž dělej ze sebe chudáka a potřebného a*“.²⁰

19/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Cluj Napoca: Casa Cărții de Știință 2007, s. 460, 461.

Překlad: „cum și în ce chip să cinstească boierii și slugile“.

20/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Cluj Napoca: Casa Cărții de Știință 2007, s. 460, 461.

Překlad: „sa nu le ofere plocioane, decat mancare si bautura“.

„Ce înainte acestora nimic den avuțiile voastre să nu aratați, nici scule, nici haine, nici boiari tîi să nu să împodobescă, înainte lor, ci să te arăți și să te faci înainte lor sarac și lipsit, și întro-unile să nu te jăluești.“

Zajímavými se jeví rady určené mladému knížeti, jež by jej měly provázet v dobách válek. Je doporučováno, pokud je to jen trochu možné, vyhnout se válce diplomatickým způsobem. V případě, že nebude možno válce zabránit, je třeba zajistit přesný způsob, jak nakládat s vojskem na válečném poli.

V této souvislosti, nahlédněme do kapitoly zabývající se taktikou středověkých válek. Panovník by měl důvěřovat svému vojsku, být před bitvou dobře naladěný, veselý a odvážný, tak aby svůj elán mohl šířit mezi své spolubojovníky. Panovníkova dobrá nálada je vlastně jakousi pojistkou, pokud byla ještě předtím splněna ta nejdůležitější podmínka, a to žádost o Boží pomoc.

Ztráta praporu či jiné vojenské jednotky ještě nemusí být důvodem ke smutku či hněvu. Panovník musí stáhnout své vojsko zpět na zajištěné pozice, kde nehrozí nebezpečí, odkud mohou v pravý čas znovu pokračovat ve vojenských výbojích. V žádném případě nesmí vojevůdce zbloudit.²¹

Ve druhé části „Naučení“ se nepojednává jen o normách chování, které jsou nezbytné pro feudálního panovníka, ale rovněž o doporučeních pro morální a intelektuální sebezdokonalování.

Konec života je dle Neagoe: „...*jako jiskra, když přeskočí do nejtemnější hloubky a děsivých vln...*“ (ca o scânteie când sare pre fața apei în adâncurile cele mai întunecate și în valurile cele mai cumplite) a „...*srdce člověka je jako sklo, které když se rozbije, nemůžeš ho slepit...*“ (inima omului este ca sticla, care daču se sparge, nu o poți cărpi).

Velmi zajímavá je i kapitola věnovaná rodině Basarabů, kapitoly věnované případnému pohřbení tělesných ostatků v klášteře Argeș a modlitbám za odchod duše. Zde je literární styl odlišný procítěností a vzrušením.

Velký smutek je cítit ze stránek při uvedení známého motivu *ubi sunt*: „*Řekni mi nyní, bídná duše, kde je naše vládnutí, kde je naše matka, kde jsou naši synové a dcery, kde je ta pomíjivá sláva světa i s jejími radostmi? Kde jsou ty horké lázně... Kde jsou ty naše krásné zahrady? Kde jsou naši krásní koně?*“²²

21/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Cluj Napoca: Casa Cărții de Știință 2007, s. 461.

22/ Orig.: Spune-mi acum, ticăloase suflete, unde iaste domnia noastră, unde iaste muma noastră, unde sunt feciorii și fetele noastre, unde iaste slava cea dășartă a lumii aceștia și bucuria ei? Unde sunt băile cele calde....Unde sunt grădinile noastre cele frumoase? Unde sunt caii noștri cei frumoși?”

Diákon Coresi

(narozen na počátku 16. století – zemřel cca 1583)

Osobnost diákona Coresiho jsem do své práce zařadila i přesto, že nebyl spisovatelem v pravém slova smyslu. Tento překladatel a tiskařský mistr se zasloužil o vytištění prvních náboženských knih v rumunštině a jazykem používaným v těchto knihách položil základy spisovné rumunštiny.

Postava diákona Coresiho, zakladatele knihtisku v rumunském jazyce, i když byla nesčíslněkrát objektem různých studií, knih, článků i polemik, zůstává stále trochu záhadnou. Jméno Coresi, znějící v rumunštině exoticky, pochází z původního příjmení rodiny *Coressios*, žijící na ostrově Chios. Rodina tohoto jména dala světu osobnosti přinejmenším zajímavé: lékaře *Ioana Coressi* (žil ve 2. polovině 16. století), spisovatele *Gheorghe Coressia* (z počátku 17. století), obchodníky *Antona*, *Gheorghe a Ioana (Dziana) Coressi*, mající významné obchodní styky v polském Lvově.

Zda existovaly nějaké příbuzenské vazby mezi výše jmenovanými řeckými osobnostmi z ostrova Chios a diákonem Coresi není známo, vzhledem k tomu, že se příslušné dokumenty nedochovaly.

Faktem je, že mezi rumunskými dokumenty a písemnostmi 16. století se jméno Coresi objevuje. Mezi léty 1527-1544 je zmiňován jeden Coresi, a to „*grămaticul*“, nebo také Coresi „*diacul*“ nebo Coresi „*pisatul*“, jenž sepsal sérii písemností v Bukurešti i v Târgovišti.

Jiné, pozdější doklady zmiňují *Coresiho* logofáta v Miroslăvești, „syna logofáta Coresiho“, jenž se prvně objevil kolem roku 1560 v dokumentu kláštera Tismana. Z dalších písemností vyplývá, že měl kmotra jménem Barbu, který se oženil s dívkou Diicou, dcerou Bunky a sestrou Stoicy Jeleazy a měl rovněž mnoho švagrů a švagrových: Stana Neacșu, Dobru a Marii ve vesnici Bărcănești.

Existoval-li jakýkoliv vztah mezi *Coresim* „gramatikem“ z období 1527-1544, logofátem²³ *Coresim* z let 1560 - 1582 a diákonem *Coresim*, jehož tiskařská aktivita spadá do let 1556-1583, není zcela jasné ani ze všech dostupných písemností.²⁴

23/ *Logofăt* - je označením pro druh vyšších úředníků a hodnostářů, jejichž prostřednictvím panovník spravoval své vesnice (t.j. vesnice, jejichž pánem byl on sám) a statky bojarů. Konkrétně logofăt byl vedoucí panovníkovy kanceláře.

24/ Srov.: N.Cartojan: *Istoria Literaturii Române vechi*, sv. I., Fundația pentru Literatură și artă „Regele Carol II.“, București, 1940, s. 53.

Svou tiskařskou činnost Coresi zahájil v Târgoviști církevněslovanskými texty. Z popudu brašovských kupců se však přestěhoval do Brašova, aby tam jako znalec cyrilského písma tiskl náboženské knihy v rumunštině. Tyto knihy měly šířit mezi rumunským obyvatelstvem luteránství a zároveň přinést zisk brašovským kupcům. Výsledek a význam Coresiho činnosti ovšem daleko přesáhl původní cíle. Coresi se svými pomocníky – jako překladatelé jsou známi zejména dva kněží z kostela sv. Mikuláše ve Șcheii Brașovului – použil sice starších maramurešských textů, avšak upravoval je, odstraňoval nářeční prvky (rotacismy, maďarismy apod.) a nahrazoval je prostředky, jichž se užívalo v severním Valašsku a jihovýchodním Sedmihradsku (oblast Bukurešť – Târgoviște – Brașov). Velké rozšíření Coresiho tisků, srozumitelných všem Rumunům, způsobilo, že jazyk v nich užitý se stal základem jednotného rumunského spisovného jazyka – **limba literară**.

Jisté je, že se Coresi učil knihtiskařskému umění od žáků Dimitrije Ljubaviče a Macaria, srbských mnichů, kteří se do Valašska uchýlili poté, co Balkán začali obsazovat Turci. Dimitrij Ljubavič vytisknul mimo jiné i „Molitvenic“ (Modlitebník) a „Apostol“ (Skutky apoštolů).²⁵

Půl roku po vytištění **Octoiuhul slavonesc** (Slovanského osmihlasníku) v Brašově, přichází Coresi 8. července 1557 do Târgoviște, aby pokračoval ve své práci a to za vlády Pătrășca Dobrého (Pătrășca cel Bun), na knize **Triod pentacostar** jenž byl dotištěn až po Petrășcyově smrti za vlády jeho následovníka, Mircei Ciobana, a sice 1. července 1558.

Poté se Coresi přesunul do Brašova, kde je jeho pobyt doložen v roce 1559 a kde v průběhu 20 let vytiskl rumunsky základní náboženské knihy.

Coresiho knihy vytištěné v rumunštině:

1. **„Catehismul sau Întrebare creștinească“** (1559, Katechismus neboli náboženská otázka). Toto dílo bylo vytištěno v Brašově a na jejím tisku se kromě Coresiho podíleli jáhen Tudor. Kniha je tvořena formou otázek a odpovědí, obsahuje rovněž krátkou předmluvu, následuje Desatero božích přikázání i hlavní modlitby a kapitoly o svátostech. Katechismus má některé společné prvky s malým katechismem Lutherovým (vydaným roku 1529): Desatero, symboly apoštolů, Otčenáš.²⁶

25/ Srov.: Marie Kavková: Nástin dějin a kultury Rumunska, do roku 1918, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1978, s. 125.

26/ Srov.: N. Cartoian: Istoria Literaturii Române vechi, sv.I., Fundația pentru Literatura și artă ”Regele Carol II”, București, 1940, s. 54.

2. **„Tetraevangheliarul“** (1561, Tetraevangeliář) tvoří celkem 4 knihy. Coresi zde pracoval se 4 knihami maramurešskými a nahradil v nich jejich dialekt prostředky, jichž se užívalo v severním Valašsku a jihovýchodním Sedmihradsku. Odstraňoval rotacismy a maďarismy.

3. **„Lucrul apostelesc“** (1563, Skutky apoštolů) rumunské Akademii věd ji daroval C. Constantin Karadja. V knize je vepsána poznámka ze dne 3. března 1563 hejtmana Gavriila, bratra knížete Vasile Lupu.

4. **„Țîcul evangheilor – Cazania I.“** (1564, Výklad evangelií – Cazania I.). Dílo obsahuje kázání na všechny dny a svátky v roce, také výklad všech podobností. V kázáních se objevila potřeba číst evangelia v národním jazyce, odejmout církvi bohatství a majetek, prosazovat zrušení kultu svatých a obrazů.
Dílo si objednal bohatý maďarský obchodník Forró Miklós de Haporton – Foro Miclăușu- jak jej Coresi nazýval. Na konci knihy je „*Molitvenic*“ = modlitebník (ze slovanského molitviti – modliti se), které v době tisku vyvolaly velký rozruch, protože kázání byla pod vlivem reformy, zvláště byl zájem na uspořádání zavedených rituálů.

5. **„Liturghier“** (1570, Liturgiář) je náboženskou knihou pro kněží.

6. **„Psaltire“** (1570, Žaltář) obsahuje 51 Davidových zpěvů.

7. **„Psaltire slavo – română“** (1577, Slovansko - rumunský žaltář). Rumunská verze tohoto žaltáře přeložena ze srbské předlohy. Jeden exemplář tohoto žaltáře objevil Alexandru Odobescu v klášteře Bistrița

8. **„Pravila sfinților apostoli“** (1570 – 1580, Pravidla svatých apoštolů). Pravidla byla sepsána pro potřeby kněží a zpovědníků. V díle rovněž stanoveny tresty za hříchy.²⁷

27/ Srov.: N. Cartoian: *Istoria Literaturii Române vechi, sv. I., Fundația pentru Literatura și artă "Regele Carol II"*, București, 1940, s. 55.

9. „**Evanghelier cu Învățătura = Cazania II- a**”(1581, Evangeliář s výkladem=Cazania II-a). Jedná se o opravu díla vytvořeného v roce 1564. Jeden výtisk Evangeliáře našel Al. Procopovici ve vesnici Liteni v Bukovině.

Coresiho tiskařská činnost nezahrnovala pouze knihy tištěné v rumunštině, ale rovněž díla v církevní slovanštině:

- „**Octoihul mic**“ (Malý osmihlasník) – 1557
- „**Triodul-Penticostar**“ – 1558 (vytištěno v Târgoviști)
- „**Triodul de post**“ – 1578
- „**Tetraevanghelul slavonesc**“ – 1562, 1579, 1583
- „**Slujebnicul slavonesc**“ – 1568
- „**Sbornicul slavonesc**“ – (Slovanský sborník) - 1569, 1580
- „**Octoihul mare**“ (Velký osmihlasník) – 1574-1575
- „**Psaltirea slavonă**“ (Slovanský žaltář) – 1568-1570, 1572-1573

Ke konci Coresiho tiskařského období se objevil názor, že by bylo dobré, kdyby se tisky doplnily i o Starý Zákon – Genezi a Exodus – 1582. První dvě knihy Starého Zákona byly vytištěny ve městě Oraștie. Souhrnný název pro obě knihy zní „**Palia de la Oraștie**“.

Hlavním tiskařem v tomto případě byl Șerban Coresi, syn diákona Coresiho. Velmi zajímavé je, že překlad byl pořízen z maďarštiny. Jazyk Starého Zákona byl *živá srozumitelná rumunština*. Șerban Coresi zde poprvé použil podoby „români“, místo do té doby obvyklé „rumâni“.

Dále vytiskl svazek žalmů, *první rumunskou knihu tištěnou latinkou*, vydanou r. 1570, pravděpodobně v Kluži.

Diákon Coresi zemřel v Brašově roku 1583.²⁸

28/ Srov. :N. Cartoian: Istoria Literaturii Române vechi, sv.I., Fundația pentru Literatura și artă ”Regele Carol II”, București, 1940, s. 57.

Petru Cercel

(valašským knížetem v období od července 1583 – 6. dubna 1585, zemřel v březnu 1590)

Tento osvěcený valašský kníže, milovník literatury, poezie, architektury, umění i hudby, autor jediného sonetu, byl synem knížete Petrașca Dobrého (Petrașca cel Bun, knížetem od března 1554 – 23. prosince 1557) a bratrem dalšího významného panovníka Michala Chrabrého (Mihai Viteazul – knížetem od září 1593 do 9. srpna 1601).

Krátké, ale výjimečné panování knížete Petra Cercela, započalo v červenci 1583. Na trůn byl dosazen díky značné pomoci francouzského krále Jindřicha III., který se zavázal svému vyslanci na dvoře sultána Murada III., že mladý valašský princ bude na knížecí stolec jmenován.

Po 12. lednu 1584 opět přemístil ze strategických důvodů své sídlo do Târgoviște a odsud také vydával všechna svá rozhodnutí, písemnosti i nařízení. De facto do Târgoviște přemístil celý knížecí dvůr, knížecí kancelář i šlechtice.

Petru Cercel si vzal na sebe úkol – rozvíjet město Târgoviște po všech stránkách tak, aby splňoval všechny nároky, kladené na knížecí dvůr ve srovnání se dvory západního světa. Svoji pozornost v první řadě soustředil na rozšíření a celkovou rekonstrukci knížecího paláce tak, aby splňoval nároky nejen na prostornost, ale hlavně na eleganci. Ve stejné době započal práce na výstavbě nejen *Velkého kostela (Biserica Mare)*, ale i mostu-spojovací chodby, který měl ústít přímo do *Biserica Mare* z paláce tak, aby po něm mohlo panstvo chodit přímo na bohoslužby. Most byl dřevěný se zděnými sloupy. Práce na přestavbě knížecího paláce trvaly pouhých 6 měsíců a zahrnovaly přízemí, patro a sklepení. Fasáda paláce měla růžovou barvu. V přízemí se nacházelo deset místností a jeden velký sál pro přijímání návštěv knížete a pro zasedání knížecí rady.

Dále opravil a přestavěl architektonickou dominantu města Târgoviște: **Turnul Chindea** (Věž Chindea), součást knížecího dvora od doby panování knížete Mircei Starého (Mircea cel Bătrîn, 1386-1418), opět restaurována knížetem Mateiem Basarabem (1633-1654) a Constantinem Brîncoveanem (1688-1714). Věž je jedinou stavbou, která se uchovala až do současnosti neporušená.²⁹

29/ Srov.: Constantin S. Giurescu, Dinu C. Giurescu: Istoría Românilor din cele mai vechi timpuri pînă astăzi. Editura Albatros, București 1971, s. 903.

Na louce u řeky Ialomița zřídil Petru Cercel nádherný park „*alla italiana*“ a zoologickou zahradu, vůbec první na celém rumunském území. Rozvedl vodovod a kanalizaci do celého města. Pro obranu země, zavedl kníže ve svém dvoře i slévárnu, vůbec první slévárnu na odlévání děl ve Valašsku. Petru Cercel, jehož papež Sixtus V. charakterizoval jako „*Cunoscător al tuturor lucrurilor den lume*“ (*znalec všeho na světě*), uměl francouzsky a italsky slovem i písmem, měl velmi vytříbený vkus i v literatuře, byl znalcem prozodického systému, ale i vědcem, složil **ad manum** několik pojednání a traktátů o všeobecných událostech.

Z poezie nám kníže zanechal náboženský hymnus v italštině „**Imn întru Dumnezeu**“ (Hymnus k boží slávě), o němž Ital Stefano Guazzo řekl: „...*Velebte autora toho díla na zemi i v nebi.*“ (Slávejte pe pamânt și în cer pe autorul lui).³⁰ Rovněž je znám úryvek z dopisu knížete, adresovaný kněžně Ecaterině, ženě knížete Alexandra II., který jí zaslal z Benátek: „...*Dnes tu jsme (na světě) a zítra ne, jak se Bohu zlíbí, nalézáme se v područí Turků a nikdo z nás neví, kde skončí.*“ (Azi sîntem, și mîine nu sîntem, după voia lui Dumnezeu, și ne aflăm în mîina turcului, și nici noi nu ne știm unde vom fi pînă la capăt).³¹

Petru Cercel vytvořil osvícený „*akademický*“ knížecí dvůr, a to přímo v evropském ducha - *curte voievodală academică*, kde se kníže obklopoval básníky, literáty, malíři, hudebníky, architekty, převážně z Francie a Itálie. Z tohoto akademického dvora vzešel i básník z Toskánska *Francesco Pugiella* nebo *Radu de la Mănăstiri* – grāmăticul, jehož kníže podporoval, vytvořil několik výtečných kaligrafií náboženských děl, např. „*Evangheliar*“, který je opravdovou literární památkou a dnes se nachází v Britském muzeu. Dalším umělcem z akademického knížecího dvora je i Ital *Marcello Squarcealupi* a jeho monumentální dílo: „*Despre originea și curgerea izvoarelor și fluviilor*“ (O původu a toku pramenů a řek). Za pozornost jistě stojí, že „malířský stojan“ byl rovněž poprvé v rumunských zemích použit právě na dvoře Petru Cercela italskými a francouzskými malíři.

Dne 6. dubna 1585 byl kníže Petru Cercel sesazen z knížecího trůnu některými bojáry a také intrikami osnovanými Vysokou Portou.³² Byl zardoušen a hozen do moře v měsíci březnu nebo dubnu roku 1590, mezi Konstantinopolí a Rhodosem.³³

30/ Srov.: George Coandă: *Istoria Târgoviștei-Cronologie enciclopedică*, ediție revăzută și adăugită, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2007, s. 101-103.

31/ Srov.: Srov.: Constantin S. Giurescu, Dinu C. Giurescu: *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri pînă astăzi*. Editura Albatros, București 1971, s. 903.

32/ Srov.: George Coandă: *Istoria Târgoviștei-Cronologie enciclopedică*, ediție revăzută și adăugită, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2007, s. 101-103.

33/ Srov.: Constantin S. Giurescu, Dinu C. Giurescu: *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri pînă astăzi*. Editura Albatros, București 1971, s. 903.

Udriște Năsturel

(narozen asi 1596 ve Firești – zemřel 1658 v Târgoviști)

Období, ve kterém žil Udriște Năsturel, je charakterizováno jako počátek humanismu v rumunských zemích. V tomto období, za panování knížete Mateie Basaraba, dochází k rozmachu knihtisku s laickým i náboženským obsahem a k rozvoji vzdělávání.

První polovina 18. století je obdobím oživení a „*probouzení*“ kultury jak ve Valašsku, tak i v Moldavsku; dochází k zakládání škol po vzoru západních zemí, s důrazem na výuku klasických jazyků, jako např. v Târgoviști nebo v Jasech, v Târgoviști se rozvíjí i výuka v církevní slovanštině. V takové atmosféře kulturního rozmachu svoji úlohu sehrává i osobnost bojara a učence, Udriște Năsturela, původem z Firești (dnes vesnice nese název Herești), z župy Giurgiu.³⁴

Udriște pocházel z velmi staré bojarské rodiny z Valašska, jejíž jméno a původ je doložen v písemnostech již ze 16. století. Radu Năsturel, otec Udrișteho, obdržel roku 1624 hodnost „*biv-mare logofăt*“.³³ Ze sňatku s Despinou, rovněž bojarského původu, se narodily čtyři děti, z nichž jen Udriște a Elina se velmi odlišovali od ostatních dětí, a to znalostí kultury, jazyků a touhou po vědění. Elina se provdala za knížete Mateie Basaraba a byla ve své době spíše výjimkou tím, že si výtečně osvojila latinský jazyk, protože do té doby znalost jazyka Vergilia nebo Ovidia přináležela jen mužům.

Přesný datum narození Udriște Năsturela není znám, ale s největší pravděpodobností se jedná o polovinu 17. století. První základy vzdělání obdržel mladý bojar na dvoře svého otce a to díky učitelům z Ukrajiny a mnichům z Târgoviște, i z klášterů z celého Rumunska. Svědectví, jež by dokazovalo touhu Udriște Năsturela proniknout v tomto období do tajů latinského jazyka, najdeme v díle „**Predoslovie**“, věnovaném moldavskému metropolitovi Varlaamovi.³⁵

Svoji plodnou „kariéru“ zahajuje na dvoře Alexandra Iliășe, kde zpracovává různé smlouvy, žaloby a jiné úřední písemnosti.³⁶

34/ *Biv-mare logofăt* - je označením vyššího úředníka a hodnostáře, který byl vedoucím kanceláře. Opatroval velkou pečeť, kterou se stvrzovaly listiny vycházející z panovníkovy kanceláře.

35/ Srov.: Mircea Dumitriu: Udriște Năsturel între orient și Occident, România liberă, 20. 5. 2008.

36/ Srov.: N. Cartoian: Istoria Literaturii Române vechi, II, Fundația regală pentru Literatură și artă, București 1942, s. 98.

Roku 1628 sepisuje dokument, kterým županu Hrizeovi - velkému logofātu-otci kronikáře Radu Popescovi, potvrzuje stavební místo na dům v Bukurešti: ³⁷ „*Já, Udriște Năsturel, mladý autor – spisovatel, jsem toto sepsal ve městě sekulárním, v Bukurešti*” ³⁸

V roce následujícím, 1629 píše další spis, který krasopisně podepisuje: „*Uriil Năsturel, tainic*“, tedy *vtori logofăt*, jak se nyní tituluje, hodnost, kterou si uchovává až do konce života (1657). Ve funkci *vtori logofăt* řídil spolu s velkým logofătem kancelář knížete a jeho dvora a vykonal po dobu panování svého švagra, knížete Mateie Basaraba, rozličné úkoly a mise: vedl poselstvo do Vídně k rakouskému císaři, k polskému králi (1638), do Sedmihradska k Jiřímu Rákoczi, a s nímž sjednával smlouvu o spojení (1648). Poselstva pro svého knížete rovněž i přijímal. S katolickými misionáři diskutoval o otázkách náboženských dogmat, jako například s Rafaelem Levakovičem nebo s patriarchy z Východu. Rafael Levakovič chválil Năsturelova „*svobodomyšlného, odvážného a mužného ducha*” (spiritul lui bărbătesc, liber și îndrăzneț).³⁹

Metropolita Varlaam, který byl roku 1644 poslán Vasilem Lupu z Moldavska do Târgoviște ke dvoru Mateie Basaraba za účelem sjednání vzájemných mírových vztahů, o Udriștem řekl, že to byl „*bojar čestný a písmo znalý, schopný, inteligentní, pilný a poctivý pravoslavný křesťan*”.⁴⁰

Bojar Udriște měl velikou a krásnou knihovnu, již nepřetržitě doplňoval novými knihami. Ruský mnich Suhanov spatřil v jeho knihovně rovněž gramatiku, která vznikla v Polsku – pravděpodobným autorem byl Smotrijckij, přítel Petra Movily, a metropolita Varlaam objevil v knihovně *vtoroho logofăta* Catehismul calvinesc z roku 1642.

Udriște Năsturel sehrál aktivní roli na kulturním poli své doby. Naléhal na uvedení knihtisku ve Valašsku a dohlížel i na tisk knih.

Oblastí, ve kterých se Udriște Năsturel na poli kulturním uplatnil, je celá řada. Od původní tvorby – prózy i poezie, až po překlady a po knihtiskařskou aktivitu.

Pro dílo „*Pravila de la Govora*” – (1640, Govorský zákoník) sepsal úvodních 12 veršů opěvujících znak země a starobylý knížecí rod Basarabů.⁴¹

37/ Orig.: „Eu, Udriște Năsturel, tânăr scriitor, am scris în orașul secular, în București”.

38/ Srov.: N. Cartoian: Istoria Literaturii Române vechi, II, Fundația regală pentru Literatură și artă, București 1942, s. 99.

39/ Srov.: N. Cartoian: Istoria Literaturii Române vechi, II, Fundația regală pentru Literatură și artă, București 1942, s. 98.

40/ Orig.: „un boiarin cinstit și slovesnic și toata destoinicia și înțelegerea harnic drept pravoslavnic creștin.

41/ Srov.: N. Cartoian: Istoria Literaturii Române vechi, II, Fundația regală pentru Literatură și artă, București 1942, s. 97.

Dále pak ve své rodné vesnici sepsal předmluvu „*La preluminata stemă și a preluminatelor case a mărilor lor domnilor Basarabi*” (zasvěcenou oslavě znaku země a oslavě starobylého rodu Basarabů) k dílu „*Antologhionul slavonesc*“, (Slovanská antologie) vytištěném v Campulung Muscel. Zde Năsturel zdůrazňoval význam tisku jako klíčového způsobu, jak šířit světské i náboženské knihy v širokých vrstvách obyvatelstva.

Pomáhal s překladem a sepsal i předmluvu k „*Evangelia învățătoare*” (výkladové-naučné evangelium), vytištěno roku 1642 v Govoře.

Pronikl do slovanské literatury, překládal z latiny, např.: „*Imitatio Christi*“, dílo katolického mysticismu. Autorem byl holandský mnich Thomas Hoemerken, narozený v Kempisu. Knihu vydala na vlastní náklady kněžna Elina v klášteře Dealu roku 1647. Kniha měla velký ohlas. Roku 1704 byla vytištěna v Moskvě a ozdobena nádhernými měděnými gravurami.⁴²

Jako obdiv a úctu k duchovnímu životu a duchovnímu vlastnictví sepsal předmluvu k dílu „*Molitvenic*“ (1635, Modlitebník), v níž mimo jiné píše: „*jejichž plodem a znakem je kniha*“.⁴³

Zasvěceně přeložil z církevní slovanštiny do rumunštiny i lidový román „*Viețile sfinților Varlaam și Ioasaf*“. (*Životy svatých Varlaama a Ioasafa*). Německý historik Karl Krumbacher, odborník na byzantské období, ocenil, že *Varlaam a Ioasaf* představuje „ (...) nejproslulejší duchovní román středověku.“ Literární hodnota této knihy vyplývá z výrazného literárního talentu překladatele – čili Udriște Năsturela, který nesáhnul k identické reprodukci původního textu do rumunštiny, ale používal příslušná vyjádření, silná a zbarvená tak, aby korespondovala s lidovým jazykem. Podařilo se mu dokázat, že i rumunština jazykově dokáže vyjádřit originál. Díky tomuto překladu se román rozšířil do jihovýchodní oblasti.

Roku 1649 Udriște Năsturel tiskne v Târgoviști „*Tripodul penticostar slavonesc*“ a ujímá se překladu *Predoslovie* do rumunštiny. Dílko (*Predoslovie*) je charakterizováno strukturou a koncepcí humanistickou, ale prameny informací, ze kterých autor čerpal, pochází od autorů antických, řeckých i latinských: *Aristofana, Simonida ze Keosu, Homéra, Aristotela, Strabona, Platóna nebo Plutarchy*.⁴⁴

42/ Srov.: N. Cartoian: *Istoria Literaturii Române vechi, II*, Fundația regală pentru Literatură și artă, București 1942, s. 97.

43/ Srov.: Victor Petrescu, Serghe Paraschiva: *Dicționar de literatură al județului Dâmbovița 1508-2004*, Editura Bibliotheca 1999, s. 160-161.

44/ Srov.: Mircea Dumitriu: *Udriște Năsturel între orient și Occident, România liberă*, 20. 5. 2008.

O tomto textu, důležitém kvůli autorovu humanistickému názoru, Virgil Căndea napsal, že je to ⁴⁵ „... první spis středověké rumunské literatury, v němž jsou zdůrazněny výrazové prostředky humanismu...“.⁴⁶

Životu a dílu Udriște Năsturela věnovala pozornost široká škála vědců a odborníků z oblasti historie, literatury, filozofie, genealogie. Historik Ionescu-Gion považuje Udriște Năsturela za nejlepšího prozaika 17. století.

Univerzitní profesor Dan Horia Mazilu, ředitel Vědecké knihovny v Bukurešti, který si život a dílo Udriște Năsturela zvolil za téma své doktorandské práce jej charakterizoval takto:⁴⁷ „Udriște Năsturel byl erudovaným vzdělavcem, knihovníkem, evropským tiskařem, ale i mužem činu, jenž si vytkl za svůj nejvyšší cíl šíření knih a kultury“.⁴⁸

Další oblastí, které se Udriște Năsturel věnoval, bylo školství a vzdělávání. Spolu se svým švagrem, knížetem Mateiem Băsarebem se podílel na založení škol „vyššího“ vzdělávání v církevní slovanštině a rumunštině, a k nim se přidala i *Scoala graeca e latina*, která do roku 1651 fungovala v domě bojara *Constantina Cantacuzina*. *Scoala graeca e latina* byla školou proslulou a v jejím čele stál známý profesor z ostrova Chios, *Pantelimon Ligardis*.

Výuka v této škole trvala 5 let a vyučovacemi předměty byla gramatika, rétorika a logika. A právě Udriște Năsturel na této škole byl i jedním z vyučujících.

Ze studentů, navštěvujících tuto školu můžeme alespoň tyto: Matei (adoptivní syna bojara *Constantina Cantacuzina*), Daniil Andrian Panonianul a Radu, Năsturelův syn.⁴⁹

45/ Srov.: Mircea Dumitriu: Udriște Năsturel între orient și Occident, România liberă, 20. 5. 2008.

46/ Orig.: „Prima scriere a literaturii medievale românești in care se releva mijloacele de expresie ale umanismului“.

47/ Srov.: Mircea Dumitriu: Udriște Năsturel între orient și Occident, România liberă, 20. 5. 2008.

48/ Orig.: „Udriște Năsturel a fost cărturarul erudit, omul de bibliotecă, tipologic european, dar și de acțiune concretă, care a facut di răspândirea cărții și a culturii un scop suprem, un program de lucru respectat cu strictete“.

49/ Srov.: George Coandă: Istoria Târgoviștei, Cronologie Enciclopedică, Ediție revazută și adăugată, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2007 – s. 127-129.

Vydání:

La prea luminata stemă a milostivilor domni Basarabi (versus slavone). **Molitvenic**, Câmpulung, 1635.

Pravila, Govora, 1640. reed. Și tr. în Bibliografia românească veche I, p. 109, IV, p.181.

Predoslovie cititorului. Evanghelia învățătoare, Govora 1642.

La preluminata stemă și a preluminatei case a mărilor lor domnilor Basarabi (versuri slavone). Anthologhion, Câmpulung, 1643.

Stihuri în stema domniei Țării Rumânești, neam casei Băsărăbească. Evanghelie învățătoare, Dealu 1644.

Predoslovie (în limba slavonă) la Carte despre imitarea lui Hristos, Dealu, 1647.

Epigrama (versuri slavone). Triodpenticostar, Târgoviște. 1649.

Traducere: Viața sfinților Varlaam și Ioasaf. București, Editura Universala, 1904.

Văcăreștii - Vakareskové

Další velmi významnou a obsáhlou kapitolu v dějinách literatury města Târgoviște tvoří celý jeden rod, a to bojarská rodina Văcăresců. Její příslušníci měli pro toto město obrovský význam. Z důvodu zachování jednoty a celistvosti tohoto rodu jsem jednotlivé členy rodiny řadila za sebou a ponechala všechny „*Văcăreștii*“ u sebe, bez ohledu na časovou chronologii.

Výběr překládaných děl a první pokusy o původní tvorbu v rumunštině i v řečtině byly výrazem životního pocitu a životního stylu bojarské třídy, která si začala uvědomovat nezadržitelný rozvrat společnosti, již po staletí tvořila a ovládala. Její suverénní hospodářské postavení nahlořávaly první ekonomické úspěchy buržoazie a chronické bouře zbídačeného lidu, její společenské a politické výsady ohrořovaly absolutistické snahy fanaoritských knížat, majetek a často i hlavy padaly za oběť intrikám knížat a tureckých úředníků. Nejedna bojarská rodina mnoho let prožila v dobrovolném nebo nuceném exilu (Ienăchiță Văcărescu, Dinicu Golescu aj.). Nejistota, pocit bezvýchodnosti a obavy z budoucnosti byly umocňovány tureckými válkami odehrávajícími se převážně na rumunském území, loupeživými výpravami tureckých hord, zhoubnými epidemiemi moru. Přetvářka a úplatnost rozvracely morálku jedinců i celé společnosti. Životní styl bojarstva se přizpůsobil novým pocitům: plnými doušky vychutnávat požitky, které krátký a nejistý pozemský život člověku nabízí. Rozmařilost, zahálka a chvilkové rozkoše byly povýšeny na smysl života. V tomto ovzduší se rodí rumunská novodobá poezie, jež má všechny znaky soudobé anakreontiky. Jen ojediněle se v ní vyskytuje společenská kritika. Jejími autory jsou již známí osvícení bojaři, iniciátoři kulturního dění v obou knížectvích. Za nestora rumunské novodobé poezie je považován **Ienăchiță Văcărescu**. Mezi další jeho následovníky z této rodiny, kteří svým uměleckým talentem přispěli k rozvoji poezie a literatury ve Valašsku byli: **Iancu Văcărescu, Nicolae, Alecu a Elena Văcărescu**.⁵⁰

50/ Srov.: Marie Kavková: Nástin dějin a kultury Rumunska I. (do roku 1848), SPN Praha, 1978 s. 161.

Ienache (Ienăchiță) Văcărescu

(narodil se roku 1740 – zemřel 12. července 1797)

Básník a rovněž významný bojar Ienăchiță Văcărescu, ovládající několik jazyků, např. turečtinu, latinu, francouzštinu, italštinu a němčinu, zastával vysoké funkce na valašském knížecím dvoře, byl oblíbencem knížete Alexandra Ipsilantiho (1774-82), za jeho následovníků pobýval v exilu v Nikopoli a na ostrově Rhodos (1788-90).⁵¹

Jeho básnický testament, naplněný upřímným vlastenectvím, vyzývá k péči o mateřský jazyk a k velebení vlasti.⁵²

Ve svých verších dále rozvíjí lyriku veršů světské poezie. Ale pouze čtyři verše, vzešlé z jeho pera, se vryly do paměti národa:⁵³

Urmașilor mei Văcărești,

Las vouă moștenire

Creșterea limbii românești

Și a patriei cinstire.

Mí následovníci Văcăreskové,

vám zanechávám v dědictví

pěstování rumunského jazyka

a uctívání vlasti.

Pověst tohoto „*Anacreona Rumunů*” (*Anacreon al Românilor*) je stvrzena jeho milostnou poezií, anakreonskou, dle témat a motivů, převzatých z novořecké poezie 18. století, přenesené do běžných mytologických postav a obrazů. Básník byl velmi emotivně a citově založen, díky čemuž mohl vyjádřit „*mytologii*” bolesti, utrpení, povzdechů.

Motivy rytířů a utrpení z lásky patří ke „*cântece de lume*” Ienachiță Văcăresca. „*Partitura*” jeho milostné poezie rostla od alegorie porobení („*un șoim prins în lățișor*”) až k horoucí vášni, pocitované jako bolest i slast v jednom a tomtéž okamžiku. Básnické výrazové prostředky v těchto básních jsou adekvátní: vzdechy, hořekování, bědování, celá škála ponížení, opakování milostných manýrismů a karikatura patetična.⁵⁴

Ienachiță Văcărescu byl velmi schopný hledat a nacházet prostředky a způsoby básnický projevoval své emoce.

51/ Srov.: Libuše Valentová a kolektiv – Slovník rumunských spisovatelů, Nakladatelství Libri 2001, s. 240.

52/ Srov.: Marie Kavková: Nástin dějin a kultury Rumunska I. (do roku 1848), SPN Praha, 1978 s. 161.

53/ Srov.: Ion Negoitescu: Istoria literaturii române (1991).

54/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 173.

Ve svých dílech používal i deminutiva (básně *Spune inimoară, spune, Tu ești pușor canar* – Řekni mi, srdéčko, řekni a Ty jsi kanárek), alegorie (*Într-un copaci zarifior* - Ve ztepilém stromoví), akrostich (*Zoico, mor*).⁵⁵

Je autorem filologických a historických spisů. Sestavil jednu z prvních mluvníc rumunštiny – **Observații sau băgări de seamă asupra regulelor și orîndueleur gramatici românești** (1787, Poznámky neboli připomínky k pravidlům a zákonům rumunské gramatiky) a doplnil ji stručným pojednáním o klasické a moderní prozodii. V rukopisu zanechal turecko-rumunský, rumunsko-turecký, německo-rumunský a rumunsko-německý slovník.⁵⁶

Ienache skládal verše didaktické (mravoučné), zabýval se rovněž úpravou a zlepšováním svých projevů, snahou nalézt správný prozodický systém.⁵⁷

V rukopisu zanechal turecko – rumunský, rumunsko – turecký, německo – rumunský a rumunsko – německý slovník. Stejný osud měl i historický přehled podle tureckých pramenů *Istoria prea puternicilor împărați otomani* (Dějiny přemocných tureckých císařů), přecházející v závěrečné části do osobitých memoárů.

Ve vývoji rumunského písemnictví vyniká jako básník, jehož dochované dílo je nepatrné rozsahem, avšak významné jako doklad zrodu umělé lyrické poezie na samém počátku moderní národní literatury. Čtyřverší *Testament* (Závět'), žádající po následovnicích pěstování rumunštiny a velebení vlasti, již předvídá chápání ideje národa v moderním smyslu. V anakreónsky laděné básnické tvorbě pokračovali jeho synové Alecu (asi 1769-1799) a Nicolae (asi 1785-1825).

Básně *Într-o grădină* (V zahradě) a *Amărită turturea* (Zarmoucená hrdlička) svědčí o rumunské podobě anakreónské poezie, inspirované novořeckými vzory, avšak ovlivněné i rumunským folklorem, nejčastěji v podání muzikantů putujících po bojarských sídlech⁵⁸ („*lăutari*”).⁵⁹

55/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 173.

56/ Srov.: Libuše Valentová a kolektiv– Slovník rumunských spisovatelů, Nakladatelství Libri 2001, s. 240.

57/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 173.

58/ Srov.: Libuše Valentová a kolektiv– Slovník rumunských spisovatelů, Nakladatelství Libri 2001, str. 240.

59/ *Lăutari* – byli potulní pěvci, kteří se živili hraním na hudební nástroje a zpěvem na bojarských dvorech. Jejich obdobou v jiných kulturách jsou trubadúři a minesengři.

Báseň Amărîță turturea:

*Amărîță turturea,
Cînd rămîne singurea,
Căci soția și-a răpus,
Jalea ei nu e de spus.*

*Cît trăiește, tot jelește,
Și nu se mai însoțește;
Trece prin flori, prin livele,
Nu se uită, nici nu vede.*

*Trece prin pădurea verde
Și se duce, de se pierde;
Zboară, pînă de tot cade,
Dar pe lemn verde nu șade.*

*Și cînd șade cîteodată,
Tot pe ramură uscată;
Umblă prin dumbrav-adîncă,
Nici nu bea, nici nu mănîncă.*

*Unde vede apă rece,
Ea o turbură și trece;
Unde e apă mai rea,
O mai turbură și bea.*

*Unde vede vînătorul,
Acolo o duce dorul.
Ca s-o vază s-o lovească,
Să nu se mai pedepsească.*

*

*Cînd o biată păsărică
Atît inima își strică,
Incît dorește să moară
Pentru a sa soțioară,*

*Dar eu om de-naltă fire
Decît ea mai ci simțire,
Cum poate să-mi fie bine?
Oh! Amar și vai de mine!*

Zarmoucená hrdlička
když zůstane osamocena,
neboť její druh byl zabit,
žal její se slovy vypovědět nedá.

Do konce svého života bude naříkat,
že již jej nebude moci doprovázet,
bloumá loukami i sady,
ale na nic se nedivá a nic nevidí.

Prolétá zeleným lesem
a míří neznámo kam, dokud se neztratí
a letí, letí dokud nepadne,
ale na žádný strom neusedne.

A když přeci jen usedne,
tak vždy jen na uschlou větev,
toulá se po dubovém lese
a nic nepije, nic nejí.

Kde spatří studenou vodu,
rozčeří ji a letí dál.
A tam, kde je studánka s horší vodou,
Také ji rozčeří a napije se.

Tam, kde vidí lovce,
za ním ji táhne touha.
Přeje si, být zasažena
a více se již netrápit.

Když to nebohé ptáče
tolik trápí jeho srdce
a přeje si zemřít
kvůli svému druhu,

ale já jsem člověk, tvor vyššího řádu,
dokážu toho cítit mnohem víc než ona.
Jak by mi mohlo být dobře?
Ach! Běda mě!

Tyto poslední dvě sloky básně jsou autorovou osobní zpovědí.

Alegorie rozvíjí jediný obraz a nepřekračuje kruh předvídatelných abstrakcí.

V básni Ienăchițy Văcăresca *Amărită turturea* (Zarmoucená hrdlička) se vyskytuje vícero lyrických posunů (hnutí, pohybů) a také více variant prvků (ve stylu lidové poezie): květiny, sady, louky, zelený les, suchá větev, doubrava, chladná voda, lovec, se kterými ale verše nepřijdou do přímého kontaktu, nýbrž prostřednictvím fabule.

Oh-ul na konci posledního verše představuje vlastně dvojité odmítnutí: určuje bolest či žal a rovněž „objekt“ bolesti.

Ienăchiță i Alecu Văcărescu ve své tvorbě opěvují hlavně lásku k ženě, která pro ně byla velkou osobností, zejména z morálního hlediska. Kolem tohoto obrazu rozkvétá celá mytologie obětí a povzdechů, převzatých a dále rozvíjených jejich následníky.

Složky této mytologie jsou známy: nemoc, bolest, která hubí, hluboké povzdechy a invokace smrti, jejímž výsledkem by mělo být utrpení.

Láska je buď květina, anebo ptáče, kterému puká srdce, nad ztrátou milované bytosti, nebo také to může být hrdlička, která raději volí vlastní smrt, než aby žila sama.

Originál básně *Într-o grădină* (V zahradě) věnoval Alexandru Odobescu knihovně rumunské Akademie věd, kde je uchován jako rukopis číslo 421. Báseň byla nejprve publikována ve svazku *Colecție din poeziile d-lui marelui logofăt I. Văcărescu*, București, 1848 a poté roku 1908 ve svazku *Poeziile Văcăreștilor, colecția „Biblioteca românească enciclopedică”*, București.⁶⁰ *Într-o grădină* je milostná alegorická báseň, pouze o 6 verších. Když básník říká „*Floarea ca o lumină*” (květina, jako světlo), které básník „*într-o grădină*” (v zahradě) nalezne, „*lâng-o tulpină*” (vedle stvolu), nehovoří o ničem jiném než o bytosti, již je zcela okouzlen. Autorův cit lásky a něžnosti je vyjádřen také neschopností se rozhodnout: „*S-o tai, se strică! / S-o las, mi-e frică/ Că vine altul și mi-o ridică*” (Kdybych ji utrhnul, zvadla by, ale kdybych ji nechal, mám strach, že přijde někdo jiný a utrhne ji).⁶¹

Co se týká geneze básně, již roku 1869 V.A. Urechia potvrzuje, že „*Într-o grădină*” je překladem básně *Gefunden* J.W. Goetheho, ale I. Văcărescu původní báseň ještě krásou předstihl. Roku 1908 M. Dragomirescu upřesňuje, že je řeč o „*zkráceném překladu*” původní *Gefunden*.⁶²

60/ Srov.: Eugen Simion: *Dimineața Poeților* (1980).

61/ Srov.: Ion Pop: *Dicționar analitic de opere literare românești*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 176.

62/ Srov.: Ion Pop: *Dicționar analitic de opere literare românești*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 456.

Báseň Într-o grădină:

Într-o grădină,
Lâng-o tulpina,
Zării o floare ca o lumină.

V zahradě,
vedle stvolu,
zahlédl jsem květinu, jako světlo.

S-o tai, se strică!
S-o las, mi-e frică,
Că vine altul și mi-o rădică.

Kdybych ji utrhnul, zvadla by.
ale kdybych ji nechal, mám strach,
že přijde někdo jiný a utrhne mi ji.

Ienachița Văcărescu svou tvorbou velmi přispěl k lidové poezii. Všichni spisovatelé jsou názoru, že způsob jakým je do veršů navracen milostný náboj pomocí alegorických obrazů, symbolů a vůbec veškeré atmosféry kolem, řadí báseň „*Într-o grădină*” mezi nejkrásnější básně tohoto druhu a to nejen v Rumunsku.⁶³

Vydání:

Observații sau băgări se seamă asupra regulelor și orânduierilor gramaticii românești. Râmnic. Tip. Episcopiei, 1787; Ed. a II-a, Viena, Tip. Kurzbek, 1787.

Istoria preaputernicilor împărați otomani (tradusă și publicată de Al. Papiu Ilarian, „Tezaur de monumente istorice pentru România“), vol. II, p. 238-302.

Colecție de poezii vechi. Ediție de Al. I. Odobescu; București, 1878.

Poeziile Văcăreștilor. Ediție îngrijită de Mihail Dragomirescu și Emil Gârleana, București, Editura Sosec, 1908.

Poezii Văcărești. Ediție publicată sub supravegherea lui Petre Haneș, București, Colecția Căminul, nr.163-164, 1924.

Poezii Văcărești. Viața și opera lor poetică. Ediție îngrijită de Paul Papadopol, București, Editura Cugetarea, 1940.

Poezii Văcărești. C. Conachi. Poezii, îngr. și pref. I. Pillat, București. Editura Cartea Românească, 1942.

Primii noștri poeți. Ediție îngrijită și note de Teodor Vârgolici, București, Editura Tineretului, 1954.

Primii noștri poeți. Ediție îngrijită Teodor Vârgolici, București, Editura Tineretului, 1958.

Poezii Văcărești. Versuri alese. Ediție îngrijită Elena Piru. Prefață de Al. Pirem. București, Editura Albatros, 1961.

Poezii Văcărești. Versuri alese, București, Editura Albatros, 1974.

Opere. Poezii Văcărești. Ediție critică, studiu introductiv, note, bibliografie și indice de Cornel Cârstoiu. București, Editura Minerva, 1982.

Poezii Văcărești. Versuri alese. București, Editura 100+1 Gramar, 1997.

63/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 456.

Alecu Văcărescu

(narodil se asi roku 1769 – zemřel roku 1799)

O tomto nejstarším synu básníka Ienache Văcăresca a Elenițy Rizu je známo jen velmi málo přesných a potvrzených údajů.

Jisté je, že se mu dostalo vybraného vzdělání, znal řeckou a francouzskou kulturu. Administrativním funkcím na knížecím dvoře se nijak zvlášť nevěnoval a přesto roku 1792 se stal *ispravnicem*.⁶⁴

Oženil se s Elenou Dudescu, se kterou měl tři děti, mezi nimi rovněž syna Ianca, budoucího básníka. Se svojí ženou se rozvedl roku 1797. Svůj život prožil v zahálce a radovánkách, až jej to nakonec zničilo. Přené datum jeho smrti není známo. Za vlády knížete Alexandra Moruzziho byl poslán do exilu v Tulče, ale po cestě byl z rozkazu knížete zabit a jeho tělo vhozeno do Dunaje.⁶⁵

O smrti Aleca Văcăresca V. Popp vyhlášoval, že „...*fanaoritská zášť jej zničila*“ (pizma fanaoriticească l-au dărăpănat).⁶⁶ Alecu, coby básník, byl výtečným pěvcem lásky.⁶⁷

Jeho básnické dílo bylo sepsáno jak v rumunštině, tak i v řečtině. Většinu z nich tvoří *cântece de lume*, s nádechem erotiky, poznamenané leckdy svou neohrabaností. Jeho verše zůstaly ve stadiu možností, ve tvaru novoklasického a manýristického.⁶⁸

V. Popp jej nazýval: „*nesmrtelným Ovidiem Rumunů*“ („nemuritorul acela Ovidie al Românilor“).⁶⁹

Básně jsou plné vzdechů, do kterých vstupují např. prvky rytířství, vojenství nebo rovněž obrazy z interiérů bojarských domů, stoly, zrcadla a také podoby žen.⁷⁰

K nejkrásnějším Alecovým básním patří také báseň Lucsandra, kde první písmena lichých veršů tvoří v akrostichu jméno: LUCSANDRA.

64/ *Ispravnic*- je označením pro vyšší úředníky a hodnostáře, kteří spravovali bojarovy vesnice.

65/ Srov.: Victor Petrescu, Serghe Paraschiva: Dicționar de literatura al județului Dâmbovița 1508-1998, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 1999 – s. 234.

66/ Srov.: George Călinescu: Istoria literaturii române. Compendiu, Editura Minerva, București, 1983, s. 74.

67/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 173.

68/ Srov.: George Călinescu: Istoria literaturii române. Compendiu, Editura Minerva, București, 1983, s. 74.

69/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 173.

70/ Srov.: Victor Petrescu, Serghe Paraschiva: Dicționar de literatura al județului Dâmbovița 1508-1998, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 1999, s. 234.

Báseň Lucsandra:

*La doi ochi ce sînt din fire
plini de nur și de simțire,
Urmează ca să s-încine
vrînd și nevrînd fîecine,
Căci într-o căutatătură
viață dau și viață fură;
Sunt deprinși tot a supune
și-a robi fără minune.
Acești ochi plini de putere,
căutînd cu mîngiere
N-au zăbovit să găsească
lesnire să mă robească;
Dar și eu fără sfială
le didei fîgăduială;
Rob să le fiu în vecie
cu mare statornicie;
Acest dulce de rob nume
să-l port și în ceea lume.*

Před očima této bytosti,
plných citů a půvabu,
mi nezbývá nic jiného, než
se sklonit.
Neboť je to pohled, který
život dává, život bere.
Její oči jsou navyklé podmanit
si a zotročit vše kolem sebe.
Těmto očím, plným síly
a hledajícím něhu,
netrvalo dlouho a podmanily
si i mne.
Ale i já jsem se jim
bez ostychu zaslíbil,
byť navěky a stále
jejich otrokem.
Tento sladký druh otroctví
si ponesu i na onen svět.

Zpěvák populárních lidových písní Tudor Gheorge báseň Lucsandra zhudebnil, nazpíval a roku 1982 stejnojmennou píseň vydal na audiokazetě s názvem „*Viața lumii*”. Na této kazetě se rovněž objevila například zhudebněná báseň Ienachițy Văcăresca: *Într-o grădină*.

Alecu byl výtečným pěvcem lásky. Zbaven „komplexu“ a stínu svého otce, zhodnotil ve svých milostných básních dar improvizace. Jeho milostná poezie je vyjádřením okouzlení, krásy a grácie spjaté rovněž s duševními vlastnostmi milovaného objektu: s ctností, důvěrou i loajálností, a to vše korunováno moudrostí. Poezie Aleca Văcăresca inklinuje k reflexivnosti. Věrnost žen je zasazena do znamení pochybností a podezřívání.

Dle petrarkovské tradice rumunský básník zbožně opěvuje kult ženských očí, plných „*půvabů a citů*“. Jejich záhadná krása, jež básníka inspiruje k nevýslovnému obdivu, téměř až mystickému, je vyjádřena půvabnou formou duchaplných a nenucených komplimentů, graficky leckdy umístěných do akrostichu, distichu nebo i tristichu.⁷¹

71/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 173.

Báseň Oglinda când ți-ar arăta:

*Oglinda când ți-ar arăta
Întreaga frumusețea ta,
Atunci și tu, ca mine
Te-ai închina la tine.*

Pokud by ti zrcadlo
ukázalo celou tvou krásu,
potom by ses i ty, tak jako já
před sebou sklonila.

*N-ar fi mijloc să te privești
Asemenea după cum ești
Și idolatrie
Să nu-ți aduci tu ție.*

Nebylo by způsobu
jak tě spatřit, takovou jaká jsi
a přitom tě neuctívat
jako modlu.

*Ochii în ea când ți-i arunci
Dă tot să-ntunecă atunci
Și dă te și arată
Iar nu adevărată.*

Když se očima do něj podíváš,
všechno se najednou zatemní,
a ukáže tě,
ale ne skutečnou.

*D-aceea nu da crezămînt
Oglinzii ce cu scăzămînt
Îți face înșălăciune
Și tot minciuni îți spune.*

Právě proto nevěř
zrcadlu, co se v něm odráží,
klame a šálí
a vyjeví ti kdejakou lež.

*Ci cîtă ești să știi, dă vei,
Da crezămînt ochilor miei,
Fiindcă nu te-nșală
Nici fac vreo greșeală.*

Když chceš vědět, jaká jsi krásná,
věř mým očím,
protože ony tě nenapálí a neoklamou
a ani se nepomýlí.

*În ei te cată să te vezi
Întocma pă cît luminezi
Și d-într-a lor vedere
Vezi cît ai putere.*

V nich se snaž spatřit sama sebe,
přesně tak, jak záříš
a v jejich pohledu
můžeš vidět, jakou máš moc.

*Crede-i săracii când îți spun
Că numai ție să supun
Și că le ei din fire
A lor dumnezeire.*

Věř těm ubohým očím, které ti říkají,
že jen tobě se podrobí,
a že jen ty jsi od přírody
jejich objektem zbožňování.

Tato báseň je postavena na střídání protikladu toho, jak autor vidí milovanou bytost – ženu, a toho, jak je možno ji spatřit v zrcadle. Žena je zde vypořádána jako jakési umělecké dílo hodné obdivu, a zrcadlo se tak stává nástrojem k jejímu hodnocení a člověk se naopak snaží být objektivním kritikem své milované ženy, protože oči jsou skutečnými zrcadly duše.

Dalšími příklady, kdy žena muže přivábí silou téměř „magnetickou“ a připoutá jej „řetězem“ lásky, vzápětí se spustí oheň vášně s celou řadou následných trápení (povzdechy, slzy, nespavost, bolest, mdloba) to vše je vyjeveno v dalších dílech Aleca Văcăresca: *Singura ești numai una, N-ai potrivnică sub soare* (Jsi jen jedna jediná, Nemáš pod sobě rovné). Tyto básně jsou „rituálem“ komplimentů, včetně porobení se jako „stav milosti“ zamilovaného.

Utrpení, znamení nejvyšší ctnosti, je v některých dílech Aleca doprovázeno pokořením a ponížením tak jako u Eminesca. Utrpení je vlastně „bolestně sladké“.

Sklon Aleca Văcăresca k přemýšlení a rozvažování jej svedl od miostné tematiky k satirě nebo parodii a v to v dílech napsaných řecky: *Satiră, Tatăl nostru parodiat* (Satira, Parodovaný Otčenáš).

Zde je lehký, graciézní a elegantní půvab nahrazen slovy plnými násilí, jako v hanopisu.⁷²

Vydání:

Poeziile Văcăreștilor, îngr. M. Dragomirescu și Emil Gârleanu. Pref. Al. I. Odobescu. București, Editura Sosec, Lupaș, 1908.

I.Documente istorice. Trei scrisori de la sfârșitul secolului al XVIII-lea în Transilvania, 1909, p. 98-99.

Văcărești: poezii, îngr. P.V. Haneș, București, Editura Steinberg, 1924.

(Jalba lui Alecu Văcărescu către Vodă Hangerli) în Corespondența literară dintre Nicolae și Iancu Văcărescu, îngr. Și pref. I. Vîrtosu. București, 1938. p. 45-46.

Poezii Văcărești. Viața și opera lor poetică, îngr. Și pref. Paul Papadopol, București, Editura Cugetarea, 1940.

Poezii Văcărești. C. Conachi. Poezii, îngr. și pref. I. Pillat, București, Editura Cartea Românească, 1942.

Poezii Văcărești. Scrieri alese, îngr. Elena Piru, introd. Alexandru Piru, București, Editura pentru Literatură, 1961.

Poezii Văcărești. Opere. Ediție critică, studiu introductiv, note, bibliografie și indice, de Cornel Cârstoiu, București, Editura Minerva, 1982.

72/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 173.

Nicolae Văcărescu

(narodil se roku 1785 – zemřel 12.10. 1825 v Brašově)

O tomto druhém synu básníka a bojara Ienache Văcăresca jsou přece jen některá biografická data známa.

Narodil se ze svazku Ienache Văcăresca a kněžny Eleny Caragea, přičemž měl ještě další sourozence, mezi jinými i bratra Iordache.

Vzdělání získával jednak doma, v bojarském domě, tak i na Knížecí akademii. Učil se řecky i francouzsky. Jelikož byl méně zdatným v „múzách“ než jeho předchůdci, zpočátku se zabýval „kopírováním – přepisováním“ veršů Ienachiŧy a Aleca a na okraj těchto veršů si psal hodnotící poznámky.

Ve státní správě zastával různé funkce. Roku 1821 podporoval Tudora Vladimiresca při přípravě jeho povstání, a to jak poskytnutím materiální pomoci, tak i lidmi.

K tématu povstání Tudora Vladimiresca sepsal báseň.⁷³ Uchyluje se do Cămpulungu a poté do Brašova, spolu s Barbu Văcărescem a Iancu Văcărescem.

Jeho verše jsou publikovány ve svazku básní Ianca Văcăresca, jeho synovce, se kterým vedl zajímavou literární korespondenci, první toho druhu v rumunštině.⁷⁴

Nicolae Văcărescu se sám přiznal, že: „...neskládal jsem verše pro potěchu lidstva, nýbrž jen kvůli sobě a pro svoji potřebu...“ („...eu n' am fost stihurgos pentru gustul lumii, decât pentru trebuinŧele mele..“). Svě básně psal řecky i rumunsky, některé z nich s větším pochopením pro lidovou tvorbu.

Ani Nicolae se nevyhnul ve své tvorbě milostným tématům, ačkoliv neměl „básnickou zručnost“ bratra Aleca a ani jemnost svého otce, Ienachiŧy.

Atmosféra veršů Nicolae Văcăresca nám evokuje jeho předchůdce: tentýž patetický sentiment spojený s bédováním a nařikáním, vzdechy, oplakávání, jako např. v básni: *A trăi fără-a iubi* (Žít a nemilovat).

Tyto verše se staly populárními a zlidověly, neboť Ion Heliade Rădulescu je citoval mezi „cântecele romănești naŧionale“ (národními rumunskými písněmi), jenž „nevoněly“ ani logofătům ve městech, ale ani řemeslníkům ze čtvrti Fanaru.

73/ Srov.: George Călinescu: Isteria literaturii romăne. Compendiu, Editura Minerva, București, 1983, s. 75.

74/ Srov.: Victor Petrescu, Serghie Paraschiva: Dicŧionar de literatura al judeŧului Dămboviŧa 1508-1998, Editura Bibliotheca, Tărgoviște, 1999, s. 242.

Báseň *A trăi fără-a iubi*:

*A trăi făr' a iubi,
Mă mir ce traiu o mai fi;
A iubi făr a simți,
Mă mir ce drăgoste-o fi;*

Žít a nemilovat,
divím se, co by to bylo za život,
milovat a nic nepociťovat,
divím se, co to může být za lásku,

*A simți făr a dori
Mă mir ce simțire-o fi;
A dori făr a jertfi
Mă mir ce dor o mai fi.*

cítit něco a netoužit,
divím se, co to vůbec může být za cit,
toužit a neobětovat se,
divím se, co za touhu to může být.

Dalšími básněmi Nicolae Văcăresca jsou: *În rai fără tine, e moarte, e gheț* (Bez tebe je v ráji smrt, je mráz), *Ca un pom ce dă ploaie* (Jako strom, který dává déšť), *Un pic de nădejde d-aș ști c-o să-mi vie* (Pokud bych alespoň našel trochu naděje), *Durda*.

Báseň **Durda** je inspirovaná folklorem s vlasteneckou tematikou, tak jako tomu bylo u básnické tvorby jeho otce a jeho bratra. Hlavním motivem básně Durda jsou hajduci. Je to veselá báseň, věnovaná přírodě plné proměn a rozkvětu:

Báseň **Durda**:

*Primăvara se ivește,
Să vezi, muguru frunzește,
Și iarba cum încolțește,
Codrul cată, se-ndesește,
Înima-mi zburdă și crește!*

Příroda se probouzí,
podívej, pupeny se nalévají
a i tráva již raší,
les se rozrůstá
a srdce mi poskakuje a roste.

(...)

Témata zbojnickví a hrdinských činů jsou tradičními příznačnými rysy tohoto ročního období.

Tyto verše disponují literární technikou a prozodickým systémem typickým pro lidovou zbojnickou báseň – *doinu*. S motivem člověka spjatým s přírodou, s osmislabičným veršem.

Nicolae Văcărescu byl člověkem klidnější povahy, přísný moralista, básník, který si neliboval v žáru vášni. Stejný smysl života sdílel i se svým synovcem Iancem.⁷⁵

75/ Srov.: In Pop:Dicționar analitic de opere literare românești, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 173.

Iancu Văcărescu

(narodil se roku 1792 v Bukurešti – zemřel 3. března 1863 v Bukurešti)

Tento básník pocházel z vlivného rodu valašských bojarů Văcăresců, bylem synem Aleca Văcăresca, vnukem Ienacheho Văcăresca a synovcem Nicolae Văcăresca. Vynikl jako jeden z hlavních činitelů národního a kulturního obrození v 1. polovině 19. století: organizoval rumunské divadlo (roku 1819 uspořádal první představení v rumunštině), pro obohacení repertoáru překládal hry Racinovy, Molièrovy aj, podporoval zakládání rumunských škol, spolu s Ionem Heliade Rădulescem se podílel na ustavení vlastenecké Filharmonické společnosti (1833), předsedal první společnosti valašských spisovatelů (1843), prosazoval myšlenku národního sjednocení.⁷⁶

Po základním vzdělávání byl Iancu roku 1804 poslán na studia do Vídně spolu s dalšími mladými bojarskými syny, a to za dohledu francouzského profesora Colsona. Roku 1810 se z Vídně vrací. Po roce 1812 zastával četné funkce ve státní správě.

S dalšími bojary se roku 1817 uchyluje do Brašova. Po návratu ve státní správě vykonává mimo jiné i funkci *logofăta* v odboru zahraničních věcí, a právě v této pozici jej zastihla i rusko-turecká válka.

V revolučním roce 1848 vykonával funkci u Nejvyššího soudu. Iancu Văcărescu byl člověkem oddaným své práci, se smyslem pro pořádek a spravedlnost a rovněž neměl žádné „bojarské manýry“.

Byl člověkem, jenž se opíral o George Lazăra⁷⁷, rozuměl charakteru a smyslu hnutí Tudora Vladimiresca⁷⁸ a reagoval na vývoj událostí v Rusku, aniž by se přímo do nich vměšoval a v neposlední řadě by rovněž překládatel a to z němčiny a z francouzštiny. Zemřel 3. března 1863.

Literární počátky Ianca Văcăresca jsou poznamenány řeckou tradicí a anakreónskou poezií, kterou znal z paměti. Básník Grigore Alexandrescu mu jednou recitoval verše známého básníka a Iancu báseň ihned dokončil. Korespondence se strýcem Nicolaem dokládá, jakým druhem literatury se po návratu z Vídně zaobíral.⁷⁹

76/ Srov.: Libuše Valentová a kolektiv: Slovník rumunských spisovatelů, Nakladatelství Libri 2001, s. 239.

77/ Gheorghe Lazăr (5. 6. 1779, Avrig – 17. 9. 1821 Avrig), rumunský pedagog, který od roku 1818 vedl první školu s rumunským vyučovacím jazykem v Bukurešti., školu sv. Sávy.

78/ Tudor Vladimirescu (1780 – 1821) – vůdce povstání z roku 1821.

79/ Srov.:D. Murărașu: Istoria literaturii Române, Editura „Cartea Românească”,București 1943, s.165.

Největší objem literární činnosti Iancu Văcăresca spadá do období jeho mladosti a dospívání, mezi roky 1810 a 1819. Spisovatel I.Heliade Rădulescu znal verše básníka a zmínil se o nich ve svém díle *Gramatica* z roku 1828 a rovněž otiskl v časopise *Curierul românesc* Văcărescův sonet *Pacea*, navzdory autorově velké nevoli. Ion Eliade se nevdal myšlenky vydávat Iancovy básně a nakonec roku 1830 vyšel svazek **Poezii alese**. (Vybrané básně).⁸⁰

Elegie, ódy, hymny a balady vydané ve sbírkách **Poesii alese** (1830, Vybrané básně) a *Colecție din poeziile dlui marelui logofăt Iancu Văcărescu* (1848, Sebrané básně velkého logofata Iancu Văcăresca) navazují na klasicistickou a ankreónskou lyriku předchůdců, ale místy již svědčí o romantické senzibilitě.⁸¹

Iancu Văcărescu je rovněž autorem i vlastenecké poezie, konkrétně básní: *La pravila țării* (O zemském znaku), ve kterých píše o naději na velkolepou budoucnost; *Cântec românesc* (Rumunská píseň) pojednává o roce 1821 ve Valašsku; *La Milcov*, evokující myšlenku na sjednocení knížectví.

Blízkostí západní kultury Iancu vysvětloval nejvýznamnější tendence literatury první poloviny století. Některé literární proudy směřují k romantismu, přesto je v zásadě autorova citlivost a vnímavost připomenutím doby 18. století. Kontakty s francouzskou literaturou velmi přispěly autorově tvorbě.⁸²

Svazek veršů *Colecție din poeziile dlui marelui logofăt Iancu Văcărescu* (Sebrané básně velkého logofata Iancu Văcăresca) byl vytištěn roku 1848 za pomoci Iona Vonesca II, jenž v předmluvě napsal: „*Ceva asupra Văcăreștilor și a poezilor d-lui logofătului I. Văcărescu.*“ (Něco o Văcăreskových a o básních logofata I. Văcăresca).

Svazek obsahuje kompletní autorovo básnické dílo, zahrnující i texty publikované již dříve v různých periodikách a také ve svazku **Poezii alese** (Vybrané básně) z roku 1830.⁸³

80/ Srov.: D.Murărașu: *Istoria literaturii române*, Ediția a II.-a, Editura „Cartea românească”, București 1943, s. 165.

81/ Srov.: Libuše Valentová a kolektiv – *Slovník rumunských spisovatelů*, Nakladatelství Libri 2001, s. 239.

82/ Srov.: D.Murărașu: *Istoria literaturii române*, Ediția a II.-a, Editura „Cartea românească”, București 1943, s. 166.

83/ Srov.: Ion Pop: *Dicționar analitic de opere literare românești*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 171.

Po roce 1848 Iancu Văcărescu již žádné básně nenapsal a ani nepublikoval. Svazek **Poezii alese** je rozčleněn do 19 cyklů, z nichž ty nejdůležitější jsou nazvané: *Poeme lirice* (Lyrické poemy), *Sfătuiri patriotice* (Vlastenecké rady), *Elegii*, *Ode*, *Cantonețe și Balade* (Elegie, ódy, popěvky a balady).

Básně obsažené v tomto svazku jsou rozmanité, a to tématicky, nebo básnickým zpracováním. Jejich charakter je novoklasický. Văcărescu rovněž překládal anebo se uchyloval k napodobňování děl: Gentil-Bernarda, Parnye, Metastasia, Zisi Dautiho, Dionisie Fotina, Anastasie Christopola a dalších.

V tomto duchu je i jeho vlastní básnická tvorba. Jedná se o lyriku inspirovanou Horaciem, Ovidiem, Catulem, Anacreonem a Teokritem, opěvující lásku a přírodu. Je to poezie uhlazená, hodnotná. Zájem Ianca Văcăresca o různé básnické techniky a formy je pozoruhodný a tak netypický pro rumunského básníka 19. století (dle vlastního vyjádření, většinu básní v tomto díle autor napsal mezi léty 1810–1819). Byl schopen se vyjadřovat přesně a precizně, odlišovat byť i nejjemnější nuance jazyka, jeho výrazové prostředky jsou vytříbené a prozodická technika mnohem lepší a jistější, než tomu bylo u Iancových předchůdců, ale i u mnohých z jeho současníků.

Typickými **milostnými** básněmi Ianca Văcăresca jsou: *Minutul îndumnezeit*, *Simpatia* (Sympatie – v této básni se již objevuje idea lásky jako univerzálního „pojiva“ nebo stmelovacího materiálu pro harmonický základ celého světa), *La râu* (V ráji – zde autor popisuje vyjádření citu, velmi dobře podepřené stavbou verše a nenápadnými onomatopoickými podněty, vyjádření je naléhavé, ale ne rušivé, vášnivé a diskrétní), *Iubirea-n veci* (Věčná láska), *O zi și o noapte de primăvară la Văcărești* (Jarní den a noc u Văcărești) neboli *Primăvara amorului* (Amorovo jaro).⁸⁴

Báseň *Primăvara amorului* (Amorovo jaro) je nejznámější básní Ianca Văcăresca. V této půvabné a kouzelné básni jsou obsaženy reminiscence na novořecké modely, setkáme se tu s mytologickými postavami, kterých je zde nebývalé množství. Autor v úvodu básně zobrazuje místa, ruiny, které ještě pamatují svoji zašlou slávu, hučící řeku v údolí, údolíčka plná květin. Jazyku i stavbě verše nechybí přirozená elegance.⁸⁵

84/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 171.

85/ Srov.: D.Murărașu: Istoria literaturii române, Ediția a II.-a, Editura „Cartea românească,” București 1943, s. 166.

Báseň *Primăvara amorului*:

*N-am să scap, în piept port doru,
Piste ape, piste munți;
Văz că piste mări Amoru,
Cînd o vrea își face punți.*

Nemám kam utéci, v hrudi nosím žal,
přes řeku a horská úbočí,
vidím, že Amor i přes moře,
když bude chtít, postaví si most.

*La Carpați mi-am adus jalea,
Lor am vrut s-o hărăzesc;
Resunetu, frunza, valea,
Apele mi-o înmulțesc!*

Do Karpat mě přivedl smutek,
jim jsem jej chtěl věnovat,
ale ozvěna, listí, údolí,
a řeky mi žal ještě násobí.

.....

Ve své **meditativní** poezii se Iancu Văcărescu pustil do líčení osudů nejen jednotlivců a rovněž i skupin osob a celého lidstva a nespokojuje se pouze s konstatováním neřešitelnosti spleťtých otázek, ale snaží se nacházet východiska z nich. K tomuto typu Văcăreskových básní náleží: *Cercul de aur* (Zlatý kruh), jenž je pokusem o vyjádření dalšího směřování světa, *Ceasornicul îndreptat* (Napravené hodiny) je meditací nad neodvratným plynutím času. V poémě *Adevărul* (Pravda), kterou publikoval nejprve anonymně roku 1843, si autor přivlastnil věštecké způsoby. V básni vyjadřuje snahu o spravedlivou a vyváženou společnost, založenou na přirozených lidských vztazích a zdravém rozumu. Poprvé v rumunské literatuře Iancu Văcărescu píše „*în versuri albe*” (v blankversu) formou litanie, vyplývající z úryvků vět v souboru krátkých oddělených veršů a za použití eliptických konstrukcí. Poéma obsahuje i několik odkazů na původ Rumunů.

V dalším díle, ódě *Roma cum este și Roma cum era* (Řím, jaký je a Řím, jaký byl), autor uvažuje nad věčností, i když prvotním cílem nebylo zamyšlení nad křehkostí a pomíjivostí lidského bytí, nýbrž poukázání na možnosti, jež nám minulost nabízí k využití.

Cyklus *Sfătuiri patriotice* (Vlastenecké rady) soustřeďuje texty pojednávající o problémech a událostech doby autora: revoluce roku 1821, opětovný vznik národních milicí v roce 1829.

Bunavestire (Zvěstování) je skutečným sociálně-politickým programem v duchu osvícenství, založeným na myšlence solidarity sociálních vrstev: ⁸⁶ „*Vojsko, rolníci a inteligence*”.⁸⁷

86/ Srov.: Ion Pop: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 172.

87/ Orig.: „Ostași, plugași și învățat”.

V básni **Glasul poporului subt despotism** (1821, Hlas lidu utlačovaného despotismem), projevuje osvícený bojář své vlastenecké přesvědčení a soucit s ujařmeným lidem.⁸⁸

V básni **Cântec românesc** (Rumunská píseň) - je myšlenka na povstání již vyslovena přímo, zahalená do formy lidové písně – *doiny*.

Verše Ianca Văcăresca jsou různorodé a rozmanité. Văcărescovo označení za „*părinte al poeziei române*“ (otce rumunské poezie) velmi dobře vyjadřuje jeho místo a úlohu, kterou sehrál ve vývoji rumunské moderní literatury.⁸⁹

Vydání:

Poezii alese, din ale d-lui marelui logofăt Iancu Văcărescu. București, 1830.

Colecție din poeziile d-lui marelui logofăt Inacu Văcărescu. București. Tip. C.A. Rosetti și E. Winterhalder, 1848.

Poezii ale marelui logofăt iancu Văcărescu adunate de pitarul S. Neagoe și tipărite de „Societatea literară“. 1847.

Colecție de poezii vechi. (ediție de Al. I. Odobescu), București, 1878.

Poeziile Văcăreștilor. București, Editura Sosec, 1908 (ediție îngrijită de Mihail Dragomirescu și Emil Gârleanu).

Poezii Văcărești. Ediție publicată sub supravegherea lui Petre Haneș, București, 1924.

Poezii Văcărești. Viața și opera lor poetică, îngr. și pref. Paul Papadopol, București, Editura Cugetarea. 1940.

Poezii Văcărești C. Conache. Poezii, îngr. și pref. I. Pillat. București, Editura Cartea Românească, 1942.

Primii noștri poeți. București, Ediție îngrijită de Teodor Vârgolici, 1954.

Primii noștri poeți. București, Editura Tineretului, 1958. Ediție îngrijită de Teodor Vârgolici.

Poezii Văcărești. Versuri alese, Editura Albatros 1961, Ediție îngrijită de Elena Piru. Prefață de Alexandru. Piru.

Iancu Văcărescu. Opere, Ediție critică, studiu introductiv, note, glosar, bibliografie și indice de Cornel Cârstoiu. Editura Minerva. 1985.

88/ Srov.: Libuše Valentová a kolektiv– Slovník rumunských spisovatelů, Nakladatelství Libri 2001, s. 239.

89/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2007, s. 172.

Ion Heliade Rădulescu

(narozen 6. ledna 1802 v Târgoviști – zemřel 27. dubna 1872 v Bukurešti)

Básník, prozaik, novinář, pedagog, filolog, politik, zakládající člen Akademie věd, majitel tiskárny Ion Heliade Rădulescu se narodil se v Târgoviști dne 6. ledna 1802 v zámožné rodině s jihodunajskými kořeny (jeho matkou byla Řekyně Eufrosina Danielopol a otcem bohatý obchodník Ilie Rădulescu). První roky svého života strávil v řeckém jazykovém prostředí. Školní docházku absolvuje doma. Jeho učitelem je nejprve Alex, vzdělání ale doplňuje i studiem knih: *Alexandrie, Epistolia, Avestița, Istoria lui Arghir*. Díky učiteli - mnichu Naumu Râmniceanovi, který vyprávěl na dvoře kostela sv. Mikuláše dětem bukurešťského předměstí o gramatice i o Ezopových bajkách se učí rumunštině a v roce 1815 je poslán na studia do řecké Knížecí akademie v Măgureanu, jejímž ředitelem byl nejprve Lambro Fotiadi a posléze Veniamin. Studium na této škole je pro Iona velmi únavné a dlouhé. Hodiny se zde učí gramatice, poezii, filozofii (např. Filosofickým dílům Condillacovým). Učitel Iatropolu studenty vyučuje ideologii a matematice. V této době si Ion připojuje jméno Eliade, syn Eliův, které jej bude doprovázet společně se jménem Rădulescu. Od této chvíle je tedy *Heliade Rădulescu*.⁹⁰

Roku 1818 opouští školu, aby ve svém vzdělávání mohl pokračovat v akademičtější rovině, a to ve škole sv. Sávy Gheorghe Lazăra⁹¹ v Bukurešti. Vlastenecké nadšení Gheorghe Lazăra, ředitele školy sv. Sávy, jeho krajní obětavost, organizační a pedagogické schopnosti - je autorem prvních rumunských učebnic ve Valašsku – mu umožnilo přivést školu u sv. Sávy na takovou úroveň, že mohla záhy konkurovat řecké knížecí škole. Jeho zásluhou se ve Valašsku vzdělanost přestávala vázat na řečtinu, rozhodující se stávaly znalosti získané v národním, tj. rumunském jazyce. Zde Heliade studuje jak matematiku, tak filozofii (G.Lazăr přednáší o Kantovi, jehož také překládal), rétoriku, aritmetiku a další vědy. Roku 1820 Heliade začíná vyučovat, jako pomocný Lazărův učitel na této škole, aritmetice a geometrii, a to za 100 lei měsíčně. Vlastenecký a liberální charakter Lazărovy školy byl trnem v oku převážné většině valašských bojarů, proto využili jeho účasti na Vladimirescově⁹² povstání a školu rozpustili.⁹³

90/ Srov.: Mihaela Cojocaru, *Istoria literaturii vechi, moderne și premoderne*, Editura Universității de Petrol și Gaze, Ploiești, 2006, s. 195-197.

91/ Gheorghe Lazăr (5. 6. 1779, Avrig – 17.9. 1821 Avrig), rumunský pedagog, který od roku 1818 vedl první školu s rumunským vyučovacím jazykem v Bukurešti., školu sv. Sávy.

92/ Tudor Vladimirescu (1780-1821), vůdce revoluce ve Valašsku z roku 1821.

93/ Srov.: Marie Kavková, *Nástin dějin a kultury Rumunska*, SPN, Praha 1973, s. 163.

Poté co Lazăr opouští školu, jeho mladý stoupenec přejímá odpovědnost za její vedení až do roku 1825. V té době se zde vyučuje i latina a francouzština, aritmetika, geometrie a trigonometrie, zeměpis, historie nebo astronomie. V roce 1822 skládá pro svoje žáky báseň *Cântarea dimineții* (Ranní zpěv), hymnus pro začátek vyučování, který vybízí k víře a oslavě nebes, k jednotě a solidaritě: ⁹⁴

Báseň *Cântarea dimineții* (Ranní zpěv):

<i>Cântarea dimineții</i>	Ranní zpěv
<i>Din buzi nevinovate</i>	z nevinných rtů
<i>Cui altui se cuvine</i>	komu jinému
<i>Puternice Părinte</i>	by příslušel
<i>Decât ție a da?</i>	než Tobě, všemohoucí Otče?
<i>Tu ești stăpân a toate,</i>	Ty jsi pánem všeho,
<i>Tu ești prea bunul tată:</i>	ty jsi otec předobry,
<i>A ta putere sfântă</i>	a Tvá svatá síla
<i>Făptura ție-ntregă,</i>	drží veškerenstvo,
<i>Ne ție și pre noi</i>	a drží i nás.
<i>În inim'a tot omul</i>	Do srdcí všech lidí
<i>Tu ai sădit dreptatea,</i>	jsi zasel pravdu,
<i>Unirea și frăția,</i>	jednotu a bratrství,
<i>Tu conștiința scumpă,</i>	Ty, který jsi svědomím
<i>Tu bun d'avem ne-ai dat.</i>	a vše dobré, co máme, pochází od Tebe.
(. . .)	(. . .)

V této době se aritmetice vyučovalo kupříkladu z těchto učebnic: kniha přeložená Amfilohiem (1826), další Șincaiova (1785) a dvě učebnice vytištěné ve Vídni s německým a rumunským textem (1777-1783). Učebnice dějepisu a gramatiky byly zastoupeny jak díly spisovatelů Sedmihradské školy - Samuila Micu-Kleina, Petru Maiora a Gheorge Șincaie - tak knihami Rada Tempey, Paula Iorgovice nebo Iona Alexe.

Jako pedagog se Heliade Rădulescu zamýšlel nad úrovní a kvalitou rumunského jazyka a pro tento účel sepsal knihu **Gramatica Romanească** (Rumunská gramatika), již vydal roku 1828. Vzorem pro sestavení učebnice se mu stala práce Le Tellera kniha z konce XVIII. století. Touto učebnicí především usiloval o zjednodušení abecedy, pravopisu a fonetiky, obohacování slovní zásoby z lidové mluvy, latiny i cizích jazyků. Kritizoval ty, kteří vytvářeli svá vlastní slova, místo toho, aby používali výpůjčky z cizích jazyků, jako např.: „*cuvântelnic*“ místo „*dicționar*“ (slovník), nebo „*amiazăiesc*“ místo „*meridián*“ (poledník).⁹⁵

94/ Srov.: George Călinescu: *Istoria literaturii române. (Compendiu)*, Editura Minerva, București, 1983 s. 129.

95/ Srov.: M. Angheliescu: *Ion Heliade Rădulescu: o biografie a omului și a operei*, Editura Minerva, 1986.

Terčem jeho kritiky se stávali i ti, kteří vyslovali vypůjčená cizí slova tak, jak zněla v původním jazyce: “*patriotismos*” (řecky), “*ocazion*” (francouzsky), “*societa*” (italsky), namísto: patriotism, ocazie, societate.⁹⁶

Podnícen osvícenským bojarem a svobodným zednářem Dinicem Golesem se zapojil do reformování Valašska. V roce 1827 vypracovává statut *Literární společnosti (Societatea literară)*. Literární společnost měla za úkol propagovat myšlenky osvícenství, založit národní divadlo, vydávat noviny a časopisy v rumunštině, reformovat Školy u sv. Sávy, podpořit vznik středních škol v každé župě a základních škol v každé vesnici. I. Heliade Rădulescu tak byl profesorem, ředitelem školy a autorem učebnic, zakladatelem radikálních demokratických reforem rumunského vzdělání. Na setkání literární společnosti předčítal Heliade své překlady z Lamartina a i z jiných knih.⁹⁷

Významnou úlohu také sehrály hudební spolky a společnosti zakládané na podporu rozvoje národního kulturního života, jež sloužily zároveň jako zástěna pro tajnou revoluční činnost. Byla to především *Filharmonická společnost (Societatea filarmonică)*, založená v říjnu roku 1833 v Bukurešti.

V čele společnosti po boku Heliada stáli Ion Cîmpeanu a Costache Aristia. Společnost si mimo jiné vytkla za cíl i kultivaci rumunského jazyka.

Při této společnosti vznikla i první hudební škola (1835), kterou vedl Ion Andrei Wachmann (1807-1863) a rovněž *Hudební a dramatická konzervatoř (Conservatorul filodramatic)*.

Zásahu na vytvoření konzervatoře má vedle Heliada i Gheorghe Asachi a Iancu Văcărescu. Reportoár tvořily převážně překlady a adaptace. Měl-li obstát v konkurenci s repertoárem cizích společností, musel být přizpůsobem vkusu tehdejšího obyvatelstva, složeného většinou z příslušníků bojarstva.

Ion Heliade Rădulescu a Gheorghe Asachi měli také rozhodující podíl na vzniku rumunského divadla. S žáky jaské knížecí školy uspořádal Gh. Asachi dne 27. prosince 1816 první rumunské představení. Vybral a sám pro ně přeložil Florianovu selanku „Myrtíl a Chloe“. V Bukurešti se hrálo poprvé rumunsky roku 1819. Žáci Lazářovy školy nacvičili Euripidovu tragédii „Hekuba“. Hlavní úlohu sehrál a představení režíroval I. Heliade.⁹⁸

96/ Srov.: M. Angheliescu: Ion Heliade Rădulescu, : o biografie a omului și a operei – 1986.

97/ Srov.: Mihaela Cojocaru, Istoria literaturii vechi, moderne și premoderne, Editura Universității de Petrol și Gaze, Ploiești, 2006, s. 195-197.

98/ Srov.: Marie Kavková, Nástin dějin a kultury Rumunska, SPN, Praha 1973, s. 165, 169.

Roku 1828 Heliade opustil školu sv. Sávy a začal vydávat první rumunský časopis „*Curierul românesc*” (*Rumunský posel*). List vycházel s přestávkami od 20. dubna 1829 do jara revolučního roku 1848, kdy byl cenzurou zastaven. Časopis publikoval kromě běžných politických a hospodářských zpráv také beletrii, překlady i původní tvorbu. Když rozsah časopisů nestačil rostoucímu zájmu o literaturu, připojil k němu vydavatel pravidelnou přílohu: „*Curierul de ambe sexe*” (*Posel pro obě pohlaví – 1836-1847*), doplněný v letech 1830–1832 o „*Adaosul literar*” (*Literární příloha*). Heliade reagoval citlivě na nové duchovní proudy v Evropě a jeho Posel se stal první rumunskou tribunou preromantismu a romantismu. Na počátku 30. let v něm vyšly první rumunské překlady Youngových „Noci”, Lamartinových „Meditací” a básní Byronových, ukázky z díla George Sandové, Schillera, Huga, Manzoniho, Bérangera a Puškina. Heliade podporoval i mladou tvorbu domácích autorů a pokoušel se o její první kritické zhodnocení. Pro povzbuzení rumunské tvorby napsal díla o poetice a prozodii: **Regulile sau Gramatica poeziei** (Pravidla neboli gramatika poezie) a **Curs întreg de poezie generală** (Obecná nauka o poezii), opíraje se v nich ještě o teoretiky klasicismu a neoklasicismu (Boileau, Marmontel).

Na stránkách jeho časopisů publikoval básník a překladatel Iancu Văcărescu, (1791-1863), moldavský básník, prozaik a dramatik Costache Negruzzi, debutovali v nich nejvýznamnější básníci předrevolučního období Vasile Cârlova a Grigore Alexandrescu⁹⁹

V roce 1835 Heliade připojuje k „Poslu” přílohu „*Gazeta Teatrului Național*” (Noviny Národního divadla),. Mezi početné překlady dramatických textů, které byly v této příloze publikovány, se také nachází původní hra, podepsaná Cezarem Bolliacem, *Matilda*. V této příloze dramatické literatury z rumunských provincií jsou publikovány články o obsahu a uměleckých zásadách dramaturgie, podepsané B. Catargiem a I. Voineschem II.

Jakožto majitel tiskárny vydává ambiciózní projekty překladů světových dramatických děl. Podle vzoru Francouze Aimé-Martina začíná v roce 1846 vydávat rozsáhlý projekt **Biblioteca universală** (*Světová knihnice*), v níž jsou obsaženy rumunské verze mistrovských děl světové literatury. Nabízí tu vlastní verze děl Molièra, Voltaira (tři díla), Lorda Byrona (tři díla), Felice Romaniho a V. Huga, Platona, Descarta, Spinozy, Leibnize, Wolffa, Berksleyho, Kanta, Fichta, Schellinga, Hegela (Fenomenologie ducha, Encyklopedie věd filozofických).¹⁰⁰

99/ Srov.: Marie Kavková, *Nástin dějin a kultury Rumunska*, SPN, Praha 1973, s. 165, 169.

100/ Srov.: Mihaela Cojocaru, *Istoria literaturii vechi, moderne și premoderne*, Editura Universității de Petrol și Gaze, Ploiești, 2006, s. 201.

Rok po vydání prvního výtisku „Posla“ zřizuje spolu se svým strýcem N. Rădulescem 11. října 1830 první soukromou tiskárnu na rumunském území.¹⁰¹

Heliade Rădulescu se stal jednou z nejvýznamějších postav a osobností revoluce, jenž byla ostatně připravována již delší dobu činností kulturních spolků, hlavně spolkem *Frația* (Bratrství). Již po dlouhou dobu prováděly politickou propagandu. Ve Valašsku byla ostatně živá i revoluční tradice povstání vedeného Tudorem Vladimirescem. Nejpokrokovější postavou revoluce z roku 1848 ve Valašsku byl Nicolae Bălcescu.¹⁰² Po invazi tureckých, ruských a rakouských vojsk do Valašska je I. Heliade Rădulescu jakožto revolucionář nucen opustit zemi a putovat. Prohlašuje se za jediného vůdce revoluce a vyvolává rozruch mezi kolegy na barikádě.¹⁰³ Je od nich izolován a protože je nucen živit rodinu, která zůstala v Rumunsku, přijímá nabídku Otomanské říše popřít svoje humanitní ideály za materiální a morální odměnu a odchází do exilu.

Pro I. Heliade Rădulesca byl desetiletý exil obdobím duševního bloudění v Paříži, Londýně, Konstantinopoli a na ostrově Chios, obdobím neklidného hledání smyslu historie v životě jednotlivce a společnosti. Po deseti letech, kdy se vrátil do země, se Eliade Rădulescu nedokáže přizpůsobit novému rumunskému životu. Mnozí z revolučních poutníků, jejichž pýchu během svého života v exilu napadal, a kteří se po roce 1859 stali politickými vůdci, mu zarazili jeho snahu se vrátit na výsluní rumunského života. Oproti tomu má nyní dostatek času na to, aby revidoval svoje literární texty, aby je začlenil do obsáhlého a uceleného celku, tak jak to viděl u francouzských romantiků, hlavně u Victora Huga.¹⁰⁴

Důležitou roli nejen v Rădulescově životě, ale i v celé rumunské kulturní veřejnosti sehrála i *Akademie věd*. Byla založena v roce 1866 jako *Rumunská literární společnost*, v roce 1867 přejmenována na Rumunskou akademickou společnost, a konečně roku 1879 na Rumunskou akademii. Prvním cílem bylo sjednotit spisovný jazyk a zavést jednotný pravopis. V padesátých letech se rumunský jazyk vyučoval ve čtyřech různých systémech. Heliade Rădulescu ve Valašsku chtěl jazyk italizovat, Laurian latinizovat, Cipariu v Sedmihradsku chtěl zavádět nové slovní výrazy. Heliade byl tedy nejen zakládajícím členem Akademie věd, ale i jejím předsedou a to v letech 1867-1870.¹⁰⁵

101/ Srov.: George Călinescu: *Istoria literaturii române. Compendiu*, Editura Minerva, București, 1983 s. 129.

102/ Nicolae Bălcescu se narodil v Bukurešti roku 1819, revolucionář, ministr v prozatímní vládě. Školní docházku absolvoval ve škole u sv. Sávy, kde měl mezi profesory i Heliade Rădulesca.

103/ Srov.: Mihaela Cojocaru, *Istoria literaturii vechi, moderne și premoderne*, Editura Universității de Petrol și Gaze, Ploiești, 2006, s. 203-204.

104/ Srov.: Mihaela Cojocaru, *Istoria literaturii vechi, moderne și premoderne*, Editura Universității de Petrol și Gaze, Ploiești, 2006, s. 203-204.

105/ Srov.: Kurt W. Treptow, *Dějiny Rumunska*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2000, s. 206-207.

Od roku 1863 je mu přiznána státní renta. Na tuto funkci prezidenta Akademie věd podal demisi z materiálních důvodů. Umírá 27.dubna 1872 a je pohřben na státní náklady.

Jakožto adept teorie adaptace překládá v roce 1831 *Pravidla neboli poetická gramatika*, podle *Cours de littérature, d'histoire et philosophie* opata Levizaca, vydané v Paříži v roce 1814. Pro své překlady si vybíral obvykle spisy výchovné a vzdělávací anebo ty, jež se týkaly náboženské otázky. Překládá Boileauovo „**Umění poetiky**” (Arta poetica), rovněž díla J.J. Rousseaua, Herodota, Xenofona, básnířky Sapho, Chateaubrianda, George Sandovové, A. Dumase (Coriccolo a Speronare), Guizotovy (Dějiny civilizace).¹⁰⁶

Ovšem k těm nejvíce překládaným autorům patří LaMartine a Byron. Z Heliadových překladů LaMartinových děl jmenujme alespoň: **Trecutul** (Minulost) –1830 a **Dragele mele umbre** (Mé drahé stíny) – 1830, jež jsou obsaženy ve IV. cyklu, **Omul individual** (Člověk osobnost) v *eposu Umanitatea* (Lidstvo).

Z Byronových děl přeložil tragédii „**Marino Faliero**“, „**The two Foscari**“ (Ambii Foscari), poté epickou poému „**Don Juan**“ (byla vytištěna roku 1847 v tiskárně I.H.R.), „**Profetia lui Dante**” (Dantovo proroctví), „**Mazepa**“, „**Beppo**”.¹⁰⁷

Básně „**Desnădăjduire**” (Beznaděj) a „**Providență la Om**” (Lidská prozřetelnost) jsou neobratné. Básni „**Lacul**” (Jezero) chybí jemná harmonie francouzské poezie, v básni „**Suvenirul**” (Suvenyr) nalezneme již plynulé verše, které se však odlišují od originálu. V díle „**Rugăciunea de seară**” (Večerní modlitba) je dobře vystižen nádech tajemna. Báseň „**Imn la durere**” (Hymnus na bolest) nám již ukazuje velký pokrok v ovládnutí uměleckého jazyka, verše na konci jsou příkladem básnického umění.¹⁰⁸

Na začátku své literární kariéry, jakožto adept osvícenství, věřil I. Heliade Rădulescu v pokrok, v možnost lidského rozumu a v souladu s přesvědčením v Božství, v zajištění společenské harmonie a prosperity.

Jeho literární koncepce je v zásadě klasická. I. Heliade Rădulescu se domníval, že literatura má za úkol imitovat přírodu podle kritérií *le vraisemblance* a respektovat literární pravidla a normy. Protože byl přesvědčen o morální úloze umění, nechával se svést hlavně na úrovni inovace romantismu a dovolával se specifických technik, jako jsou například barva a autenticita.

106/ Srov.: George Călinescu: Istoria literaturii române. Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 136.

107/ Srov.: George Călinescu: Istoria literaturii române. Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 136.

108/ Srov.: D. Murărașu: Istoria literaturii Române, Ediția a III-a, Editura „Cartea Românească”, București 1943, s.171.

Zvláštní literární koncepci lze objevit i v kritickém díle a literární historii. Takto publikoval komentáře na okraj u řeckých a římských klasiků (Ezop, Herodotés, Tucidide, Aristofanés, Xenofon, Demostenós, Homér, Lucretius, Tacitus), otců křesťanství (Jan, Pavel), otců západní renesance (Rabelais, Cervantes, Shakespeare).

Heliade Rădulescu vyložil svůj pohled na teorii literatury v článkách: *Pentru stil* (*Pro styl*), *Satira* (*Satira*), *Fabula* (*Bajka*), *Literatura-politica* (*Literatura-politika*), *Despre epopee* (*O epopeji*), *Despre dramă* (*O dramatu*), *Despre metru*. (*O metru*).

Má zásluhu na zahájení literární kritiky děl, odkrývá zdroje inspirací, etapy vývoje, obsah a uměleckou formu. Vydává komentáře některých svých básní a textů, například: *Serafimul și heruvimul* (*Serafim a cherubín*), *Visul* (*Sen*) atd.

Ion Heliade Rădulescu je prvním autorem literární školy ve Valašsku, podporujícím úsilí početných mladých představitelů rumunského kulturního života. Mezi jeho stoupence se řadí mj. Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu, Cezar Bolliac a Dimitrie Bolintineanu.

Jeho původní tvorba obsahuje jak klasické žánry jako je óda, elegie, sonet, bajka, satira, epos, literární fyziologie, jakož i romantické formy, jako například: lyrická a historická meditace, balada, autobiografický a cestopisný deník, texty sociálně-politické. Mezi romantická témata patří: život je sen, pád andělů, mýtus zlého povětrného ducha (*Zburătorul*), historická role hrdiny, ruiny jako symbol lidské prázdnoty, vztahy mezi božstvím a lidskostí v moderní době, postavení básníka ve společnosti.

Z Heliadových originálních děl, která nezestárla a stojí po boku jiných mistrovských rumunských děl, můžeme jmenovat baladu *Zburătorul* (*Pokušitel*), fragment veršovaných eposů *Căderea dracilor* (*Pád ďáblů*), *Michaida*, historická meditace *O noapte pe ruinurile Târgoviștei* (*Noc na zříceninách Târgoviște*).

Ion Heliade Rădulescu psal básně po celý život, mezi lety 1819-1866. Jeho debut z roku 1830 představuje sbírka překladů básní Lamartina - *Meditații poetice dintr-ale lui A. De La Martin* (*Básnické meditace*). Podle vzoru Pierra Lerouxé vydává v roce 1858 novou sbírku s názvem *Umanitatea* (*Lidstvo*) a díky poezii objevuje prométeovský nádech. Charakteristickými rysy jeho lyriky jsou: velké množství pramenů, rozsah a objemnost tematického repertoáru.¹⁰⁹

109/ Srov.: Mihaela Cojocaru, *Istoria literaturii vechi, moderne și premoderne*, Editura Universității de Petrol și Gaze, Ploiești, 2006, s. 204-206.

Podle vzoru Pierra Leroux vyvádá v roce 1858 novou sbírku s názvem **Umanitatea** a díky poezii objevuje prométeovský nádech. Charakteristické rysy jeho lyriky jsou: velké množství pramenů, rozsah a objemnost tematického repertoaru. **Umanitatea** (Lidstvo) je název básnického díla, které je uspořádané do čtyř velkých cyklů: **Biblice** (Biblické básně), **Evanghelice** (Evangelické básně), **Patria sau Omul social** (Vlast aneb člověk společenský) a **Omul individual** (Člověk jedinec). V **Biblice** básník sbírá tvorbu inspirovanou Starým zákonem, jako například „**Căderea dracilor**” (*Pád satanů*), vztah člověka k Bohu, problémy spojené s náboženstvím.¹¹⁰

V **Evanghelice** jsou vybrané básnické texty inspirované problematikou člověka s křesťanskou morálkou, jako je „**Cutremurul**” (Zemětřesení), **Patria sau omul social** (Vlast aneb člověk společenský) zahrnuje básně „**O noapte pe ruinurile Târgoviștei**” (Noc na zříceninách Târgoviște), „**Zburătorul**” (Pokušitel), „**Michaida**”, ve kterých je řeč o problémech vztahů jedince ke společnosti. **Omul individual** znázorňuje tematiku inspirovanou procesy vědomí, úvah a meditace, v básních jako jsou: „**Serafimul și Heruvimul**” (Serafim a cherubín), „**Visul**” (Sen) atd.

Kromě projektu **Umanitatea** autor shromáždil básnickou tvorbu v cyklu nazvaném **Anatolida sau Omul și Forțele** (Anatolida aneb člověk a mocnosti). Je rozdělen do 20 zpěvů.¹¹¹ Autor zde zhmotnil svoji představu pouze v 5 částech nazvaných: **Empireul sau Tohu-Boh**,¹¹² **Imnul creațiunii** (Hymnus stvoření), **Viața sau androginul** (Život aneb androgin), **Arborele Științei** (Strom poznání), **Moartea sau Frații** (Smrt aneb bratři).

Căderea dracilor doznala od roku 1838 mnoha verzí a později byla publikována v „*Curierul de ambe sexe*”. Sestává z 260 veršů sestavených do dvou částí. Byla začleněna do díla **Curs întreg de poezie generală** a tvořila první zpěv z **Anatolida sau Omul și Forțele**. Podle Cezara Bolliaca poema obsahuje příhodu z autorova života. Ion Heliade je první rumunský autor, který očisťuje v rumunské literatuře mýtus padlého anděla, kterého považuje za božského vyslance lidí. Po něm i další romantici a moderní básníci přepracovávají tuto tematiku: Alexandru Sihleanu, Mihai Eminescu, Tudor Arghezi.

Heliadovi je připisována zásluha na vytvoření prvního obrazu apokastáze v rumunské literatuře. Poema, která se skládá ze 4 částí, obsahuje popis Božího království, zrození hříchu z archandělovy závisti, pád na zem a vznik Satanovy říše.

110/ Srov.: Mihaela Cojocaru, *Istoria literaturii vechi, moderne și premoderne*, Editura Universității de Petrol și Gaze, Ploiești, 2006, s. 204-206.

111/ I.H.R. sděluje v roce 1869 G. Barițiovi svoji představu tohoto eposu, jenž by měl obsahovat 20 zpěvů, Básník dokázal sepsat pouze pět, které byly vydány v *Curs întreg de poezie generală*, II, 1870.

112/ V hebrejštině znamená inanis et vacua (prázdnota a opuštěnost), zmatek a chaos.

Santa Cetate (Svatá obec) je poema, která by měla uzavírat celý tento rozsáhlý epos. Je inspirována fourrierovskou ideologií, která se týká založení ideálního města, sociálního ráje, ve kterém panuje právo, bratrství, svoboda, rovnost a věčný mír. Zde navrhl autor mýtus ideálního města, kde se nalézají celý národ a kde vládne právní norma ve společnosti. Inspirován západní kulturou, navrhuje zřídit městský sociální řád.¹¹³

Anatolida sau Omul și Fortele (Anatolida aneb člověk a mocnosti):

Empireul sau Tohu – Bohu popisuje svatou atmosféru živého světla, kde pramen života a řeka štěstí zavlažují nebeská pole, kde jsou zlaté hory „s diamantovými skalami“, „s hvězdným prachem“, které se „zelenají štěstím“, v nichž se rodí hrdé ctnosti a radosti. V tomto svatém království vedle sebe vládnou harmonie, spravedlnost, pravda, radost, duch míru, lásky, dobroty, moudrosti a krásy.

Imnul creațiunii (Hymnus stvoření) přejímá momenty z **Cartea Facerii**. Navíc seznamuje se zrozením hříchu, se závistí a nenávistí oblíbeného božího archanděla. Portrét této ženské bytosti odpovídá názoru řeckých antických filozofů, kteří tvrdili, že existuje „dobrý princip, ze kterého vzešel řád, světlo a muž, a špatný princip, ze kterého vzešel chaos, temnota a žena“ (Pythágoras). „Žena je ženou díky nedostatku některých kladů“. (Aristoteles).

Viața sau Androgenul (Život aneb Androgen) popisuje pád vzbouřeného archanděla na zem. Je zde popisována pekelná krajina, sestávající z různých částí věcí, chaos světla a stínu, doprovázený hlukem.

Arborele Științei (Strom poznání) pokračují v popisu pádu andělů a zachycuje moment vzniku Satanovy říše. Příčinou zla na zemi není vědění, ale nevhodné použití plodů vědění. Rétorické otázky, vyjmenovávání, dynamické a barevné zvukové a zrakové obrazy se skládají do děsivého obrazu.

Moarte sau Frații (Smrt aneb bratři) zpracovává podle zdrojů biblických, antických,¹¹⁴ klasických¹¹⁵ nebo romantických¹¹⁶ literárních zpracování mýtus Kaina a Ábela.

K dalším, bohužel nedokončeným eposům, patří **Michaida**. **Michaida** je fragmentem eposu zpracovávajícího téma předurčení. Je inspirován světovými básníky T. Tasseem, Miltonem, Lavaterem. Rumuský básník vyzývá múzu podle modelu homérských eposů.

113/ Srov.: Mihaela Cojocaru, *Istoria literaturii vechi, moderne si premoderne*, Editura Universității de Petrol și Gaze, Ploiești, 2006, s. 210.

114/ Ovidiu, *Proměny, legenda Cephala a Procrisa*.

115/ *Erotocritul*, Cornaro, Marmontel.

116/ Victor Hugo, *La conscience, báseň zahrnutá do La legendě des siecles*.

A i v tomto případě dokončuje pouze dva zpěvy: první je publikován roku 1844, druhý roku 1859. *Michaida*, s podtitulem epický fragment, připomíná příběh z hrdinské historie, příběh boje za sjednocení Rumunů pod hrdinným knížetem. Epická nit je chudá: Mihai Viteazul, jemuž byla Bohem sjednána role sjednotitele národa, získá pro tento hrdinný záměr některé vlastenecké bojary.¹¹⁷

Nejpřesvědčivější obraz života v Bukurešti 2. poloviny 19. století nám bezesporu podává dílo **Domnul Sărsăilă autorul** (Autor pan Lucifer) inspirované nejspíš mladším Cezarem Bolliacem. *Sgândărița*, jak mu jinak posměšně autor přezdívá, odpovídá na pozdrav zvláštním a nudným výrazem: „*At' se na tebe, kamaráde úsvit zasměje svými ruměnými rty a bílými zuby.*“ Sărsăilovo krédo je ztělesněno ženským idolem a jeho Dulcinea je vlastně víla, která bydlí na předměstí. Další Heliadovo dílo, **Fiziologia poetului** (Básníková fyziologie) vyjmenovává typy tvůrců z literárního světa Bukurešti od poloviny 20. století a to: lamartinovský básník, intimní, řvoucí, panovnický, záhadný, humanitární, olympský. Díla **Coconu Drăgan a Cocoana Drăgăna** (Jemnostpán Dragăn a jemnostpaní Dragănová) představují Chirița a Bârzoie z Alecsandriho komedií. Představitel zkorumpovaného úředníka se vyznačuje neschopností používat spisovný jazyk. Je zpátečnický a nedostatečně kulturní, využívá naivitu mladých podřízených, aby jim uloupil šanci na zásluhu. Protože je obratný, nezůstává ve stínu svých nadřízených a postupuje v kariéře za používání nepříliš čistých způsobů: falše a zlodějství. Jeho manželka ho v karikatuře morálky překonává. Chová se primitivně jak v rodině, tak i ve společnosti. Lenost a špína je charakteristická pro úředníkovu manželku.

Dalším dílem byl cestovní deník **Suvenirele și impresile unui proscris** (Suvenýry a dojmy jednoho psance). G. Călinescu byl toho názoru, že Heliade je „*skvělý prozaik a pamfletář.*“ /.../ „*Jako historik může být beztvary, ale jako memoralista je nepřekonatelný.*“ **Suvenirele și impresile unui proscris**, sepsané francouzsky v roce 1850, připomínají první roky porevolučního exilu. Na stránkách tohoto cestovního deníku člověk Eliade vyjadřuje zklamání sloužit politickým cílům, které mu jen škodí. Deník se skládá ze dvou rozdílných částí: bolestné rozloučení se zemí a příjezd do nepřátelské Francie, cesta po moři plná nepředvídaných událostí až do Konstantinopole a návrat do Francie. „*A tak jsem se rozloučil s rodnou zemí. Opustil jsem svoje děti a v podhůří Karpat jsem se zastavil, bych složil hlavu na hranici mojí země.*“, prozrazuje poutník na začátku deníku.¹¹⁸

117/ Srov.: Mihaela Cojocaru, *Istoria literaturii vechi, moderne și premoderne*, Editura Universității de Petrol și Gaze, Ploiești, 2006, s. 210.

118/ Srov.: M Cojocaru, *Istoria literaturii vechi, moderne și premoderne*, Ed. Un. De Petrol și Gaze, Ploiești, 2006, s. 210.

Exilová cesta je plná ponížení a utrpení: celníci mu prohledávají zavazadla, dokonce i podpatky bot, napadají toho, kdo zemi oddaně sloužil v oblasti kultury a vztyčil jí pomník. Stránky tohoto deníku psance, ztraceného v Evropě, jsou psány melancholickým tónem.

Z dalších Heliadových děl zmiňme **Satirele și fabulele lui I. Eliade** - (1838, Satiry a bajky I. Eliada), **Paralelismu între dialectele românu și italianu** (1840-41 Paralely mezi rumunským a italským dialektem), dílo o sblížení rumunštiny s italštinou.¹¹⁹

Básně **Serafimul și heruvimul** (1833, Serafim a cherubín) a **Visul** (1836, Sen), společně s lamartinovským **Trecutul** (1830, Minulost) a **Dragele mele umbre** (1830, Mé drahé stíny) jsou obsaženy ve IV. cyklu, **Omul individual** (Člověk osobnost) z eposu **Umanitatea** (Lidstvo). Jsou to zpovědi s autobiografickým charakterem, kde převládá beznaděj a sarkastická revolta.¹²⁰

V „**Curs întreg de poezie**“ Heliade upřesňuje: „*Když jsem psal Visul, popisoval jsem obecně lidský život jako takový. Protože ze všech lidí, které znám, jsem nejlépe poznal sám sebe, vybral jsem z lidského života situace a okolnosti, které se mi zdály nejzajímavější a příhodnější k mému příběhu. Proto se nelze divit, že tam najdete některé podrobnosti z mého života [...]. Básník si představuje, že máme dva anděly strážné: vědomí a svědomí. Ale nejenom andělé jsou našimi přáteli, máme také příbuzné a vše, co milujeme. Tím, že popisuji lidský život, jsem chtěl, aby si každý našel ten svůj, vlastně jsem chtěl psát o životě, nepřevyšujícím ani nesnižujícím lidstvo, a chtěl jsem popsat, co by se lidem za jejich života mohlo stát a nechtěl jsem přehlédnout některé své strasti nebo štěstí, utrpení nebo nedostatky.*“¹²¹

Alegoricky znázorňuje boj s démony vlastního já egoistického a vítězství pocitu závazku vůči zemi a národu.

Visul (Sen) je skladba dvaceti sonetů, ve kterých je vyjádřena touha člověka duševně a sociálně se usadit.

119/ Srov.: Mihaela Cojocaru, Istoria literaturii vechi, moderne si premoderne, Editura Universității de Petrol și Gaze, Ploiești, 2006, s. 208.

120/ Mihaela Cojocaru, Istoria literaturii vechi, moderne si premoderne, Editura Universității de Petrol și Gaze, Ploiești, 2006, s. 209 - 211.

121/ Orig.: „Eu scriind Visul am scris viața omului în general, și din a tutulor oamenilor am cunoscut mai bine pe a mea, am ales din viața omenească niște situații, niște împrejurări ca re mi s-au părut mai interesante și mai potrivite cu întâmplările mele și nu e de mirare a vedea cineva pe unde și oarecare asemănări în viața mea (...). Doi îngeri păzitori își închipuiește poetul că avem: conștiința și cugetul, dar nu mai puțin îngeri ne sunt pritenii, rudele și tot ce iubește sufletul nostru. Scriind viața omului am vrut pe cât se poate să așească fiecare viața sa; am vrut adecă să scriu o viața, nici mai sus, nici mai jos de omenire și să descriu cele ce poate cineva să întâmpine mai de obște de viața fără să trec cu vederea nici necazurile, nici fericire, nici patimile, nici vițuriile chiar ale mele”.

Nejlepší verše jsou verše satirické, které představují obraz přítele zrádce, jenž pozbyl nároku na to být člověkem a stal se z něj hmyz. 13. sonet představuje profil přítele zrádce: „s dlouhou tváří, štíhlou, žlutou, vysušenou, protáhlou” : „*Galbenă și uscată fața-i cea lunguiață*“. Jeho oči jsou „ohnivé a krvavé“: „*Ochii îi era negri și-un foc în ei de sânge*“. Jeho ústa jsou „velká jako samo peklo“: „*Gura-i, un iad de largă, voia cochet a strânger*“. Ženský strašák s „podobou zlého ducha” s nohama hrabivého hmyzu. Heliade používá přirovnání, epiteta (*lung-lunguiață*), absolutní superlativ i zvěčnění přítele zrádce v satirickém tónu, toto vše značí negativní tón.

Pro Eugena Smiona, **Visul**, je „*moralizující a alegorický, jemuž chybí snová křídla a zpracovává nejhlubší téma eliadovského lyrismu: téma vzestupu, téma zdolání hranic. Je předem oznámeno obsáhlým motivem letu a je ztraceno v širokém obrazu vesmíru, řádu síly nebes.*“¹²²

O noapte pe ruinurile Târgoviștei (1836, Noc na zříceninách Târgoviště) je historickou meditací inspirovaná středověkou událostí. Poprvé byla zveřejněna roku 1836 a otištěna v **Curs întreg de poezie** (Úplný kurz o otázkách poezie) s poznámkou, že představuje okamžik z básnickovy národní bitvy.

Historická meditace, která byla inspirovaná ruinami středověké tvrze, byla odhalena v romantickém období Volneyim, autorem práce *Les Ruines ou meditations sur les Révolutions empires*, 1791. Zdrojem inspirace pro Heliada je jeho rodné město, stará pevnost založená Vladem Țepeșem.

Za soumraku ruiny v básníkovi probouzejí melancholii nad hrdinskou minulostí tohoto města. Jako „ztracenou bytost“ Heliade oplakává vzpomínku starodávné slávy:¹²³

Báseň O noapte pe ruinurile Târgoviștei:

*Fatala presimțire acum mă părăsește
Dar vai! Eu ca și tine sunt slab , neputincios;
Glasu-mi nu-mbărbătează, poate și el cobește,
Sau plânge slava veche, și plânge dureros.*

Osudová předtucha mě nyní opouští,
Ach běda! Já i ty jsme slabí, nemohoucí,
Ani hlas mě nepovzbuzuje, asi i on naříká,
Nebo oplakává slávu starodávnou
a bolestně naříká..

122/ Eugen Simion, *Dimineața poezilor*, Cartea Românească, 1980, s.88.

123/ Srov.: Mihaela Cojocaru, *Istoria literaturii vechi, moderne și premoderne*, Editura Universității de Petrol și Gaze, Ploiești, 2006, s. 210.

Úsvit přerušuje pochmurnou meditaci nad údělem Rumunů v minulosti. Barevný a zvukový obraz probouzející se krajiny uzavírá meditaci: zvony proříznou vzduch, když svolávají k modlitbě „*turma rătăcită*“ (zbloudilé stádo), hory se „*rubinează*“ (rubínově třpytí) v červeném východu slunce, kopce „*verzesc*“ (se zelenají) mezi stromy, rosa „*însmălteză*“ (polévá) pole a chladno probouzí k životu. Denní rituál vesnického života začíná:

<i>Turme, cai, dobitoace la apă se coboară</i>	Stáda, koně, dobytek sestupují k vodě,
<i>Clopoatele bat, se scutur, cu-al dimineții zvon;</i>	zvony zní, třesou se a ránem šumí,
<i>La vâjăitul morii undele se-nfășoară,</i>	při hučení mlýna se vlny navíjejí,
<i>Deschis e ochiul zilei acum pe orizont.</i>	a den se na úsvitu probouzí.

Nejznámější Heliadova báseň - **Zburătorul** (1844, Pokušitel) patří bezesporu k velkým dílům rumunské literatury. Poprvé byla publikována v roce 1844 v časopisu „*Curierul românesc*“ (Rumunský posel).

Velcí literární kritici jako G. Călinescu a Șerban Cioculescu kategoricky potvrdili, že se jedná o mistrovské dílo. Toto dílo doopravdy vyniká jak dokonalou silou výrazu, tak i něhou, se níž jsou vyjádřeny pocity mladé dívky. Mladá vesničanka je upřímná, s čistou duší; neklid lásky, kterou poprvé prožívá, má kouzlo tajemství, ale také uchvacujícího citu.¹²⁴ Heliade vytvořil báseň **Zburătorul** jako jakousi odpověď autorům balad, jež jim zajistily slávu, např. Burgerovi, Novalisovi, Holderlinovi, Uhlandovi, Hugovi. Rădulescu chtěl dokázat, že i v rumunštině je možný tento druh poezie.

Literární historikové našli v díle V. Huga báseň s podobným námětem, *Le Sylphe*, která byla pro Heliada vzorem k této básni.¹²⁵

Zburătorul je lyrická balada, jež je inspirována lidovým folklórem. Zpracovává téma démona, známého jako „*zburător*“ (zlý povětrný duch – Pokušitel). Jedná se o erotickou polobožskou osobnost, která představuje démona utrpení lásky. Je ztělesněn jako krásný mladý muž, který se proměňuje v hada nebo draka a vniká do lidských příbytků. Hlavním tématem básně je začlenění citu lásky dospívající dívky do tradiční rumunské venkovské krajiny.

124/ Srov.: Teodor Vărgolici: Postfață (Ion Heliade Rădulescu: Zburătorul), Ed. 100 plus 1 Gramar, București 2002.

125/ Srov.: Mihaela Cojocaru, Istoria literaturii vechi, moderne și premoderne, Editura Universitatii de Petrol și Gaze, Ploiești, 2006, s. 210.

Hlavními postavami jsou dospívající dívka Florica, která prožívá své první milostné okouzlení, její matka, a venkovské ženy, kmotry, na které se Florica rovněž obrací o radu.

Balada je rozdělena do tří částí:

I.část: sloky 1-12 – jsou monologem dospívající dívky Floriky, která své matce líčí pocity z prvního milostného vzplanutí,

II.část: sloky 13-20 – popis venkovské krajiny za soumraku

III.část: sloky 21-26 – popis Pokušitele a rozhovor venkovských tet, kmoter, které přišly na kloub záhadnému utrpení Floriky.

V I. části dívka Florika popisuje své pocity z pro ni neznámého a dosud nepoznaného citu. Se svým monologem se obrací na matku.

Intenzita jejich pocitů je zesílena neustálým oslovováním matky: „*Podívej, matko!*“ (*Vezi, mama!*), „*Ca, uite, mă vezi, mama?*“ (Podívej, vidíš mě mami?) a také slovesy, vyjadřujícími emotivnost prožitku: „*Ce mă doare!*“ (Co mě bolí), „*Un foc s-aprinde-n mine*“ (Oheň ve mě vzplál), „*Îmi ard buzele*“ (Rty mi hoří),! *Inima-ma zvâcnește!*“ (Srdce mi buší). Použití lidových výrazů: „*Oar'ce*“ nebo „*aide*“, „*l-alde*“ ve 12.sloce přispívá k atmosféře monologu vesnické dívky: „*Oar'ce sa fie asta? Întreba pe bunica: O știi vrun leac ea doara..... o fi un zburator, Or aide l-alde baba Comana, or Sorica, Or du-te la moș popa, or mergi la vrăjitor.*“

<i>„Vezi mamă, ce ma doare! și pieptul mi se bate, Mulțimi de vinețele pe sân mi se ivesc, Un foc s-aprinde-n mine, răcori mă iau la spate, Îmi ard buzele, mamă, obrazii-mi se pălesc!</i>	Podívej se, matko, co mě bolí! A hrud' se mi svírá, co modřin se mi na hrudi objevilo, oheň ve mě vzplál, záda mě studí, rty mi hoří, matko, zbledly mi tváře.
---	---

<i>Ah! Inima-mi zvâcnește! ... și zboară de la mine! Îmi cere... nu-ș, ce mi cere! și nu știu ce l-aș da, Și cald, și rece, uite, că-mi furnică prin vine, În brațe n-am nimica și parcă am ceva,</i>	Ach! Srdce mi buší, jako by chtělo uletět! Nevím, co po mě chce a co bych mu měla dát, i horko, i chlad, podívej, mám mravenčení, v náručí mám cosi a nemám nic.
---	---

<i>Că uite, ma vezi, mamă? așa se-ncrucisează, Și nici nu prinz de veste când singură mă strâng, Și tremur de nesațiu, și ochii-ma văpaiază,</i>	Podívej, vidíš mě mami? Tak ruce svírají a ani si neuvědomuji, že se sama objímám, dychtivostí se chvěji a oči mi planou,
--	---

<i>Pornesc dintr-înșii lacrimi,și plâng, măuicuță,</i>	prolívám slzy a pláču, matičko,
<i>plâng.</i>	pláču.
.	
.	
<i>12.sloka:</i>	
<i>Oar'ce sa fie asta? Întreabă pe bunica:</i>	Co by to tak mohlo být? Zeptej se babičky,
<i>O știi vrun leac ea doară..... o fi un zburător,</i>	ona zná přece nějaký lék...Možná je to nějaký pokušitel,
<i>Or aide l-alde baba Comana, or Sorica,</i>	Jdi za takovými, jako jsou kmotra Comana nebo Sorica,
<i>Or du-te la moș popa, or mergi la vrăjitor.</i>	zajdi buď za popem anebo za kouzelníkem.

Popisovaný soumrak a chod života na vesnici zvečera ve II. části měl uklidnit vzrušenou atmosféru části první. Právě stmívání a noc navozuje tu tajemnou část dne, kdy různá kouzla mohou mít svou moc. Vše ve vsi utichlo, kromě štěkotu psů není slyšet ani živáčka. Heliade tento poklidný večer – pastel – ztvárnil pomocí metonymie: „*Și lătrătorii numai s-aud necontenit*” (jen psí štěkot se ozývá), opakováním: „*E noapte naltă*” (je hluboká noc) nebo personifikací: „*Vesmântul sau cel negru, de stele semănat*” / Černý háv hvězdami posetý).

<i>Încep a luci stele rând una câte una</i>	Hvězdy začínají svítit, jedna za druhou,
<i>Și focuri în tot satul încep a se vedea,</i>	objevují se ohně v celé vsi,
<i>Târzie astă-seară răsare-acum și luna,</i>	později v tento vychází i Měsíc
<i>Și, cobe, câteodată tot cade câte-o stea.</i>	a jako sýček, spadne občas i nějaká hvězda.

<i>Dar câmpul și argeaua câmpeanul ostenește,</i>	Utichlo i pole i tkalcovský stav venkovana,
<i>Și dup-o cină scurtă și somnul a sosit,</i>	a po krátké večeři se dostavil i spánek,
<i>Tăcere pretutindeni acuma stăpânește</i>	teď všude vládne jen ticho a klid,
<i>Și lătrătorii numai s-aud necontenit.</i>	jen psí štěkot se ozývá.

Ve III. části dochází ke změně poklidu ze II.části. V této části je popsána podoba Pokušitele

a dialog kmoter, které přišly na kloub záhadnému utrpení mladé dívky a dojdou k závěru, že se musí Florica této lásky k Pokušiteli vyhnout, protože: „*Și ce-i faci pe urmă? Că nici descântătură, nici rugă nu te mai scapă- Ferească Dumnezeu!*” (A pak člověk může dělat? Žádné zaříkání, ani modlitby tě nespasí. Ať nás ochraňuje Pán Bůh!).

V této části je popsán vzhled Pokušitele, který je nadsazen: „*Balaur de lumină cu coada-nflăcărată*“ (Svítící drak s planoucím ohonem), „*Și pietre nestimate lucea pe el ca foc.*” (A drahé kameny na něm září jako oheň).

Četnost zvolání a oslovení přibližuje pravdivost a realitu dialogu: „*Or e – să nu mai fie!*” (Ať to tak není), „*impielițatul*” (hotový čert) „*Ferească Dumnezeu*” (Ať nás ochraňuje Pán Bůh)..

*Balaur de lumină cu coada-nflăcărată,
Și pietre nestimate lucea pe el ca foc.
Spun, soro, c-ar fi june cu dragoste curată;
Dar lipsa d-a lui dragosti! departe de ast loc!*

Svítící drak s planoucím ohonem,
a s kameny, co na něm září jako oheň,
řekni, sestro, kdyby to byl mladík s čistou láskou,
Ale raději bez jeho lásky! Pryč odtud!

*Pândește, bată-l crucea! și-n somn
colea mi-ți vine,
Ca brad un flăcăiandru, și tras ca prin inel,
Bălai, cu părul d-aur! Dar slabele lui vine
N-au nici un pic de sânge, ș-un nas – ca vai de el!*

Čihá, ten čert! Přichází mi
i do sna,
urostlý jako jedle a štíhlý jako proutek,
se zlatými vlasy, ale v jeho slabých žilách
není ani trochu krve a ten nos – darmo mluvit!

Báseň **Zburătorul** uvádí čtenáře do folklorního ducha mýtu, propojeného s prostředím vesnice. Celý text je výjimečným literárním dílem, jež je modelem pro veškerou folklorní inspiraci.

Vydání:

Gramatica românească de D.I. Eliade.Sibiu,1828,**Gramatica românească**, București 1835.

Culegere din scrierile lui I. Eliade de proze și de poezie. București, Tip.Eliade 1837.

Căderea dracilor. București, Tip. Eliade 1840.

Paralelismu între limba română și italiană sau Forma și gramatica acestor două dialecte. Parte I-II, București, Tip. Eliade 1840-1841.

Prescurtare de gramatica limbei româno-italiene. București, 1841.

Vocabularul de vorbe străine în limba română, adică Slavone, Ungurești, Turcești, Nemțești, Grecești. București, Tip. Eliade 1847.

Epistole și acte ale oamenilor mișcării române din 1848. (Paris), 1951.

Biblicele sau Notății historice filosofice, religioase și politice asupra biblei. Paris, Preve,1858.

Equilibru între anthitesi sau apiritul și materia. București, 1859-1860.

Colecție de brebnei și viorelle. București, Tip. Heliade și asociații, București 1860.

Diverse. Tip. Heliade și asociații, București, 1860.

(Equilibru între antithesi), Partea I-II. Scriere social politică și literară. București, I. 1860.

Literatura. Critica. București, I, 1860.

Poesii inedite (Culegere de Ion Heliade Rădulescu), București, 1860.

Prescurtare de Historia Românilor sau Dacia și România. București. Tip. Heliade și asociaci, 1861.

Curs întreg de poesie generală, I, București, 1868.

Lyricelle, București, 1868.

Curs întreg de peosie generală, I-III, București, 1868-1870.

Elemente de Historia românilor sau Dacia și România. Ediție 2-a, București, 1869.

Historia românilor sau Dacia și România. București, 1869.

Cântarea cântărilor. București, 1870.

Curs întreg de poesie generale, III, București, 1870.

Principe de ortografie Romana. București, 1870.

Seraphia și Oda românilor. Poesie inedite. Sburătorul. București, 1872.

Vasile Cârlova

(narodil se 4. února 1809 v Buzău – zemřel 18. září 1831 v Craiově)

Básník Vasile Cârlova se narodil v rodině drobného bojara (otec byl *medelnicer a ispravnic*)¹²⁶ Ionița Cârlova a Sevastity, jež byla dcerou Vasile Lăcusteana z Lăcustenii Dolj.

Vasile měl dvě sestry: Balița, která zemřela na rachitis ve věku dvaceti let a Elenu, provdanou za plukovníka Alexandra Floreska.¹²⁷

Léta dětství i dospívání básník prožil v Târgoviști. Po smrti rodičů se v roce 1816 přestěhoval do domu bojara Nicolae Hiotu, manžela sestry jeho matky. Začal se učit nejen francouzsky a řecky, ale rovněž navštěvoval řeckou klášterní školu a v této době, zhruba ve věku sedmnácti let, začíná skládat své první verše.

Jeho první romantické básnické pokusy spadají do období let 1826-1827. Na přelomu března/dubna 1830 v časopise *Curierul Românesc* poprvé publikoval tři ze svých pěti básní: „*Ruinurile Târgoviștei*” (Ruiny Târgoviște), „*Păstorul întristat*“ (Zasmušilý pastýř) a „*Înserare*“ (Soumrak), a to za vydatné pomoci svého mentora Iona Heliade Rădulesca, který o básníku řekl: „*Geniul său poetic făgăduiește mult pentru limba românească, cea atât de frumoasă supt pana lui.*“ (Jeho básnické nadání je velkým příslibem pro rumunský jazyk, v jeho podání tak krásný). Roku 1832 ve stejném periodiku vydal Heliade Rădulescu další dvě jeho básně: „*Marșul Oștirii Române*“ (Pochod rumunského vojska) a „*Rugăciune*“ (Modlitba).

Také překládá první dějství Voltairova díla „*Zaira*“ .

Roku 1830 vstupuje v hodnosti podporučíka do kavalerie rumunské armády, ale v září roku 1831 onemocněl infekční chorobou a v pouhých 22 letech umírá ve vojenském táboře.¹²⁸

Z dosud nezveřejněných dokumentů, které byly redakci novin *Ziarul Financiar* poskytnuty příbuznými básníka, se dozvídáme, že zemřel 13. září 1831.¹²⁹

126/ *Medelnicer a ispravnic* je označení pro vyšší úředníky a hodnostáře.

127/ Srov.: George Călinescu: *Istoria literaturii române. (Compendiu)*, Editura Minerva, București, 1983, s. 122.

128/ Srov.: G.Coandă: *Istoria Târgoviștei, Cronologie enciclopedică, ediție revăzută și adăugită*, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2007, s. 186.

129/ Srov.: Doina Tudorovici : „*Păstorul întristat*“ literaturii române, *Ziarul Financiar*: *Ziarul de duminica* ze dne 21. 6. 2000.

Cholera, která zachvátila Balkán i země střední Evropy, byla na rumunské území zavlečena vojáky turecké armády.

V davu lidí, pravděpodobně na bále, se touto nemocí nakazil i Vasile Cârlova. Ve svých pamětech uvedl bratranec básníka, Grigore Lăcuşeanu, následující: „*Roku 1831 Vasile Cârlova onemocněl ve vojenském táboře u Craiovy úplavici, byl převezen do Craiovy a v měsíci září zemřel. „Jen já jsem byl u jeho smrtelného lože, jakož to jeho nejoblíbenější bratranec a přítel z dětství“.*¹³⁰

Když Vasile ve dvaadvaceti letech umíral, sedl jeho bratranec na koně a jel tři sta kilometrů, aby jej zastihl ještě živého. V souvislosti s básníkovou smrtí kolovalo mnoho legend. Vasile Cârlova byl pohřben na hřbitově v blízkosti katedrály Madona Dudu.¹³¹

Ion Heliade Rădulescu sepsal velmi dojemný nekrolog, v němž mimo jiné píše: „*Hvězda, jež vychází v okamžiku svého zániku...*“ (O stea care răsare chiar într-al său apus). Vasile Cârlova bezpochyby zůstane zakladatelem a průkopníkem moderní rumunské poezie, zejména co se týče použití jazykových prostředků a stylu.¹³²

Tematika básní Vasile Cârlovy přechází od konvenční pastorální idyly k niterně prožitým pocitům melancholie, k vlastenecky zaujaté meditaci nad slavnou rumunskou minulostí a k věštecké předpovědi spravedlivějšího údělu pro rodnou zemi.

Dílo sice nepatrného rozsahu, je považováno za skutečný počátek moderní rumunské lyriky a nejvýmluvnější doklad přechodu od preromantické senzibility k poetice romantismu, kterou dále rozvíjela buditelská generace „osmačtyřicátníků“. Znamenalo přínos i z hlediska obohacení básnického lexika a prozodických forem (mj. o 14-16 slabičný „rumunský alexandrin“).¹³³

Je zajímavé si uvědomit, že klasická romantika anebo její některé prvky se objevují znovu v pastelech básníka Vasile Alecsandriho.¹³⁴

Prvním dílem Vasile Cârlovy byla báseň: „*Păstorul întristat*“ (1827, Zasmušilý pastýř). Jedná se o pastorálu po vzoru básníka Gessnera.

130/ Orig.: „La anul 1831, Vasile Cârlova, fiind in lagarul Craiovei, s-a bolnavit de dessinterie; transportandu-l in Craiova, a si murit in luna septembrie, aflandu-ma numai eu langa patul mortii sale, ca cel mai iubit vâr al său și amic cu care am copilarit”.

131/ Srov.: Doina Tudorovici :Ziarul Financiar: Ziarul de duminica ze dne 21. 6. 2000.

132/ Srov.: G.Coandă: Istoria Târgoviștei, Cronologie encyclopedică, ediție revăzută și adăugită, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2007, s. 186.

133/ Srov.: L.Valentová a kolektiv: Slovník rumunských spisovatelů, Nakladatelství Libri 2001, s. 73.

134/ Srov.: Garabet Ibrăileanu: Scriitori și curente: Vasile Cârlova, 1909.

I v básni *Păstorul întristat* nalezneme prvky typické pro venkovskou idylu: pastýř, stojící ve stínu velkých stromů, jeho stádo ovcí a pes. Verše mají spád, jsou plné kouzel a melancholie.¹³⁵

V této básni se již objevují nové prvky: novou je forma, jazyk i stavba verše, které již ukazují vliv romantismu, ale stále tu zůstávají ještě i staré prvky, jež byly v dílech Conachiho a Văcăresca, a to výběr témat a koncepce. Fádni a konvenční láska mezi pastýřem a pastýřkou je ozvěnou pastorálního žánru, pěstovaného rovněž ve Francii 18. století a byly inspirací básníkům z řad bojarů z Moldavska a Valašska, předchůdcům Vasile Cârlovy.

Verše mají spád, jsou plné kouzel a melancholie.¹³⁶

Báseň: *Păstorul întristat*:

Un păstor tânăr, frumos de față,

Plin de mâhnire, cu glas duios,

Cânta din fluer jos pe verdeață,

Sub umbră deasă de pom stufos.

(...)

Závěrem básně se plačící pastýř vyznává z příčiny svého zármutku:

(...)

Iubesc prea dulce o păstorită,

Cu chip prea dulce, prea dragălaș,

Pentru ea numai simț neputință,

Pentru ea numai sânt pătinaș.

Și drept aceea a tânguire,

Fac să răsune fluerul meu,

Lăsând și turma în năpustire,

Vărsând și lacrimi din ochi mereu.

Mladý pastýř s krásnou tváří,

zarmoucený a s hlasem tklivým,

hrál na píšťalu tam v zeleni,

ve stínu košatého stromu.

Miluji jednu přesladkou pastýřku

s tváří příjemnou a líbeznou,

kvůli ní se bezmocný cítím,

po ní tak velice toužím.

A proto tak tklivě

rozeznívám svou píšťalu.

zanecháváje své stádo opuštěné

a z mých očí kanou slzy.

Zvuky píšťaly ukončily tuto nelíčeně líbeznou báseň, která patří k autorovým vůbec nejlepším.

136/ Srov.: George Călinescu: Istoria literaturii române. (Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 122.

137/ Srov.: Garabet Ibrăileanu: Scriitori și curente: Vasile Cârlova, 1909.

Báseň „*Înserare*“ (Soumrak) – ze dne 29. června 1830 je typicky romantickou básní, inspirovanou LaMartinem. Objevují se zde nádherné popisy přírody, hromy, stoleté duby, nehybná jezera s ospalými vodami, venkovské zvony, silná melancholie, která se mění v zármutek a žal. Báseň je jakousi směsí vlivu LaMartina a jeho díla „Meditace“ a Gessnera. Cârlova touto básní dokázal, že má pronikavou schopnost vyjádřit venkovský pokoj a klid. Ale mimo vyjádření žalu a zármutku v básni, technika veršů přináleží spíše k předchozímu století.¹³⁸

Báseň *Ruinurile Târgoviștei* (Ruiny Târgoviște) – datovaná 20. března 1830 - patří ke Cârlovovým nejkrásnějším básním. Târgoviște, starobylé valašské město, kdysi sídelní město valašských knížat, bylo a je místem zrození mnohých spisovatelů a rovněž námětem a inspirací krásných ód a elegií, např.: *O noapte pe ruinile Târgoviștei* Iona Heliade Rădulesca, *Adio. La Târgoviște* Grigore Alecsandresca anebo právě Cârlovovy básně *Ruiny Târgoviște*.

Pokud bychom si odmysleli několik příkladů místního nářečí nebo některé fonetické archaismy, je tato báseň stále dílem moderním. V *Ruinách Târgoviște* autor vyjádřil hluboký cit melancholie nad dočasným lidským bytím na tomto světě, takové duševní rozpoložení autora lze najít snad jen v básních Mihaie Eminesca.¹³⁹

Takový cit nalezneme v těchto emocionálních a sugestivních obrazech této básně:

Báseň *Ruinurile Târgoviștei*:

<i>O, ziduri întristate! O, monument slăvit!</i>	Ó, zdi zarmoucené, monumente slavný,
<i>În ce mărim naltă și voi ați strălucit,</i>	kdysi jste zářily z výšin,
<i>Pe când un soare dulce și mult mai ferrit</i>	když slunce libě a šťastně
<i>Își revărsa lumina pe acest pământ robít.</i>	rozlévalo své světlo po této porobené zemi.
<i>Dar în sfârșit Saturn, cum i s-a dat de sus,</i>	Nakonec Saturn ,jak mu bylo shůry
<i>În negura uitării îndată v-a supus.</i>	přikázáno, vrhl vás do mlhy zapomnění.
<i>Ce jale vă coprinde! Cum totul v-a pierit!</i>	Jaký to žal vás obestírá! Jak vše zhytnulo!
<i>Sub osîndirea soartei de tot ați înnegrit!</i>	Rozsudkem osudu jste zčernaly,
<i>Din slava strămoșească nimic nu v-a rămas.</i>	A ze starobylé slávy již nic nezbylo.

138/ Srov.: George Călinescu: *Istoria literaturii române. (Compendiu)*, Editura Minerva, București, 1983, s. 123.

139/ Srov.: Garabet Ibrăileanu: *Scriitori și curente: Vasile Cârlova*, 1909.

*Oriunde nu se vede nici urma unui pas.
Ș-în vreme ce odată oricare muritor
Privea la voi cu râvnă, cu ochi ațintător
Acum de spaimă multă se trage înapoi
Îndată ce privirea îi cade drept pe voi...
(...)*

*La voi, la voi nădejde eu am de ajutor;
Voi sînteți de cuvinte și de idei izvor.
Cînd zgomotul de ziuă înceată preste tot,
Cînd noaptea atmosfera întunecă de tot,
Cînd omul de necazuri, de trude ostenit,
În liniștea nopții se află adormit,
Eu nici atunci de gînduri odihnă neavînd,
La voi fără sfială viu singur lăcrămind,
Și de vederea voastră cea tristă însuflat
A noastră grea soartă descopăr ne-ncetat.
Mă văz lîngă mormîntul al slavei strămoșești
Și simt o tînguire de lucruri omenești;
Și mi se pare încă c-auz un jalnic glas
Zicînd aceste vorbe: „Ce vai a mai rămas!
Cînd cea mai mare slavă ca umbra a trecut,
Cînd duhul cel mai slobod cu dînsa a căzut?“
(...)*

.....
.....
*Deci primiți, ruînuri! Cît voi vedea pămînt,
Să viu spre mîngîiere să plîng pe acest mormînt,
Unde tiranul încă un pas n-a cutezat,
Căci la vederea voastră se simte spăimîntat!*

Nikde není vidět žádné stopy.
A zatímco kdysi každý smrtelník
se na vás toužebně díval s očima upřenýma,
nyní s hrůzou mnozí ustupují,
když jim pohled na vás spočine.

K vám, k vám se obracím s nadějí o pomoc,
vy jste tím pramenem myšlenek a slov.
Když denní hluk všude utichne,
když noc všechno zatemní,
když člověk unavený neštěstím a dřinou
se ke spánku uloží do klidu noci;
já vůbec nemyslím na odpočinek
a přicházím k vám bez bázně v slzách,
dojat vaším smutným vzezřením,
a potichu odkrývám náš těžký osud.
Dívám se na hrob naší starobylé slávy
a běduji nad lidským údělem
a zdá se, jako bych ještě slyšel žalostný
hlas, jenž říká: „Co to z vás jen zůstalo,
když i ta největší sláva odplynula jako stín
a s ní padl i nejsvobodnější duch?“

Ale vězte, ruiny, co budu na světě,
přijdu si pro útěchu a zapláču na tomto hrobě,
kam se tyran ještě vstoupit neopovážil,
protože pohledu na vás by se zděsil!

Tyto verše byly napsány před více než sty lety mladíkem, který sotva překročil práh dospělosti.

Cârlova se nám jistě bude jevit jako ještě zralejší a vyspělejší básník, pokud jej budeme posuzovat z literárněhistorického hlediska, jinými slovy, když vezmeme v úvahu všechny okolnosti, za nichž byly verše vytvořeny. Všechny jeho životní osudy stály proti rozvoji básnickova talentu.

Dá se říct, že vzor pro tuto báseň poskytl Cârlovovi francouzský preromantický spisovatel Volney. Asi každý básník z období kolem roku 1800 měl svoji „ruinu“ a Ninive, Theby, Palmyra zůstávají stále velmi oblíbenými místy.¹⁴⁰

V básni *Ruiny Türgovište* je velmi zřetelně a harmonicky spojen pocit lidské slabosti s lítostí nad zašlou slávou rumunského národa. Ruiny jsou však i novou nadějí pro budoucnost.

Neshledáváme stejnou kompozici básně jako u *Rugăciune*, ale vyjádření emocí či pohnutí myslí jsou v básni bezprostřednější, verš plynulý a někdy i metaforický, typický pro znamenitého básníka.

Autor byl adolescent, který neměl k dispozici žádné vzdělání, ani možnost čerpat a získat zkušenosti.

Země v jeho době byla ponořena do absence kulturního života. Co se mohl mladý samouk naučit v této době? A navíc v prostředí porobeném duševně, kde Cârlova nemohl navázat na žádné literární tradice: právě v takovém stavu se nacházela společnost s vládou fanaoritských knížat začátkem 19. století. Văcărescovy verše se objevily teprve roku 1830.¹⁴¹

Vasile Cârlova neměl po ruce ani žádný vzor spisovného jazyka, protože kromě starého jazyka, používaného v církevních knihách, ale nevhodného pro poezii, neexistoval žádný jiný spisovný jazyk. Originálnost a novost Cârlovovy tvorby je patrná na první pohled a není třeba ani žádných teoretických diskusí, pokud jeho verše porovnáme s tvorbou jeho vrstevníků a současníků.¹⁴²

Autor si zaslouží ocenění nejen za své básnické umění, ale také uznání literárních historiků za svoji roli - roli autora, který plynule přešel od starého písemnictví k moderní literatuře.

140/ Srov.: George Călinescu: Istoria literaturii române. (Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 123.

141/ Iancu Văcărescu (1792-1863) – básník, syn Aleca Văcăresca a vnuk Ienacheho Văcăresca.

142/ Srov.: Șerban Cioculescu – Vladimir Streinu – Tudor Vianu: Istoria literaturii române moderne (1944).

Vydání:

Poezii. Publicație îngrijită de G. Bogdan-Duică, București. Institutul de Arte Grafice Minerva, 1906.

Poezii. Ediție critică cu prilejul centenarului morfii poetului. Târgoviște, 1931.

Poezii. Cu stusidiu de V. Haneș. București. Editura Tipografilor Române Unite S.A., 1935.

Ruinurile Târgoviștei. Ediție îngrijită și prefață de Marin Sorescau Craiova, Editura Scrisul românesc, 1975.

Grigore Alexandrescu

(narodil se 22. ledna 1810 v Târgoviște – zemřel 5. listopadu 1885 v Bukurešti)

Tento básník, překladatel, publicista a autor bajek se narodil dne 22. ledna 1810 na předměstí města Târgoviște jako čtvrté dítě „*vistiernica*“¹⁴³ Mihaie Alexandresca (Lixăndresca) a Marie Fusea. Dle některých historiků se jako rok narození Alexandresca někdy uvádí 1810, 1812 nebo také 1814. Roku 1827 osiřel a zůstal bez prostředků. Byl však velmi dobrým žákem s výtečnou pamětí.. Učí se řečtině a francouzštině spolu s dalším rumunským básníkem Vasilem Cârlovou.

Stěhuje se do Bukurešti ke svému strýci, otci Ieremiovi. Roku 1831 navštěvuje třídu francouzského penzionovaného usedlíka J.A. Vaillanta, kde byli jeho spolužáky Ion Ghica a C.A. Rosetti. Poté postupuje na kolej sv. Sávy. Zde jeho profesory, kromě jiných, byli Eufrosin Poteca, Petrache Poenaru, G. Ioanid a S. Marcovic. Velmi důkladně se věnoval studiu, zvláště jej zaujaly hodiny literatury a kultury, kde četl díla Voltaira, Boileaua, Racina, Montesquieua. Seznamuje se s pozdějšími slavnými literáty, Iancem Văcărescem a Ionem Heliadem Rădulescem.¹⁴⁴

Dílo Grigore Alexandresca obsahuje preromantické i romantické meditace a elegie, epištoly, satiry a bajky, silně ovlivněné francouzským klasicismem. Jeho verše jsou hluboce procítěné, určené k zamyšlení nad smyslem života.

Rozhodnou měrou přispěl Alecsandrescu též k ustanovení žánru rumunských bajek a epištol v rumunské literatuře.

Vedle Mihaie Eminesca je Alexandrescu považovaný za jednoho z největších rumunských básníků, ovlivněných francouzskou literaturou, za spisovatele, který obnovil krásu rumunského jazyka a současně je i autorem děl plných osobní symboliky, typicky lidských a citlivých s velkou morální silou a odhodlaností.¹⁴⁵

Debutoval v časopise *Curierul românesc* 6. března 1832 básní *Miezul nopții* (Půlnoc).

143/ *Vistiernic* - je označení hodnostáře, který pečoval o zemskou pokladnu, jež splývala s pokladnou panovníkovou. Musel vydávat peníze nezbytné na udržování dvora a vojska.

144/ Srov.: Victor Petrescu, Serghe Paraschiva: *Dicționar de literatură al județului Dâmbovița 1508 -1998*, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1999, s. 3.

145/Srov.: Victor Petrescu, Serghe Paraschiva: *Dicționar de literatură al județului Dâmbovița 1508 -1998*, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1999, s. 4.

Ve stejném roce vychází jeho první sbírka *Eliezer și Neftali*, obsahující překlady z Floriana, ale i několik původních básní /*Miezul nopții* (Půlnoc), *Întristare* (Zármutek), *Adio la Târgoviște* (Sbohem v Târgoviști), *Vulpoiul predicator* (Lišák kazatel), *Privighetoarea și păunul* (Slavík a páv), *Măgarul răsfățat* (Rozmazlený osel).

Roku 1833 se stává členem *Filharmonické společnosti* (*Societatea Filarmonică*), založené Ionem Câmpineanem a Ionem Heliade Rădulescem.

O rok později vstupuje do nedávno založené armády, v hodnosti kadeta a posléze dosáhne i výložek praporčíka. Po určitou dobu měl v armádě ve městě Focșani na starosti clo. Roku 1837 odchází z vojenské služby a vrací se zpět do Bukurešti.

Roku 1835 překládá Voltairovu tragédii *Alzira* na podporu divadla v rumunštině. Vydává druhou sbírku *Poezii ale D. Gr. Alecsandrescu* (Verše Grigore Alecsandresca), která byla vytištěna v tiskárně Zaharia Caralechiho v Bukurešti. Za publikování básně-manifestu *Anul 1840* (Rok 1840) v časopise *Dacia literară* byl uvězněn, ale na přimluvu přítele, spisovatele Iona Ghicy, byl propuštěn na svobodu.

Během roku 1842 putuje po rumunských zemích spolu s přítelem Ionem Ghicou s cílem navštívit kláštery převážně v údolí řeky Oltu a inspirován zážitky z této cesty píše nejen hrdinské meditace, evokace někdejších statečných valašských knížat a jejich bojů proti Turkům - *Umbra lui Mircea. La Cozia* (Mirčův stín. V klášteře Cozia), *Răsăritul lunii. La Tismana*. (Východ Měsíce. V klášteře Tismana), *Mormintele. La Drăgășani*. (Hroby. V klášteře Drăgășani) - ale své zážitky z putování zachycuje v deníku, který vydává knižně roku 1863 pod názvem *Memorial de călătorie* (Památník z cesty).

Za vlády Grigore Bibesca zastává rozličné politické a administrativní funkce. V době revoluce v roce 1848 pracuje jako redaktor, spolu s **Nicolaem Bălcescem** přispívá do novin *Poporul suveran*. Do aktivního revolučního hnutí se ale nezapojí.

Mezitím vydává roku 1847 další sbírku básní **Suvenire și impresii, epistole și fabule** (Vzpomínky a dojmy, epištoly a bajky), a to za pomoci **Aleca Donicie a Mihaie Kogălniceana**.

Mezi léty 1850 – 1854 zastával tyto funkce: tajemník *Senátu*, ředitel Státního archívu, člen výboru Národního divadla, ředitel odboru kultury a veřejného vzdělávání.¹⁴⁶

146/ Srov.: Victor Petrescu, Serghie Paraschiva: Dicționar de literatură al județului Dâmbovița 1508 -1998, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1999, s.4.

Roku 1875 cestuje do Paříže spolu s dcerou Anghelinou, vynikající pianistkou. Umírá 25. listopadu 1885 a je pohřben na hřbitově Bellu v Bukurešti.

V průběhu své novinářské praxe spolupracoval s různými periodiky: *Curierul românesc, Dacia literară, Poporul suveran, Gazeta Transilvaniei, Familia, Buciumul, Albina românească, Propășirea, România literară, Românul, Steau Dunării, Timpul, Telegraful român, Trompeta Carpaților, Universul, Vestitorul românesc, Zimbrul*.

Z jeho dalších aktivit jmenujme také jeho překladatelskou činnost. Překládal z děl *Floriana, Voltaira, La Fontaina, Tassa, Krylova, Volneye, Lamartina, Boileaua, Laboulaye*.¹⁴⁷

Grigore Alexandrescu patřil k **romantickým básníkům**. V jeho díle nalezneme pouze romantické náměty, z nichž je patrné autorovo postupné citové i duchovní vyzrání.

Myšlenku, věnovat satiru svému duchu, Alexandrescu pravděpodobně převzal od Boileaua z díla *Satire IX*.

Hlavním zdrojem lyrismu Grigore Alexandresca je pocit osamocení, zvláštnosti a jedinečnosti, individuálnosti přenesené na svět kolem, pocit romantické výtečnosti, která prostupuje všemi texty nerovnoměrně. Výjimku tvoří texty se zcela nahodilými náměty.

Alexandrescova satirická báseň *Satiră. Duhului meu* (Satira. Mému duchu) byla poprvé publikovaná ve svazku **Poezii**, Iași, 1842. Ve vydání z roku 1863 ve sbírce nazvané **Meditații, elegii, epistole, satire și fabule** (Meditace, elegie, epistoly, satiry a fabule) vyšla tato báseň pod názvem *Satiră. Spiritului meu* (Satira. Mému duchu).

V této básni Alexandrescu nastínil život „elegantní“ společnosti (elegantní se tato společnost nazývá sama) a nabízí nám i několik autobiografických črt autora.¹⁴⁸

Soubor básní **Fabule** (Bajky) Grigore Alexandrescu tvořil po celý svůj život. První bajka, jenž byla vytištěna samostatně nesla název *Catârul ce-și laudă noblețea*, z níž se později stala *Catârul ce-și laudă nobilitatea* (Mezek, který si chválil urozenost) a objevila se v časopise *Curierul românesc* dne 31. července 1832. Tato bajka se objevila spolu se čtyřmi dalšími ve svazku, vydaného ve stejném roce a jenž nese název: **Eliezer și Neftali**.¹⁴⁹

147/ Srov.: Victor Petrescu, Serghie Paraschiva: Dicționar de literatură al județului Dâmbovița 1508 -1998, Editura Bibliotheca 1999, s. 4.

148/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007, s. 567.

149/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007, s. 294.

Autor uveřejnil nové i starší bajky ve všech svých pozdějších dílech: **Poezii** (1838), **Poezii** (1842), **Suvenire și impresii, epistole și fabule** (1847), **Meditații, elegii, epistole, satire și fabule** (1863).¹⁵⁰

Během dalších a dalších vydání doznaly všechny Alexandrescovy bajky menších změn, zejména zpřesnění výrazových prostředků a „modernizace“ slovní zásoby.

Vzorem a inspirací pro Bajky Grigore Alexandresca byli takoví autoři bajek jako: *Florian, La Fontaine, Krylov a Voltaire*. Alexandrescovy bajky jsou opravdovou „komedií doby“ v přestrojení zvířat. „Osoby“ někdy představují kategorii lidí vymezené zejména morálně a intelektuálně: *Cucul, Privighetoarea și măgarul, Măgarul răsfățat* (Kukačka, Slavík a osel, Rozmazlený osel), ale mnohdy se tyto „osoby“ přeměňují v náznacích politických nebo vyjadřují nějaký sociální jev typický pro polovinu 19. století. V tomto druhém případě lvi a pardálové, medvědi a sloni, vlci, lišky a jiné šelmy na jedné straně, symbolizují třeba hlavy státu nebo knížata dychtící po výhodách plynoucích z moci, postavení a funkcí třeba i násilím.

Ovce a zajáci, psi a osli, myši, husy reprezentují naopak kategorii osob unavených a udřených, nejbezvýznamnější ve společnosti - dělníky, sloužící, mlčky trpící, kteří se málokdy s úspěchem domohou svého práva na štěstí.

Alexandrescovo bajkářské mistrovství tkví právě v jeho schopnosti porovnat současnou situaci ve společnosti s představami.

Překvapivé jsou i druhy „osob“ současně podmíněné sociálně, intelektuálně a morálně: *Catârul ce-și laudă nobilitatea, Pisica sălbatică și tigru* (Mezek, který schválí svou urozenost, Divoká kočka a tygr).

Některé bajky pojednávají o všeobecných tématech, např. o vítězství pravdy nad lží: *Oglindele* (Zrcadla), o morální zodpovědnosti vzhledem k vlastnímu národu: *Toporul și pădurea* (Sekyra a les), o odvaze potřebné k tomu, vzít na sebe nezbytná rizika pokroku: *Mierla și bufnița* (Kos a sova).

Mezi témata Alexandrescových bajek nechybí ani náměty literární: *Privighetoarea și măgarul* (Slavík a osel) nebo s podobenstvími čistě aktuálními: *Porcul liberat* (Osvobozený vepř).¹⁵¹

150/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007, s. 294.

151/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007, s. 295.

Všechny bajky charakterizuje bystrost, břitký ostrovtip a kritické poznámky (obvykle ironické, někdy sarkastické, ale nikdy ne triviální), stručné vyjadřování, obratný vypravěčský talent autora, ale rovněž i umné zacházení s dialogy, spád a pregnantní formulace slov, která pak v některých případech přechází v přísloví: „*Pradávná sláva předky ctí*“, „*Chci rovnost, ale ne pro pro štěňata*“, „*Vůl jako každý jiný*“.¹⁵²

Od svého vzoru, La Fontaina se naučil například volnému nakládání s mravními poučeními, které jsou někdy na počátku bajky: *Iepurele, Ogarul și copoiul, Mierla și bufnița* (Zajíc, Chrt a slídič, Kos a sova), nebo je autor vložil spolu s formulacemi obecných pravd či starobylých moudrostí do průběhu vyprávění: *Boul și vițelul* (Vůl a telátko).

Autor se ve svých bajkách ve většině případů zaměřuje přímo na čtenáře, který je vtažen do děje prostřednictvím zájmen a slovesných tvarů ve formě 2. osoby plurálu. V textech nechybí prostředky typické pro vyprávění, např. citoslovce jako *iată*, příslovce *așa*, *astfel*, *adică* apod.

Velmi důležitou roli v bajkách Grigore Alexandresca hraje i dialog. Ve skladbě dialogů pozorujeme autorovu znalost a dovednost výběru a vhodného umístění jazykových prostředků, slovní zásoby, duchaplnost, způsobilost zachytit větné obraty charakteristické nejen pro určitou epochu nebo i zemi, ale i pro určitou mentalitu: projev lva v bajce *Dreptatea leului* (Pravda jednoho lva) nebo vyjádření Samsona v bajce *Căinele și cățelul* (Pes a štěně) jsou názornými příklady. Alexandrescova slovní zásoba použitá v dialozích, jakož i v celé sbírce, je bohatá, ale neokázalá, zahrnuje neologismy i slova zastaralá. Styl je živý a přirozený, ironický i sarkastický bez vulgarit.

Verše doznaly vývoj od první bajky napsané v monotónním a uniformním metru až po verše propracované s maximální důkladností a pečlivostí, ve kterých autor použil volný pružný verš, uzpůsobený rytmu dle výběru příhod a událostí, o kterých vyprávěl.¹⁵³

Obecně lze říci, že Grigore Alexandrescu je ve svých bajkách vyzrálým mistrem slova schopným střídat, takřka donekonečna různé druhy i styly.

Pro názornost stylu a mistrovství Grigore Alexandresca, co se jeho bajek týče, jsem vybrala bajku:

152/ Překlad: „slava strămoșească pe strămoși cinstește“, „eu voi egalitate, dar nu pentru căței“, „un bou ca toți boii“.

153/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Casa Cărții se Știință, Cluj- Napoca, 2007, s. 295.

Bajka *Cîinele și cățelul* (1842, Pes a štěně):

„Cît îmi sunt de urîte unele dobitoace,
Cum lupii, urșii, leii și alte cîteva,
Care cred despre sine că prețuiesc ceva!
De se trag din neam mare,

*Jak jsou mi protivná některá zvířata,
jako třeba vlci, medvědi, lvi a jiní,
kteří si o sobě myslí, že jsou něco lepšího.
Jestli jsou vznešeného původu,*

Asta e o-ntîmplare:
Și eu poate sînt nobil, dar s-o arăt nu-mi place.
Oamenii spun adesea că-n țării civilizate
Este egalitate.

*je to jen náhoda .I já jsem možná
šlechtic, ale nechci to dávat najevo.
Lidé často říkají, že v civilizovaných zemích
jsou si všichni rovni.*

Toate iau o schimbare și lumea se cioplește,
Numai pe noi mîndria nu ne mai părăsește.

*Všechno se mění a lidé se brzy otrkají,
Jenom nás pýcha ne a ne opustit.*

Cît pentru mine unul, fieștecine știe
C-o am de bucurie
Cînd toată lighioana, măcar și cea mai proastă,
Cîine sadea îmi zice, iar nu domnia-voastră”.

*Co se mne týče, každý ví, že jsem rád,
když všechna zvířata, dokonce i ta nejobyčejnější
mi říkají říkají prostě „pes” a nikoliv
Vaše Výsosti“.*

Așa vorbea deunăzi cu un bou oarecare
Samson, dulău de curte, ce lătra foarte tare
Cățelul Samurache, ce ședea la o parte
Ca simplu privitor,
Auzind vorba lor,
Și că nu au mîndrie, nici capriții deșarte,
S-apropie îndată
Să-și arate iubirea ce are pentru ei:

*Tak tento proslov mělo nedávno uštěkané psisko
jménem Samson, k jednomu volovi,
Štěně Samurache, které sedělo nedaleko,
jen tak poslouchalo
jejich hovor, když mluvili o tom, že
nejsou pyšní, nemají žádné marnivé vrtochy,
a tak štěně okamžitě
psovi i volovi chtělo dokázat svou lásku a řeklo:*

„Gîndirea voastră–zise–îmi pare minunată.
Și simțimentul vostru îl cinstesc, frații mei”.
„Noi, frații tăi? Răspunse Samson,
plin de mînie.

*„Vaše myšlenka se mi zdá skvělá.
A vaše city jsou tak čestné, bratři moji”.
„My a tvými bratři?”
odpověděl Samson nahněvaně.*

Noi, frații tăi, potaie!
O să-ți dăm o bătaie
Care s-o pomenești.

„My a tví bratři, štěkloune?!
*Poček, my ti ukážeme! Dostaneš takový výprask,
na jaký nikdy nezapomeneš!*

Cunoști tu cine sîntem, și se cade ție,
Lichea nerușinată, asfel să ne vorbești?“

*Viš ty vùbec, kdo my jsme, že s námi
tak mluviš, ty drzý darebáku?“*

- „Dar ziceați....“

„Ale říkali jste přece...“

– Și ce-ți pasă ție? Te-ntreb eu ce ziceam?

„A co je ti potom? Ptal jsem se tě na něco?“

Adevărat vorbeam,

„Ve skutečnosti jsme mluvili o tom, že

Că nu iubesc mîndria și că uresc pe lei,

pýcha je hrozná vlastnost a že nemám rád lvy

Că voi egalitate, dar nu pentru căței.“

a že jsem pro rovnoprávnost, ale ne se štěňaty“.

Acestea între noi adesea o vedem,

Stejně jednání můžeme pozorovat i kolem nás,

Și numai cu cei mari egalitate vrem.

*i my toužíme být rovnoprávní, ale jen s těmi m
mocnými a silnými.*

Bajka ***Cîinele și cățelul*** (Pes a štěně) se skládá ze dvou částí: samotného příběhu a veršů, jež vymezují určité morální ponaučení. Arogantní projev, jenž použil pes v rozhovoru s volem, vyjadřuje jeho rozhořčení nad nároky „silnějších“ (vlků, medvědů a lvů), kteří se domnívají, že je třeba je ctít pro jejich vznešený původ. Vzhledem k tomuto tvrzení pes dále dodává: „*Možná i já jsem šlechtic, ale nedávám to najevo.*“ Svá tvrzení dokládá příkladem z cizích zemí, kde existuje rovnost mezi všemi. Na dotvrzení svých slov sám sebe dává za příklad, že on sám bude mluvit s každým, i s těmi obyčejnými a ani není třeba, aby jej kdokoliv titulovat Vaše Výsosti.

Po tomto úvodním proslovu psa promlouvá autor, který nás seznamuje s hlavními postavami bajky: psem, volem a štěnětem. Vůl není nijak blíže charakterizován, je to „nějaký vůl“, bez další identity, silné, ale tiché zvíře, který do rozhovoru nevstupuje. Je ale uchvácen myšlenkami psa Samsona.

Pes, Samson, je obyčejný „hafan“ ze dvora, který pořád silně štěká. A další hlavní postavou bajky je Samurache, štěně, kterému dodal odvalu proslov psa o rovnosti mezi všemi a vstupuje do rozhovoru. Je to ještě naivní malý pes, který touží po rovnosti s nějakým „bratrem“ či přítelem a který svým přerušením monologu vydráždí psa Samsona k zuřivosti nad opovázlivostí „darebného“ psa. Štěně se snaží ospravedlnit svůj vstup do hovoru srovnáním s monologem Samsonovým, který přece mluvil o rovnosti mezi všemi. Samson jej ale odbyl tím, že rovnost může být pouze jen mezi silnými.

Druhá část bajky je jako krátká. V této části je vyjádřen morální ponaučení vyplývající z textu bajky, a to ať už přímo či nepřímo. V tomto případě je to řeč o rovnosti mezi sebou.

Autor v této bajce satiricky hodnotí pokrytectví a aroganci a výhrůžky v příběhu realizovaném po sekvencích. Hlavním způsobem vyjadřování postav a zároveň její charakteristikou je dialog. Dialogem vyprávění dramaticky graduje, a to pro Alexandresca typickým způsobem, plným života a humoru.

Báseň *Umbra lui Mircea. La Cozia*. (1844, Mirčův stín. V klášteře Cozia) je hrdinskou meditací na téma starobylé minulosti, hlavně doby panování knížete Mirči Starého. Báseň byla nejprve publikována v časopise *Foaie științifică și literară (Propășirea)* dne 7. května 1844 pod názvem *Umbra lui Mircea sau o seară la Cozia* (Mirčův stín aneb večer v klášteře Cozia) a poté vyšla knižně ve svazku *Suvenire și impresii, epistole și fabule* (1847), a to již pod svým konečným názvem. Henry Stanley tuto báseň vybral do své knihy: *Rouman Anthology or Selections of rouman poetry ancient and modern, Hertford, 1856*.

Tato báseň byla složena, tak jak to sám autor přiznal ve svém dalším díle, *Memorial de călătorie*, v době putování po oltenských kláštěrech roku 1842, které podnikl spolu se spisovatelem Ionem Ghicou.¹⁵⁴

Ukázka z básně *Umbra lui Mircea. La Cozia*:

Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate:

Către țarmul dimpotrivă se întind, se prelungesc,

Ș-ale valurilor mîndre generații spumegate

Zidul vechi al mănăstirei în cadență îl izbesc.

Dintr-o peșteră, din rîpă, noaptea iese, mă-mpresoară:

De pe multe, de pe stîncă, chipuri negre se cobor,

Mușchiul zidului se mișcă. pîntre iarbă să strecoară

O suflare, care trece ca prin vine un fior.

Stíny věží se uložily ke spánku,

směřují k protějšímu břehu, prodlužují se,

a jejich vlny tu pyšně kypí celé generce

a v rytmu naráží do zdí starobylého kláštera.

Z jeskyně, ze srázu, nocí vycházejí a mě obklíčí,

po hřebenu i po skále, černé tváře se snášejí dolů,

svaly zdiva se hýbají... travou proklouzla

bytost, která tudy prošla tak, až v žilách zamrazí.

Toto Alexandrescovo velké dílo (jak tvrdili a stále to i dokazují význační rumunští autoři a kritici) upoutá přesvědčivě spleťtými pasážemi, evokujícími atmosféru minulosti i budoucnosti Rumunů. Celá příroda je v básni v pohybu, hlas vidiny knížete Mirči Starého se odráží v lesích a v kopcích.

154/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007, s. 1023.

Text je rozčleněn na dvě části. Jedna, která je tvořena poetickou situací a v níž autor pracuje s prostředky popisnými a zvukovými, zatímco druhá část je teoretická a didaktická. Verše mají 15-16 slabik a jedná se o klasický „rumunský alexandrin“.

Vydání:

Poezii, în Florian, Eliezer și Neftali, Bukurești, Eliadova tiskárna, 1832.

Poezii ale D. Gr. Alecsandrescu, București, tipărite de Zaharia Carcalechi, 1838.

Poezii ale lui Gr. Alecsandrescu, Ediție completă. /Ediția a 2-a/. Iași, La Cantora Foaiei Sătești, 1842. /Ediție îngrijită de Alexandru Donici și Mihail Kogălniceanu/.

Suvenire ci impresii. Epistole cu fabule. București, Tipografia lui C.A. Rosetti și Vinterhalder, 1847.

Meditații, elegii, epistole și fabule, de Grigore Mihail Alexandrescu. București, Tipografia Națională a lui Ștefan Rassidescu, 1863.

Alexandru Vlahuță

(narozen 5. září 1858 v Pleșești – zemřel 19. listopadu 1919 v Bukurešti)

Básník, prozaik a publicista Alexandru Vlahuță se narodil 5. 9. 1858 v Pleșești (dnes Alexandru Vlahuță), v chudé vesničce v údolí Simitie (župa Vaslui). Jeho rodiče, Nicolae a Ecaterina, byli drobnými rolníky a vedli velmi těžký život. Měli sedm synů a jednu dceru. Rodiče Alexandra se na stáří uchýlili do kláštera pod řeholními jmény Nectarie a Elisabeta. Jeho sestra se provdala za statkáře Străjesca a po jeho smrti i ona vstoupila do kláštera v Agapii. I jeden z Alexandrových bratrů, Mihail, si oblékl mnišskou sutanu v klášteře Neamțu a přijal jméno Mardaril. Byli rodinou opravdových asketů. Básník neměl lehké dětství, jak píše:¹⁵⁵ „*Žili jsme ve starém stavení, pokrytém rákosím s výhledem na cestu; malou chodbou se vstupovalo do dvou místností s podlahou z dubového dřeva, vzadu byl výklenek s oknem do sadu, zdi i strop byly bílé, zápraží bylo z hlíny a také jsme měli velký dvůr. Za dvorem byla hospodářská stavení, kolem dokola byl plot z vrbového proutí zarostlý mlázím. Za plotem se táhly kopce listnatých lesů s prastarými korunami. To byl kraj mého dětství – mého chudého dětství.*”¹⁵⁶

Po základní škole v Bârladu absolvoval tamtéž i studia na lyceu, která ukončil roku 1878. Žil v podnájmu u Smaragandy a tety Elenky z Cotu-Negru, jimž pomáhal, nosil jim vodu ze studny a nákupy. Ještě na gymnáziu se oženil. Za ženu si vzal dceru profesora italštiny F. Pagana, u něhož bydlel a jehož přesvědčil, že zná Dantův jazyk. A opravdu ho uměl. Po maturitě se zúčastnil výběrového řízení na místo profesora latiny a rumunštiny na gymnáziu v Târgoviști a konkurs i vyhrál. Jelikož však publikoval v časopise „*Convorbiri literare*“ článek nazvaný *Scrisoare către un bătrân* (Dopis starci) s narážkami na C. Fuchsů, jenž podle jména patřil do rodiny G. Alecsandresca, a tyto dopisy rovněž zveřejnil v „*România liberă*“, městská rada ho 10. 11. 1882 z učitelského místa uvolnila. Zapsal se na Právnickou fakultu v Bukurešti, kterou musel kvůli nedostatku finančních prostředků opustit. Diplom advokáta si koupil v Târgoviști za „60 franků na ruku a 60 franků stvrzenkou“ a stává se členem advokátní komory. Roku 1884 se stěhuje do Bukurešti.¹⁵⁷

155/ Srov.: George Călinescu: Istoria literaturii române. (Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 490.

156/ Orig.: „...cu fața la drum o casă veche acoperită cu trestie; o săliță între două odăi podite cu scânduri de stejar, în fund un catac c’o fereastră ce da în livadă, păreții și bagdadiile albe, prispa lipită cu lut, ograda largă, din sus de poartă heiurile gospodăriei, de jur împrejur gard de nuele încununat cu mărarci, iar dincolo de gard în toate părțile, dealuri rotunde, cu dumbrăvi pe creștet, cu holde nvrstate pe dulcea revărsare a coastelor – acolo-i toată copilăria mea sărmana mea copilărie.”

157/ Srov.: George Călinescu: Istoria literaturii române. (Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 490.

Poté prošel ještě i jinými zaměstnáními. Byl učitelem v penzionátu Alecsandri Valesca, korektorem parlamentních záznamů, šéfem kanceláře ministerstva, sekretářem stálé průmyslové komise, školním inspektorem a referentem nakladatelství *Casa Școalelor*.¹⁵⁸

Publicisticky debutoval roku 1879. V deníku „*Dâmbovița*“ publikoval článek **Banul** (Peníze). První básně, jež zaslal časopisu „*Lyra română*“, pocházejí také z jeho působení v Târgoviște. Byly to básně **Domnișoarei G.** (Slečně G.) a **Ah! Cântă mereu** (Ah! Stále zpívej) zasvěcené lásce Alexandra Vlahuțy Matildě Grecescu.

Deník, kde si Alexandru odbyval svá novinářská učňovská léta a kde také napsal svá první literární díla, se jmenoval „*Armonia*“ (od května 1881 do prosince 1883). Tyto noviny vedl C. Alessandrescu. Hned od druhého čísla Vlahuță přesně vyjádřil svůj úmysl:¹⁵⁹ „*Târgoviște – tento pozůstatek velikosti, z níž už nic nezbylo... Už dlouho se s lítostí dívá na pokrok a často vidí jen smutnou strnulost. Lidé usnuli. Čas uběhl – přišli četné a velké starosti. Je třeba práce, a to vytrvalé a neustálé práce... Potřebné lidi máme, jsou pilní. Naději máme, je pevná. Očekáváme úspěch.*“¹⁶⁰

Vlahuțovy články publikované v „*Armonii*“ měly stejné náměty, s nimiž se později u něj můžeme setkat: charakteristické typy, které ztělesnily určitý pokles morální či sociální, osobní myšlenky ve vztahu k různým problémům života a světa, literární bádání nebo vyznání při intimním procesu literární tvorby.

Vlahuța měl žurnalistiku velmi rád. Kromě týdeníku „*Armonia*“ později v Bukurešti vydával týdeník „*Vieța*“ (1893-1896), který chtěl proměnit v noviny. Dále to byl časopis „*Semănătorul*“ (od prosince 1901) a po válce „*Dacia*“. Jeho působení v časopise „*Vieța*“ bylo charakteristické. Z programu „*Două vorbe*“ (Dvě slova) lze vyrozumět, že chtěl časopis přeměnit z „hlučného a zmatečného“ v čisté umění. Obsah časopisu však vypovídal naprosto o něčem jiném. Jednou Tita Maioresca vychvaloval, jindy zesměšňoval. V první řadě z literatury nevytvářel něco luxusního, jen pro vyvolené, nýbrž chtěl, aby se stala záležitostí života. Bránil proletáře (toto slovo se v jeho časopisech často objevovalo) a venkovany.¹⁶¹

158/ Srov.: George Călinescu: *Istoria literaturii române*. (Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 490.

159/ Srov.: Victor Petrescu, Serghie Paraschiva: *Dicționar de literatură al județului Dâmbovița 1508-1998*, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1999, s. 252.

160/ Orig.: „*Târgoviștea – acest schelet dintr-o mărire ce n-a mai rămas pe paginile istoriei...de multă vreme se uită cu jale la cadranul progresului și de multe ori a văzut o tristă amărătoare încremenire. Oameni au adormit. Vremea a trecut – Nevoi multe și mari au dat năvală. Trebuie muncă – o muncă statornică și necurmată... oameni avem, sunt vrednici. Speranțe avem, sunt temeînice. Izbânzi așteptăm.*“

161/ Srov.: George Călinescu: *Istoria literaturii române*. (Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 490.

Stejné téma, téma venkova, nalezneme i v díle **Mogâldea** (Postava). Zde jsou popsány vzpomínky na školu, kde „Pán“ je zvířetem, co potírá záškoláctví: *„Nářez v lavici bylo něco hrozného. Malého viníka položili hrudníkem na roh lavice. Jeden ho držel pevně za šíji, druhý za nohy a „Pán“ mu nandával rákoskou na záda, aby ho přivedl k rozumu. Někdy se „Pán“ rozčlil kvůli pláči chudáka dítěte a lámal jednu rákosku za druhou, což ho rozčilovalo ještě víc...“* Jenže bijící učitel žáky neučil. Na to měl asistenty. Jedinou autorovou vzpomínkou na školní léta je jen hrozné bití: *„Ve třídě se setmělo...a už jsem nic nevnímал. Když jsem přišel k sobě, klečel jsem u tabule a uši mi hořely. Michiduță se na mne šklebil a já měl pocit, že umřu.“*¹⁶²

Alexandru Vlahuță byl člověk a spisovatel, který soucítil s lidským neštěstím. Měl strach z násilí a surovosti. A jeho novely jsou v tomto ohledu až stereotypní: mladý spisovatel zešílí a umírá, mladá žena se z donucení provdá a je brutálně bita svým manželem i tchýní, a proto se oběsí; další mladá žena zemře a lidé se dohadují, co jí provedl její muž. Další žena, pro změnu šťastná se svým chudým manželem, se nechá svést rodinným přítelem. Její muž se z toho zblázní a dnem i nocí zpívá v blázinci milostnou píseň. Jiný mladík zabije svého nevlastního bratra a manželku, které přistihl in flagranti. Jiná postava, jeptiška, se zpovídá popovi, že byla vdaná a závislá na svém muži a že zabila vlastní dítě.

Dílo Alexandra Vlahuțy je jenně psanou reportáží, někdy je psáno jako album „smazaných ikon“, „vytržených stránek“ či „dojmů ze života“. Měl svou teorii, estetickou teorii stálosti:¹⁶³ *„A teď chceš vědět, jak se píše novela??Poslouchej: musíš se jen tak procházet po ulici a pozorovat lidské duše. Ale nesmíš přehlédnout žádného ze svých „klientů“. Smích, jediné slovo, gesto - to vše v tobě vyvolá něco hlubšího, intenzívnějšího, v tvé duši se vytvářejí větší ozvěny než u ostatních smrtelníků. Řekněme, že kolem tebe rychle prošel muž ve smutku. Chvíli ses na něj díval a tímto jediným pohledem jsi viděl tolik věcí, které se v tvé mysli začínají rozvíjet, postupně se vyjasňují, získávají význam a nové proporce. To tě začíná zaměstnávat. Byl neoholený, klobouk měl nakřivo...jak byl vyděšený a jak rychle kolem tebe prošel...Studuj svého hrdinu trpělivě, nechej ho vyprávět ti svůj příběh, jeho sny o štěstí, těžkosti, jimiž prošel, aby ti vyprávěl o své lásce, snech a obavách – musíš jej lépe poznat. Ale nám nemůžeš sdělit celý jeho život, všechny jeho příběhy.*

162/ Orig.: „...Turnatul la bancă era teribil. Micul vinovat era așternut cu pieptul la capătul băncii, un monitor îl ținea bine de grumaz, altul de picioare, și „Domnu” îi trăgea cu varga la...spate, ca să gonească mintea la cap. Uneori „Domnu“ se înfuria strașnic de țipetele nenorocitului copil, ș’atunci vergile se rupeau una după alta, și asta’l necăjea și mai rău...“

Orig.: „În clasa să facut întuneric..., și n’am mai știut nimic. Când m’am deșteptat, eram în genunchi la tablă, urechile îmi Arden ca focul; Michiduță se strâmba la mine; iar eu aveam sentimentul că mor...“

163/ Srov.: G. Călinescu: Istoria literaturii române. (Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 492.

*Vyber si jeden zlomový bod, emotivní moment a osvětli tento moment natolik, abychom i my pochopili, co se předtím událo, aniž bys nám to řekl”.*¹⁶⁴

Ve své době byl oblíbeným a oceňovaným spisovatelem, především díky aktuálnosti zvolených témat a sdělnosti výrazu. Psal pozdně romantickou poezii ovlivněnou M. Eminescem, v níž jsou zastoupeny sociální a etické motivy – úsilí o naplnění národních a společenských ideálů, kritika aristů, soucit s utlačovanými – i motivy milostné; vyšla knižně ve sbírkách **Poezii** (1887, 1892 Básně), **Poezii vechi și nouă** (1894, Staré a nové básně), **Iubire** (1896, Láska), úplné vydání **Poezii** (1899). Povídková tvorba shrnuta do sbírek **Nuvele** (1866, Novely), **Din goana vieții** (1892, Z běhu života), **În vâltoare** (1896, Ve víru) konfrontuje postavy (citlivé intelektuály, vykořisťované rolníky, ponižované ženy) s povýšenci, zbohatlíky a parazity všeho druhu. V románu **Dan**, s původním názvem **O viață pierdută** (Ztracený život) vytvořil prototyp nepřizpůsobivého idealistického vzdělance narážejícího na nepochopení společnosti, později hojně uplatňovaný u tradicionalisticky zaměřených prozaiků jako postava „vykořeněnce“; román trpí přemírou subjektivismu a absencí epické výstavby.¹⁶⁵ Harmonickou skicou **Un bătrân** (Stařec) pootevřel Alexandr Vlahuța dveře novelistice spisovatele Brătescu – Voinești, která je založena na pozorování duševního pochodu. Pan Peiu je jemný člověk, kouzelník, který v Târgoviști, daleko od lidského shonu, pracuje na miniaturném kupé.¹⁶⁶ „*Pani Peiu se na mne vyjeveně dívá. V celém domě je tajuplné ticho. Jako bych snil. Stařec přináší krabici, z níž velmi opatrně vyta....dřevěný kočár, hračku vyřezanou s velkou péčí a láskou... Překrásný....obdivuhodný! Jak se pan Peiu začervenal! Hlas i ruce se mu třesou. Začíná mi ukazovat každou „součástku”, každý šroubek vyrobený ze dřeva. Dohromady je to 643 kousků...*”¹⁶⁷

164/ Orig.: „Ș’acum vrei să știi cum se face o nuvelă? Ascultă: Te primbli, bunăoară, pe stradă. În calitatea ta e spion al sufletelor omenești, fără îndoială că nu treci nepăsător pe lângă „clienții” tăi. Un hohot de răs, un uvânt, un gest, toate găsești un răsuneț mai adânc, mai intensiv, provoacă undulații mai largi în sufletul tău, decât în al celorlalți muritori. Presupun c’ă trecut răpede pe lângă tine un omm îmbrăcat în doliu. O clipă te-ai uitat la el, și a vazut dintr’o singură aruncătură de ochi atâtea lucruri, care încep să se desvolte, să se lumineze treptat, să ia senz și proporții însemnate în închipuirea ta, și să te preocupe. Era neras, cu pălăria strâmbă...ce aer speriat avea, și ce răpede-a trecut...Studiază-ți eroul cu pațiență, fă-l să-ți spue trecutul lui, visurile lui de fericire, greutățile prin care-a trecut, iubirea, speranțele și temerile lui – aceasta ca să-l cunoști tu deaproape. Dar nouă, nu căuta să ne’nsiri toată viața lui, toate peripețiile prin care-a trecut. Alerge-ți un...punct culminant, un moment de emoțiune, și dă acestui moment o lumină atât de intensă, încât noi, fără să ne spui tu, să’ntelegem și ce-a fost înainte...”

165/ Srov.: Libuše Valentová a kolektiv: Slovník rumunských spisovatelů, nakl. Libri, Praha 2001, s. 249.

166/ Srov.: George Călinescu: Istoria literaturii române. (Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 492.

167/ Orig.: Doamna Peiu se uită, mirată la mine. În toată casa e o tăcere misterioasă. Parcă visez. Bătrânul aduce-o cutie, din care scoate, cu mare pază, un...cupeu de lemn, o jucărie lucrată cu multă artă. Foarte frumos...admirabil! Dae ce emoționat e d-nu Peiu! Și glasul și mânilor-i tremură. Incepe să-mi arate fiecare „piesă”, fiecare șurup, cum sunt lucrate toate, numai de lemn. Sunt 643 de bucăți....“

Následovníci Alexandra Vlahuți obdivují díla **România pitorească** (Malebné Rumunsko) a **Pictorul N. Grigorescu** (Malíř N. Grigorescu). První z nich popisuje zemi a druhá je monografií malířova díla. V této monografii o Grigorescovi Vlahuța popisuje malířova plátna v sentimentálním tónu.

V románu **Dan** se mladý muž zamiluje do dívky z dobré rodiny. Má tu smůlu, že jde o ni žádat v době, kdy je okouzlena někým jiným. Náš hrdina si ji přesto vezme za manželku. Dlouhá se zdá, že manželka je vznešenou bytostí, ale opak je pravdou. Žena je nevděčná, touží po přepychovém životě. Nakonec se u manžela začnou projevovat příznaky šílenství.

„Dramatem v pohybu” je báseň **La icoană** (Ikona). Matka s dítětem, které ji umírá v náruči, se modlí u ikony jedné svaté, která koná zázraky, za uzdravení svého dítěte. Dítě však zemře a nepříčetná matka zahodí ikonu.¹⁶⁸

Pět let, které Vlahuța v Târgoviști strávil, nezůstalo v jeho díle bez odezvy. V knize **România pitorească** (Malebné Rumunsko) zasvětil stránky i bývalému hlavnímu sídlenímu městu, po jehož ulicích směřovaly jeho kroky. Historický kult města Târgoviște, jehož zbytky je možno ve městě cítit a vnímat až dosud, Alexandru Vlahuța vyjádřil v dílech k tomuto městu se vztahujících: **Moș Peiu** (Stařec Peiu) ze svazku **Clipe de liniște** (Okamžiky klidu). V Târgoviști byl rovněž inspirován postavou C. Buleandřa, jež je připomenut v díle **Din goana vieții** (Z běhu života) a zde se také seznámil s Grigore Petrerim, se kterým Vlahuța pojilo pevné přátelství a jenž je zobrazen v **O schiță** (Skica).¹⁶⁹

Knihou **România pitorească** (1901, Malebné Rumunsko) vzdal Alexandru Vlahuța hold nejen Rumunsku, ale i rumunské přírodě, dějinám, tradici i lidem. Kniha je rozdělena na tyto části:

- 1/ Pe Dunăre (Na Dunaji)
- 2/ Pe Marea neagră (U Černého moře)
- 3/ În munții noștrii (V našich horách)
- 4/ Valea Prutului (Údolí řeky Prutu)
- 5/ Țara. Poporul (Země a lid)

V každé této části jsou kromě popisu krás země začleněny i historické souvislosti, osobnosti a události, jenž měly pro rumunské země i národ velký význam.

168/ Srov.: George Călinescu: Istorica literaturii române. (Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 493.

169/ Srov.: Victor Petrescu, Seghie Paraschiva: Dicționar de literatură al județului Dâmbovița 1508-1998, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1999, s. 252.

Celou knihou prostupuje barvitě líčení přírody, měst i poeticky zapadajícího slunce a východu Měsíce. Z knihy je cítit uchvácení autora krajinou, ale i pokrokem a vývojem (např. v popisech továren, silnic, výstavby měst).

România pitorească je literární reportáží, ve které Vlahuță nabídl čtenářům celkový obraz Valašska, aniž by byl pouze strohou geografickou studií.

V první části, věnované Dunaji, v kapitole nazvané *La Calafat* Vlahuță popisuje boje s Turky, kteří se nedaleko tohoto města na jaře roku 1877 usadili. Vůbec celé údolí Dunaje bylo po staletí terčem nájezdů a válečných konfliktů, jež vesnice a města podél tohoto mohutného toku ničily, bořily a vypalovaly a obyvatelstvo vraždily obyvatelstvo. V kapitole věnované městu *Turnu-Măgurele* Vlahuță vzpomíná na boje a bitvy vedené slavnými vojevůdci, jakými byli Mircea Veliký (Mircea cel Mare), Vlad Țepeș, Radu de la Afumați a Michal Chrabrý (Mihai Viteazul). Posledně jmenovanému knížeti a sjednotiteli všech tří rumunských zemí z roku 1600 Michalu Chrabrému a bitvě u Călugăreni je věnována i jedna z dalších kapitol, a sice ta s názvem *Giurgiu. Călugărenii*.

V části nazvané *Pe Marea neagră* (U Černého moře) jsou kapitoly nazvané: *Pe insula șerpilor* (O Hadím ostrově) a *Constanța*. V první z těchto kapitol se autor zmiňuje náhodnému vesničanu o historii pobřeží Černého moře, kdy zde před více než třemi tisíci lety pobýval řecký hrdina Achilés i krásná Helena. Současná Constanța zase vznikla na místě bývalého starověkého města Tomis a je vůbec nejstarším městem na rumunském území.

Třetí část knihy je sice nazvaná *În munții noștri* (V našich horách), ale vůbec se nejedná jen o stručnou charakteristiku horských masívů. Vedle pohoří (Muntele Penteleu, Munții Sucevii, Munții Neamțului, Munții Bacăului) se Vlahuță vyznává i ze svého obdivu ke krásným rumunským klášterům (Mănăstirea Găvanu, Mănăstirea Tismana) i městům a sídlům (Târgu-Jiu, Râmnicu-Vâlcea, Curtea de Argeș, Câmpulung a Târgoviște). Z posledně jmenovaného města je i má ukázka – viz níže.

Údolí řeky Prutu je hluboce vsazeno do rumunské země. Prut protéká kolem luk, hájů a lesů, aby se nakonec vlil do Dunaje. V mlžném oparu se kolem řeky objevují též nové továrny, věže kostelů i stěžně korábů.

Nejkrásnější a současně nejdojemnější je poslední část knihy o rumunské zemi a národu.

Řeky Dunaj, Černé moře, Karpaty i Prut ohraničují i vymezují území Rumunska. Zde do této půdy vyteklo mnoho a mnoho krve hrdinných Rumunů. Tudy několikrát prošla armáda cizích mocností, aby zemi udupala, pošlapala a porobila. Je zemí udatných bojarů a knížat, kteří

bojovali za sjednocení tří rumunských knížectví v jeden, společný, rumunský stát. Kniha končí oslavným a a hrdým zvoláním: „*Sunt român!*“ (Jsem Rumun!)

Ukázka z knihy **Z Rumunská malebného:**

Dâmbovița. I. Târgoviște.

„*Přenocovali jsme v Podu Dâmboviții, ve vsi utulené na dně hlubokého údolí, zavřené se všech stran jak v kotlu. Na hřbetě skalní hradby na půlnoci viděti zbytky starého kastelu. Neví se, či byl. Mnozí hledali pokladů (comori) pod hradbami, nebo v noci tam v Ruině Pustie, jak zde zřícenině říkají, stále poskakuje modravá světelná pára, neklamné znamení ukrytých peněz.*

Poněkud níže proti zřícenině hradu knížete Negra (Negru Vodă), na pravém břehu dâmbovickém je ves Stoenesti, kam uchýlil se (asi před 300 lety) Mihai – Viteazu k odpočinku s vítězným vojskem po bitvě Călugarenské. (...)

Město je rozloženo ve světlině na pravém břehu Jalomickém. Dlouhá řada pahorků, porostlých révou, zahrazuje rozhled k východu a uprostřed pahrbí, na nejvyšším vrchole, pyšně se zdvihá mezi stromy monastýr Dealului, všecek záře pyšně stojí proti městu. Tam v předsíni chrámové zasklené skříňce se uchovává hlava Radu Velikého (Radul cel Mare), zakladatele monastýru (zbudovaného před 400 lety) a hlava Michala Hrdinného (Mihai Viteazul), na jehož čele zazářila v problesku štěstí nejslavnější koruna, k níž nesly se kdysi sny o velikosti a právu rumunského národa. Zde v Târgoviști umístil Mircea Vodă ke konci 14. století stolec knížecí – a, poněvadž místo bylo otevřené a bez ochrany, pořídil příkopy a silné hradby kol hradu – a 333 léta bylo Târgoviște hlavním městem zemským. V tomto období Târgoviște bylo souženo vojsky tureckými, ale i přes všechna neštěstí, kterých zakoušelo, pokračovalo, povznášelo a ustavičně bohatlo. (...)

Jaký život, jaký hluk panoval druhdy v ulicích dnes tak klidných, skoro smutných!

Zde bilo srdce země se všemi starostmi a radostmi jejími. Sem přicházeli kupci benátští, janovští a cařihradští, přinášejíce do tohoto „rumunského Damašku“ skvosty a drahé koberce, zlatohlav, roucha a ozdoby pro metropolity a vládcy zemské, pro kněžny a pro bohaté šlechtičny všech časův. (...)

Dnes je Târgoviște městem vzpomínek. Hradby se zřítily, příkopy zasypaly, na místě, kde se zdvihaly paláce a budovy metropolitní, je dnes ohrada pro dobytek. A dvory knížecí, pyšné dvory na břehu jalomickém, v jejichž nitru často se rozhodovalo o osudech rumunského národa, zpusťly. (...)

*Spí staré Târgoviște, město slavných vzpomínek. Na chvíli procitlo počátkem minulého věku a tehdy současně dalo zemi tři znamenité poety: Eliada, Alexandreska a Cârlovu. Leč zněním jejich harf nepohnulo se kamení, aby vzkřísilo mrtvé město k novému životu, jako kdysi v dávných dobrých časech písně Odysseovy.*¹⁷⁰

Období, které Vlahuța v Târgoviști prožil, je údobím jeho plodného publicistického a literárního debutu a poznamenalo celou jeho kariéru.

Alexandru Vlahuța zemřel v Bukurešti 19. listopadu 1919. Dům, ve kterém žil, je dnes „Muzeum Alexandru Vlahuța”.

Vydání:

Poezii, București, 1887.

Iubire, poezii 1885-1895, București, Carlo Müller, 1896.

Poezii, ediție completă, București, Editura Socec, 1899.

Poezii 1880-1908, București, Editura Minerva, 1909.

170/ Srov.: Alexandru Vlahuța: Z Rumunská malebného, vlastním nákladem vydal J. Otto, Praha, přeložil Karel Drož. 1912, s. 75 – 78.

Ioan Alexandru Brătescu – Voinești

(narozen 1. ledna 1868 v Târgoviști – zemřel 14. 12. 1946 v Bukurešti)

Tento básník, prozaik, esejista, dramaturg, publicista a advokát pocházel z bojarské rodiny. Matka byla dcerou majora Ioana **Voinesca** I., politika generace osmačtyřicátníků. **Ioan Alexandru Brătescu** si příjmení rodiny své maminky přidal ke svému jménu na důkaz oddanosti. Své dětství prožil v Târgoviști a na panství Brătești. Již od dětství si zamiloval hudbu a úplně propadl rybaření, které mu jako vášeň vydrželo po dlouhá léta.

Základní školu absolvoval v Târgoviști a gymnaziální léta trávil v Bukurešti. Již v této době byl znalcem literatury rumunské, německé i francouzské. Poté, co po roce opouští studium medicíny, zapisuje se na Právnickou fakultu a rovněž se účastní přednášek z logiky a historie filozofie Tita Maioresca.¹⁷¹ Od roku 1893 do roku 1901 je členem redakční rady časopisu „*Convorbiri literare*”.

Debutoval v târgovišťském deníku „*Armonia*” těmito básněmi, které rovněž publikoval mezi léty 1891 – 1895 v „*Convorbiri literare*”: *Copilărie* (Dětství), *Unei domnișoare* (Slečně), *Râzi*, *Sub cais* (Pod meruňkou), *Azi* (Dnes), *La lună* (Za měsíc), *Răzbunare* (Pomsta), *Sonet* (Sonet), *Zadarnic* (Zbytečně), *Amintirea unei clipe* (Vzpomínka na okamžik).

Díky Alexandru Vlahuțovi publikuje v deníku „*România*“ novelu **Dolores**, jež ale neměla příliš velký literární úspěch. Svoji literární spolupráci s časopisem „*Convorbiri literare*“ zahajuje roku 1890 a to vedle poezie i romantickými novelami *Cea din urmă scrisoare* (Poslední dopis) a *Scrisori găsite* (Nalezené dopisy), které mu zajistily i debut v oblasti prózy (1891).

Po získání diplomu ze studia práv byl jmenován soudním úředníkem města Bukurešti. Veden Titem Maiorescem, publikoval mezi léty 1892 – 1898 v „*Convorbiri literare*“ tyto prózy: **Sâmbătă** (Sobota), **Pană Trăznea Sfântul** (Svatý Paně Trážnea), **Două surori** (Dvě sestry), **Microbul** (Mikrob), **Moartea lui Castor** (Castorova smrt).

Od roku 1894 působil jako soudní úředník v Bukurešti, Pitești, Craiově, Târgoviști. Právě v Târgoviști působil od roku 1895 jako advokát. Rok 1903 zasvětil Ioan Alexandru vydání svazku **Nuvele și schițe** (Novely a skicy), jež je výběrem deseti novel a črt.¹⁷²

171/ Titu Liviu Maiorescu (15.2. 1840 – 18.6. 1917) - akademik, advokát, literární kritik, esejista, estetik, filosof, pedagog, politik a rumunský spisovatel, rumunský předseda vlády v letech 1912 – 1914, ministr vnitra, zakládající člen Rumunské Akademie.

172/ Srov.: Victor Petrescu, Serghe Paraschiva: Dicționar de literatură al județului Dâmbovița 1508-1998, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1999, s. 25.

Rokem 1906 začíná Brătescova spolupráce s časopisem „*Viața Românească*“, a to novelou **În lumea dreptății** (1906, Ve světě spravedlnosti). Do politického života vstoupil jako tajemník poslanecké sněmovny.

Mezi léty 1914 – 1916 byl ředitelem Národního divadla v București. Od roku 1918 byl členem Rumunské Akademie.

V den jeho šedesátin (1928) mu vzdaly hold všechny generace spisovatelů: Mihai Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Garabet Ibrăileanu, Mihai Ralea.¹⁷³

Koncem 30. let se pokoušel obhajovat proněmecké a profašistické názory brožurami **Huliganism?** (1938, Chuligánství?) a **Germanofobie?** (1940, Strach z Němců?).

V dějinách rumunské prózy vynikl jako autor realistických povídek, uveřejněných kromě výše zmíněných svazků **Nuvele și schițe** a **În lumea dreptății** také ve sbírkách **Întuneric și lumină** (1912, Tma a světlo), **Rătăcire** (1923, Bloudění) a **Firimituri** (1929, Drobtý). Protagonisté povídek – zchudlí bojaři, drobní úředníci, předměstské a venkovské děti – jsou slabí na to, aby vzdorovali bezohledné společnosti počátků kapitalismu a příliš čistí na to, aby se jí přizpůsobovali. Brání se útekem do snů, vzpomínek, do imaginárního světa nezkažené morálky, jsou však okolím zesměšněni a poraženi. Publicistiku a eseje shrnul Brătescu-Voinești do svazků **Pe margine cărților** (1911, Na okraj knih), **În slujba păceii** (1920, Ve službách míru), **Cu undița** (1933, S udicí), **Din pragul apusului** (1935, Na sklonku života).¹⁷⁴

Dílo Iona Alexandra Brătesca–Voinești je evokací prožitého života, s pamětihodnými vzpomínkami z dětství, dospívání a mladosti. Jeho knihy obohatily galerii nepřizpůsobivých („inadaptabili“) a poražených (învinși) v rumunské literatuře. Jsou to postavy, které byly vykresleny s něhou a humorem, ale rovněž i se značnou schopností realistického pozorování.¹⁷⁵ Hrdinové v dílech Brătesca–Voinești - melancholici a misantropové - trpí v nové době kvůli zlu a poeticky blouzní svým životem v provinčních městech. Jeho povídky a novely se zakládají na prostém pozorování prostředí, v němž autor žije. Život v malém městě mezi soudními úředníky, advokáty a soudními zapisovateli, atmosféra schůzek a klubů, kde se hrají karty, hony nebo rybolov a rovněž úzký okruh rodiny, to jsou všechno výchozí body jeho literatury.

173/ Srov.: Victor Petrescu, Serghe Paraschiva: Dicționar de literatură al județului Dâmbovița 1508-1998, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1999, s. 25.

174/ Srov.: Libuše Valentová a kolektiv: Slovník rumunských spisovatelů, nakladatelství Libri, Praha 2001, s. 60.

175/ Srov.: Victor Petrescu, Serghe Paraschiva: Dicționar de literatură al județului Dâmbovița 1508-1998, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1999, s. 26.

Hon a rybolov jako témata literárních děl jsou pro rumunskou novelistiku charakteristické. Pravdou je, že Rumunsko bylo zemí latifundií, kde nejdůležitější roli hráli bojaři nebo statkáři. Avšak i spisovatel předválečného období musel umět střílet a myslivecká vášeň byla i v okruhu časopisu „*Viața românească*” velmi rozšířená. Brătescu – Voinești svoji loveckou vášeň omlouvá takto:

„...I lov má své kouzlo....Neopomenutelným faktem je i to, že i tělesně člověku prospívá.... Třeba já, doma jím jen skrovně, skoro nic. Když za mnou přijdeš, skřípu zuby...Tohle mi dělá zle,tomuto se těžko tráví.. A i manželka se zamýšlí, neví, co má vařit.. Na lovu, po několika hodinách chození, bych jedl i kameny a nic mi není... A i jídlo na louce má půvab... Slepíci polévka, kterou vaří vozka, zatímco my se hoímei za zvěří...

A jaký dobrý doktor je příroda... Jako zázrakem tě dokže vyléčit ze všech problémů, ze všech zármutků, a to hned jak se do ní dostaneš. Jak nicotné se pak zdají všechny starosti a zlomyslnosti života.”¹⁷⁶

Ioan Alexandru Brătescu–Voinești nebyl typickým básníkem popisujícím přírodu, i když některými právě za básníka byl považován. Myslel si, jako někteří další autoři, že úkolem umělce je „vyjádřit” přírodu slovy a tehdy se snažil zvuky vystihnout pomocí onomatopoičnosti. Straka vydává zvuky: „*krá-krá-krá*”, slavík zpívá: „*číp-číp-číp*”, jiný pták zase „*tip-tip-tip*”. Této onomatopii nechybí půvab a a záliba autora v onomatopii vycházela z dojmu, že zvuky mohou být evokovány slovy.

To, co Brătescu-Voinești převzal od Tita Maioresca (vztah mezi uměním a radostí) přetvořil, můžeme-li to tak nazvat, v etickou estetiku. Ta je popsána v próze **Întineric și lumină** (Tma a světlo). Neznámý voják se na nádraží setká se spisovatelem a děkuje mu za „šťastné okamžiky, které jsi mně a mé rodině daroval minulé léto....”¹⁷⁷

Spisovatel je spokojen, že přinesl štěstí a dosáhl tak svého cíle: ¹⁷⁸

„...Ne, člověk není jen tvor, který se narodí, jí, spí, rozmnožuje se a zemře, jako všechny ostatní žijící bytosti, člověk není jen tvor, který mazaně nebo velmi surově šlape po ostatních

176/ Orig.: „...Are și vânătoarea farmecele ei...Lasă că trupește face un bine nespus...Uite eu, acasă mănânc pe sponci, mai nimic. Când mă cauți sunt scârțâit...Aia îmi face rău, allaltă e greu de mistuit...Și ia și nevasta de gânduri; nu mai știe ce să gătească...La vânătoare, după câteva ceasuri de umblet, mănânc și pietre, și n-am nici pe dracu...Și are un haz mănăcarea pe câmp...Ciorba de găină pe care o gătește cărușul cât umblăm noi... A și ce doftor minunat e natura...Cum te vindecă ea ca prin farmec de toate neazurile, de toate amărăciunile, de cum ai pătruns în mijlocul ei. Ce mici și vrednice de ținut în seamă ți se înfățișează toate frământările și netrebniciile vieții...”

177/ Orig.: „...pentru ceasurile de fericire pe care ni le-ați procurat și mie și familiei mele, în vacanța trecută.”

178/ Srov.: George Călinescu: Istoria literaturii române. (Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 510.

a drtí ostatní, aby získal své místo na Zemi.“¹⁷⁹

Hrdinové Brătesca-Voinești byli zahrnuti do kategorie „poražených“ a „nepřizpůsobivých“ podle popisu, který lze nalézt právě v jeho dílech. Ale zařazení, které je účelné dle sociologického hlediska, není totožné s hlediskem estetickým. Každé dílo, jehož základem je pozorování, představuje vítěze a poražené nebo spíše vítězství a porážky. Existence znamená boj, a proto je jasné, že hrdinové vítězí, nebo jsou poraženi. Jinými slovy, vítězství a porážky jsou prvky boje. Ani autorovi hrdinové nejsou poraženi, protože nebojují a ani nejsou přizpůsobiví, protože si nedokážou vytýčit určitý cíl.

V povídce **Scrisorile lui Mișu Gerescu** (Dopisy pro Mișu Geresca) Gerescu v pěti dopisech odhaluje etickou strukturu. Jeho etická struktura je ve své představě „morální“.

V novele **În lumea dreptății** (Ve světě spravedlnosti) je hlavní postava, advokát Andrei Rizescu příkladem dobré morálky, jelikož nehraje karty, nedělá politiku, hraje na housle, má bohatou knihovnu a jak může, cestuje po světě, miluje pravdu a krásu.

Na maloměstě, kde byl jmenován starostou, se seznamuje s Antoneskem, ředitelem gymnázia, který je dobrým manželem, dobrým profesorem a milovníkem vědy. S rodinou Antoneskových se Rizescu se často stýká, „čtou spolu“, vedou zajímavé rozhovory, hrají na hudební nástroje a šachy. Rizescu se žení s mladou švagrovou ředitele a začne žít životem příkladné rodiny, jak je možné vidět z dopisu jeho stejně příkladné manželky:¹⁸⁰

„Kdybys věděla, jak hodný a pozorný je Andrei. Je tak hodný, až jsem mu řekla, že jestli takhle bude hýčkat naše dítě, jak si hýčká mne, tak mu je vezmu. Kdybys slyšela naše plány, kdybys viděla, jak si Andrei všechny nedostatky zaznamenává a jak potom hledáme prostředky, jak vychovávat naše dítě.

Včera jsme se smáli, až nám tekly slzy, vlastně jsme se skoro pohádali, protože jsem mu řekla, že dáme dítě od tří let na hodiny klavíru a Andrei tvrdil, že je to příliš brzy.

Drahá Adino, jsem šťastná. Jsem tak šťastná, až mě to skoro děsí. Kéž by se zastavil čas, abych mohla zůstat pod křídly Andreiovy laskavé a ochránářské lásky.”¹⁸¹

179/ Orig.: „...Nu, omul nu e mnumai o ființă car se naște, mănâncă, doarme, se înmulțește și moare, ca toate celelalte viețuitoare, omul nu e numai o ființă care cu șiretenie ori cu brutalitate, cășcând și strivind pe alții, caută să-și cucerească un loc la ospățul vieții...”

180/ Srov.: George Călinescu: Istoria literaturii române. (Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 512.

181/ Orig.: „A, dacă ai ști ce bun, ce plin de atenții e pentru mine Andrei, așa d ebun încât –am spus că dacă o vrea să-și resfețe copilul nostru cum mă răfăța pe mine, îi iau de sub creșterea lui. Să ne auzi planuri ce facem: să vezi pe Andrei cum își notează fiecare cusur și cum discutăm mijloacele prin care le-am putea înfrânge la copil. Am răs eri de ne-am prăpadit; mă rog, era să ne certăm, pentrucă eu ziceam că o să-l pn la pian dela trei ani și Andrei zicea că nu, că e prea de vreme. Sunt fericita, Asino dragă, așa de fericită încât iubirea mângăiietoare și ocrotitoare a lui Andrei.“

Manželé mají domek jako malovaný a protože milují přírodu a krásu, pěstují květiny a hudbu. Přes veškerou sladkost má novela od začátku své jisté obrysy. Rizescu, i když je popsán a charakterizován dobře, je jemným člověkem. Kvůli své ctnosti a nezávislosti ducha mu jde jeho advokátní činnost špatně. Jednoho dne ho zlí lidé přeloží do malého města, a to zrovna v době, kdy je jeho žena těhotná. Rizescu podstoupí krátký boj, důkaz o jakési energii. Podává výpověď a rozhodne se, že přestane vykonávat advokacii. Od této chvíle začíná jeho pád. Lze jen předpokládat, že si Rizescu advokacii nevybral právě proto, aby ustál všechny problémy a starosti, co toto povolání obnáší, ale pouze a jen z praktických důvodů. Rizescu se přizpůsobil společnosti, ve které žil, Je průměrný a i jeho chování je průměrné. A brzy začne pochybovat, a to absurdně, o čestnosti své eny, stane se žárlivým a nakonec se zblázní.

Mnohem lepší je novela **Niculăița Minciună** (Lhář Niculăița). I Niculăița může být považován za nepřizpůsobivého. Autor ho nepovažoval za osobu, spíš za symbol „touhy po vědění“. Tímto symbolem kritizoval společnost. Chlapec má pozorovací talent, ale i dar vymýšlet různé technické vynálezy. Mohl z něj být budoucí slavný vědec, kdyby měl možnost absolvovat školu. Protože zůstal na vesnici, stal se obětí výsměchu svých bližních, kteří se mu smějí, když jim vypráví, že kudlanka nábožná požírá své partnery a kočka že vydává zvuky jako vrabci. Protože toto všechno, co vypráví, je z vesnického prostředí, nepřipadá to místním lidem nijak výjimečné. Ale protože Niculăița převyšuje svými vědomostmi všechny místní obyvatele. Očekávali bychom, že uteče z vesnice a půjde tam, kde bude jeho talent oceněn. Navíc je Nicu i čestný. Jednou najde peníze a předá je veliteli policie, ale ten později tvrdí, že nic nedostal. Chlapce to velmi trápí a začne se chovat jako blázen, vyleká a odežene dívku, kterou miluje a která k němu pociťuje soucit. Všichni se k němu chovají jako k nemocnému a on se nakonec zabije.¹⁸²

I v další próze, **Pană Trâznea Sfântul** (Svatý Pană Trâznea), máme co do činění s velmi zvláštní postavou. Pană se oženil se slečnou Elizou, která je zosobněním lidskosti.¹⁸² Nejen, že je hezká, ale je také milá, chytrá a mírná, miluje hudbu, květiny a vůbec všechno živé. Jenže mladá žena brzy po svatbě umírá a Pană, který se ani předtím s lidmi příliš nestýkal, se nyní naprosto odloučil od společnosti a začne se chovat jako maniak. Přestěhuje manželčin hrob na dvůr jejich domu, zvedne plot, nasází květiny ve tvaru písmene E, nechává stromy divoce růst. Takto vlastně ukazuje svůj žal.¹⁸³

182/ Srov.: George Călinescu: Istoria literaturii române. (Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 513.
183/ Srov.: George Călinescu: Istoria literaturii române. (Compendiu), Editura Minerva, București, 1983, s. 514.

Vydání:

Nuvele și schițe, București, Editura Institutului de Arte Grafice și Minerva, 1903.

Editura Literară a Casei Școalelor, 1923.

În Lumea Dreptății, Iași, Editura Viața Românească, 1906, 1907, 1908,

Librăria Universală Alcalay, et Co, București 1919.

Neamul Udreștilor, schițe și nuvele, București, Editura Librăriei Leon Alcalay, 1910.

Întuneric și Lumină: nuvele și schițe, Iași, Editura Viața Românească, 1912.

Niculăița Minciună, Editura Alcalay, București, 1916.

Il. de Al.I. Brătescu-Voinești(junior), Editura Cartea Românească, 1922.

În slujba păcii: scrisori, București, Editura Cartea Românească S.A., 1919.

Rătăcire. Nuvele. Schițe. Scrisori, București, Editura Cultura Națională, 1923.

Călătorului îi șade bine cu drumul, București, Editura Cartea Românească, 1924.

În lumea Dreptății: nuvele și schițe, București, Ed. Cartea Românească, 1927, 1930, 1943.

Întuneric și Lumină: nuvele și schițe, București, Editura Cartea Românească, 1928.

Frimituri. București, București, Editura Cartea Românească, 1929, 1943.

Sorana: piesa de teatru. București, Editura Cartea Românească, 1929.

Cu undița, București, Editura Cartea Românească, 1933.

Din pragul apusului, București, Editura Cartea Românească, 1935.

-gânduri-amintiri, București, Editura Cartea Românească, 1940, 1943.

Huliganism, București, Editura ziarului Universul, 1938.

Germanofobie. (cu o prefață semnată de autor), București, Editura Cartea Românească, 1940.

Originea neamului românesc și a limbii noastre, București, Ed. Cartea Românească, 1942.

Rătăcire, Ediție definitivă, București, Editura Cartea Românească, 1943.

„Școala de la Târgoviște”

Na konci sedmdesátých let 20. století v Târgoviști zakládají spisovatelé **Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu, Costache Olăreanu a Tudor Țopa** uskupení nazvané „Școala de la Târgoviște” (Târgovištská škola). Jejich prvními knihami započal zcela nový směr v rumunské próze. Ceněni byli nejprve jako spisovatelé čistě vytříbeného literárního vkusu, začali být pozorněji vnímáni kolem roku 1980 a od té doby zaslouženě udávali směr rumunské postmoderní literatury. Nově „vzkříšená” literární tvorba spisovatelů z Târgoviște dnes patří k tomu nejdůležitějšímu a nejvýznamnějšímu v rumunské soudobé literatuře. Zmíním tři díla, která byla těmto spisovatelům zasvěcena: **În exercițiul ficțiunii. Eșeu despre Școala de la Târgoviște** Mihaie Dragolea, **Literatura româna față cu postmodernismul. Studiu critic despre „Școala de proză de la Târgoviște“** Iona Buzera a **Radu Petrescu. Farmecul discret al autoreflexivității**, jejímž autorem je Mircea Bentea. I mnoho jiných autorů napsalo nescísně mnoho různých článků, recenzí i esejů o tomto „fenoménu” z města Târgoviște.

Școala de la Târgoviște se stala námětem semestrálních kursů docenta Iona Bogdana Leftera¹⁸⁴ na Filologické fakultě v Bukurešti a také bývá častým tématem diplomových a doktorandských prací.

Výčet autorů patřících do **Școala de la Târgoviște** ještě není úplný. Vedle výše zmíněných čtyř známých protagonistů tohoto uskupení je třeba uvést i tato další jména: **Alexandru George, Paul Georgescu, Radu Cosașu, Paul Goma, Sânziana Pop** a mnozí další.¹⁸⁵

Jak toto uskupení získalo svůj název, objasňuje v rozhovoru jeden z jeho členů, **Costache Olăreanu**: *„Toto slovní spojení bylo vynalezeno, pokud to takto vůbec můžeme říci, kritikem Danem Culcerem, který je užil v jednom časopise (už si nepamatuji ve kterém, zda šlo o časopis „Vatra” nebo „Steaua”) asi před třiceti lety, když mluvil o tradici rumunských literárních skupin.*

184/ Ion Bogdan Lefter (*11.3. 1957), absolvent Filogické fakulty Univerzity v Bukurešti se specializací na literaturu rumunskou a anglickou, je v současnosti docentem téže fakulty, šéfredaktorem časopisu *Observator cultural* a politickým analytikem Rádia Svobodná Evropa.

185/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: *Primii postmoderni: „Școala de la Târgoviște”*, Editura Paralela 45, Pitești 2003, s. 9.

Zmiňoval literárny kroužek ze Sibině a poznamenal, že v současné době se rýsuje jedna literární skupiny v Târgoviști. Jak se zdá, název se zalíbil a ujal, protože jej mnozí kritici a literární historikové začali používat. A tak jsme se stali vlastně jakousi firmou. Kdykoliv jsem potom vyslovil své jméno, každý ihned poznamenal: Aha, „Școala de la Târgoviște“, i když třeba ten dotyčný žádnou mou knihu nečetl. (...) A proč zrovna „Școala de la Târgoviște“ a ne kroužek, skupina nebo uskupení?

Svého času se říkalo i „Grupul de la Târgoviște”, ale pak se vžil název „Școala”. Vždyť jsme byli adolescenti, žáci školou povinni – tedy já, Radu Petrescu a Mircea Horia Simionescu, když jsme začali psát. Nejprve poezii, následovalo i několik ručně psaných časopisů. Každý z nás měl svůj vlastní časopis, vzájemně jsme si je půjčovali a četli a tak se vlastně utvořila skupina mladých literátů. O co méně nás zajímalo publikování našich výtvorů, o to více jsme si užívali samotného procesu psaní a krasopisu. Jak jsem již zmínil, začínal jsem s poezií, poté přešel k próze a u ní jsem již zůstal.”¹⁸⁶

186/ Srov.: Rozhovor Costache Olăreana s Radu Pavlem Gheo, u příležitosti „Zilele Convorbiri literare“, Iași 1999, publikován v LiterNet. ro dne 21. 2. 2003 pod názvem: Nu e nici o deosebire între a scoate pîini și a scoate cărți.

Orig.: „Această sintagmă a fost inventată – ca să zicem așa – de criticul Dan Culcer, care în revista „Vatra“ sau „Steaua“ (nu mai țin minte exact). Acum vreo 30 de ani, vorbind de tradiția grupurilor literare de la noi, el pomenea de Cercul de la Sibiu și spunea că și în pomentul de față se conturează un grup literar cu obârșia la Târgoviște, grup format din...și înșira niște nume de scriitori. Pesemne că sintagma a plăcut, pentru că foarte mulți critici și istorici literari au început s-o folosească. De pildă de multe ori eu personal, cînd mă întilnesc cu diverse persoane și-mi spun numele, replica lor este „Aa, Școala de la Târgoviște”. Chit că respectiva persoană n-a citit nimic scris de mine. Dar, mă rog, cam asta am ajuns: un fel de firmă. Și de ce Școala de la Târgoviște și de ce nu „grupul” sau „mișcarea”? Da, se spune și „grupul”...inițial chiar am fost numiți Grupul de la Târgoviște, pe urmă Școala de la Târgoviște, pentru ca eram cîțiva adolescenți – adică eu, Radu Petrescu și Mircea Horia Simionescu – carem începusem să scriem din adolescență. Am început cu poezie, am făcut și niște reviste, citindu-ne unii pe alții. Corespondînd în felul ăsta între noi, am reușit să alcatuim un frup de tineri literați, mai puțin cu gînduri de publicare cît de exersare, de caligrafie – ca să zic așa – pe hîrtie. Am început, cum am spus, cu poezie, pe urmă am trecut la proză și am ramas la proză”.

Mircea Horia Simionescu

(narozen 23. ledna 1928 v Târgoviști)

Tento prozaik, historik, literární kritik, esejista a novinář patří k současným spisovatelům města Târgoviște a spolu s Costache Olăreanem, Radu Petrescem, Tudorem Țopou tvoří tzv. „Școala de la Târgoviște”.¹⁸⁷

Simionescu je „čistokrevným” târgovișteanem, neboť jako jediný ze členů tohoto literárního uskupení se v Târgoviști narodil. Zbývající spisovatele toto město „adoptovalo”.¹⁸⁸

Mircea Horia Simionescu se narodil 23. ledna 1928 v Târgoviști v domě na ulici Maior Brezișanu, 150 metrů od rodného domu Grigore Alexandresca a 300 metrů od rodiště Iona Heliade Rădulesca – jak to objasňuje spisovatel ve svém životopise. Otec Stelian Simionescu byl důstojníkem péchoty a matka Irina Simionescu (za sovobodna Popescu) pracovala jako úřednice na poště. Roku 1929 Mirceovi přibyl bratr Constantin Crișan, jehož spisovatel často zmiňuje ve svých dílech pod přezdívkou Titye a cenil si jej jako geniálního technika. Poklidný život provinčního maloměsta i četnost rozličných příbuzných, to vše velmi ovlivnilo budoucího spisovatele. Předčasná smrt otce, v jeho jednačtyřiceti letech, zastínila, třeba jen částečně, radost z dětství na malém městě.¹⁸⁹

A že jeho dětství bylo šťastné, autor sám potvrzuje: „*Mé dětství bylo šťastné. Měl jsem domov, který nám vytvořila maminka a kde tatínek hrával karty. Žil jsem v domě plném hraček, plném jídla. Užíval jsem si dostatku dětských her, do té doby, než nás začala velmi zajímat škola. A maminka, po otcově smrti, mně a mému bratrovi říkávala: „Děti, kam tak spěcháte, je teprve sedm hodin ráno, venku prší, je plískanice, dejte pokoj se školou!“ A my jsme ji poslechli, byla válka, neměli jsme žádné pořádné oblečení, a tak bylo lepší zůstat doma než se nachladit. Maminka nám hrávala na klavír, my psali básničky pro Marioaru, pro Didonu, děvčata z naší ulice.*“¹⁹⁰

186/ Srov.: Victor Petrescu, Scriitori și publiciști Dâmbovițeni, 1900-2004, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2005, s. 211-212.

187/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: Primii postmoderni: „Școala de la Târgoviște”, Editura Paralela 45, Pitești 2003, s. 165.

189/ Srov.: Alex. Ștefănescu: La o noua lectură: Mircea Horia Simionescu, România literară, Nr. 4, 2003.

190/ Srov.: Rozhovor M.H. Simionescu s Eugenem Istodorem pro Cotidianul.ro ze dne 26.11. 2007.

Orig.: „Copilaria mea a fost fericită. Traiam într-o casă plină de jucării, plină de bucate, o casă construită de mamă, ca tată era cartofor. Și jucăriile numai decât nu ne intresesa școală. Și mamă, după moartea tatalui, ne spunea, mie și fratelui meu...”Ba, copii, unde va grabiți, e șapte dimineață, plouă afară, e zloată, da-o dracul cu școală” și noi o ascultăm, bine era război, nu aveam incaltări și haine și, decât sa răcim, mai bine stateam acasă și ne cânta mama la pian, scriam poezii pentru Marioara, pentru Didona, fecioarele de pe strada mea”.

Mezi léty 1936-1948 byl Mircea Horia Simionescu žákem „Școala nr. 1.“ a poté studoval na lyceu “Ienăchiță Văcărescu”.Své studijní povinnosti žáka lycea plnil sice bez horlivosti, přesto měl většinou výborný prospěch.

Naopak s velkým zápalem a nadšením se zúčastňoval schůzek nad tvorbou časopisů: *Carnet literar, Cântece noi, Spada, Cloșca cu pui, Orașul de nikel, Colorado, Metru cub, Mogador* spolu s budoucími spisovateli Radu Petrescem a Costache Olăreanem. Mladíci četli všechny knihy, které se jim podařilo sehnat, a to ať rumunské nebo francouzské, komentovali je a vykládali jejich obsah a zapisovali si do svých osobních deníků poznámky z nich. (Deník Mircei Horii Simionescu z roku 1946, po malých úpravách a změnách vyšel roku 1987 s významným názvem **Trei oglinzi** – Tři zrcadla). Tímto působem se zrodila literární skupina, kterou kritici později budou nazývat „Școala de la Târgoviște.“

Roku 1948 je M. H. Simionescu studentem filologie v Bukurešti. Po dvou letech fakultu opouští (školu ale absolvuje roku 1964 diplomovou prací „*Lyrika G. Călinesca*“) a stává se reportérem v deníku *Scânteia*. Doba strávená v této redakci deníku ústředního orgánu RKS (1950-1969) byla pro Simionescu ztraceným časem. Pracuje velmi vytrvale na svém originálním díle (dlouhou dobu nepublikovaném) a nestýká se skoro s nikým, vyjma svých bývalých přátel z Târgoviște. Sotva se roku 1968 politické poměry trochu uvolnily, Mircea Horia Simionescu debutoval jako spisovatel povídkou *Cum l-am trădat pe Pascal* (Jak jsem zradil Pascala), publikovanou v časopise „*Luceafărul*“. Roku 1969 se stává šéfem kabinetu Dumitru Popesca, jmenovaného dočasným tajemníkem propagandy KSR. V témže roce, jakoby v protikladu ke svému novému statutu funkcionáře komunistické strany, vydává první svazek své budoucí nonkonformní tetralogie (*Ingeniosul bine temperat*) **Dicționar onomastic** (Slovník vlastních jmen).Od roku 1972 je ředitelem rumunské Opery, odkud o dva roky později odchází, aby se mohl věnovat jen psaní a literatuře.¹⁹¹

Psaní se stalo Simionescovi vášní, ale ne kvůli výsledku, nýbrž pro samotný tvůrčí proces: „*Pro M.H.S. je akt psaní důležitější než vlastní sdělení prostřednictvím písmen. Je to jak, když jedete na kole, někteří fascinovaně upírají svůj zrak na pedály, ale ne na cestu, která je před nimi. Takto tvoří i autor díla „Ingeniosul bine temperat”. Zcela se nechá vtáhnout do soukolí lingvistiky a ignoruje přitom případný cíl cesty.*”¹⁹²

191/ Srov.: Alex.Ștefănescu: La o noua lectura: Mircea Horia Simionescu, *România literară*, č. 4, 2003.

192/ Srov.: Alex. Ștefănescu: La o noua lectura: Mircea Horia Simionescu, *România literară*, č. 5, 2003.

Orig.: Pentru M.H.S., actul scrisorii este mai important decât transmiterea unui mesaj prin cuvintelor.

Când merg cu bicicleta, unii se uită fascinați la pedale și nu la drumul care li se deschide în față.

Așa procedează și autorul *Ingeniosului bine temperat*. Se lasă absorbit de acționarea angrenajului lingvistic, ignorând o eventuală destinație”.

Debutoval v časopisu *Luceafarul* (1968). Jeho dílo je velmi obsáhlé, rozmanité co do způsobu zpracování. Spolupracuje s rozličnými literárními časopisy, centrálními i deníky z Târgoviște. V poslední době pracuje v rubrice „*Literatura dus întors*” časopisu *Litere*.¹⁹³

Nejtypičtějším dílem jeho prózy je cyklus **Ingeniosul bine temperat** (Umírněný důvtipník 1969-1983). Tento cyklus obsahuje díly: **Dicționar onomastic** (1969, Slovník vlastních jmen), který seznamuje s jeho originálním tvůrčím postupem, spočívajícím v objevování náhodných souvislostí mezi jménem člověka a jeho vlastnostmi, mezi pojmenováním věcí a její strukturou, v nahrazování autentické skutečnosti světem převzatým z literatury.

Další díl tvoří **Bibliografie generală** (1970, Všeobecná bibliografie) a její pokračování **Jumătate plus unu** (1976, Půl plus jedna), a konečně třetí svazek nese název **Breviarul (Historia calamiatu** (1980, Breviář). Cyklus se uzavírá roku 1983 vydáním posledního svazku **Toxicologia sau dincolo de bine și dincoace de rău** (Toxicologie). Poslední ze svazků je tím nejdůležitějším, jedná se autorovu autobiografii.

Jako člen uskupení „Școala prozatorilor târgovișteni“ vedle svého dobrého přítele, Radu Petresca, je také zakladatelem tzv. „*metarománu*“ v rumunské literatuře. Vedle zmiňovaného cyklu je Simionescu i autorem sbírky povídek **După 1900, pe la amiază** (Po roce 1900, kolem poledne) – 1974, která je souborem paradoxních příhod v duchu L. Sterna a J.L. Borgese.

Další sbírkou je **Îngerul cu șorț de bucătărie** (1993, Anděl v kuchyňské zástěře), **Povestiri galante** (1994, Galantní povídky), svazek zápisků z cesty.¹⁹⁴

Dílo M.H. Simionescu není v žádném případě esejem, není ani románem, není ani.... A tak bychom mohli pokračovat dále a dále ve vyjmenování přívlastků, čím knihy M.H.S. nejsou.¹⁹⁵ Simionescu je mistrem fantastického inventáře, soupisu, seznamu. Jeho zásadní dílo, tetralogie **Ingeniosul bine temperat** (1969-1983, Umírněný důvtipník), jež bylo tvořeno a publikováno s velkými obtížemi za doby komunistického režimu, ohromilo pracovníky cenzury, poněvadž nebyli schopni toto dílo nikam zařadit. Možná právě proto nakonec vydání tohoto díla povolili. A čtenáře v tu dobu zaujalo a další generace uchvacuje dodnes.¹⁹⁶

193/ Srov.: Victor Petrescu, *Scriitori și publiciști Dâmbovițeni, 1900-2004*, Editura Bibliotheca, s. 211-212.

194/ Srov.: L.Valentová a kolektiv: *Slovník rumunských spisovatelů*, Nakladatelství Libri 2001, s. 212.

195/ Srov.: George Pruteanu: *Mircea Horia Simionescu: Un fantast ironic*, *Cronica* č. 38, 22. září 1972.

196/ Srov.: Alex. Ștefănescu: *La o noua lectura: Mircea Horia Simionescu*, *România literara*, ze dne 28.1. 1998.

M.H. Simionescovi se podařilo v cyklu **Ingeniosul bine temperat** vytvořit dílo jednotné konstrukce a koncepce. Čtyřem dílům tohoto cyklu, které jsou tvořeny samostatnými konstrukcemi, se při četbě daří skrýt možnou návaznost mezi nimi. Ve skutečnosti se v názvu díla, vybraném zjevně pro paralelu s Bachem, nachází indicie, jejímž prostřednictvím se Mircea Horia Simionescu snaží komunikovat. Jeho dílo je založeno na hře s vynalézavostí a důvtipem, jež ale neupadá s touhou po originalitě. Třebaže se dílo Simionesca vzpírá tradici, uchovává si klasický rozměr s dokonalou stavbou, a to díky různým variacím. V tomto případě autor toužil vytvořit knihu o knihách, de facto knihu knih. Tento experiment čtenáře nešokuje (jak se to mnohdy stává u postmodernistických autorů), nýbrž podává důkaz o mistrovství a půvabu, blízkých autorům klasických děl.¹⁹⁷

Ingeniosul bine temperat je opravdu zvláštním dílem. Zcela jistě a bezpochyby je to prozaické dílo. Ale je to román, nebo cyklus románů? Dost těžko lze připustit, že by zejména první dva svazky mohly být tím, čím se prezentuje každý román. Rovněž se nejedná ani o soubor novel nebo skic a ani závěrečný díl není jen autobiografií.

Prvním svazkem tetralogie je **Dicționar onomastic** (Slovník vlastních jmen) – 1969, jenž dospěl k písmenu I a na něž navazoval díl, který dospěl až ke konci abecedy, a sice **Jumătate plus unu** (Půl plus jeden) – 1976.¹⁹⁸

Dicționar onomastic je, pokud se odvážíme kategorizovat, prvním úplně a naprosto „upřímným a nelíčeným“ dílem rumunské literatury. M.H. Simionescu nechtěl vznést literaturu do víru, chtěl vnést nový vítr do literatury.¹⁹⁹ **Dicționar onomastic** je slovníkem sestaveným podle vědeckého vzoru. Falešným slovníkem, přirozeně, protože namísto obvyklých etymologicky objasňujících článků a pasáží, autor rovnou umístil podle abecedy krátké fantastické texty, které na několika řádcích či stránkách představují údajně realné osoby, popisuje je a odhaluje, a to vše s velkým zápalem, ironií a mimořadnou schopností parodie, jež činí ze *Slovníku* novou „*Lidskou komedii*“. Nalezneme zde nejrozmanitější rozpětí věku, temperamentu a sociálního původu postav. Formou parodie spisovatel přistoupil k systematickému abecednímu soupisu, jakési „*inventarizaci*“ lidstva (přičemž vynalezl i písmeno, které neexistuje).²⁰⁰

197/ Srov.: Ion Pop: *Dicționar analitic de opere literare românești*, ediție definitivă, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007, s. 381.

198/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: *Primii postmoderni*: „Școala de la Târgoviște”, Editura Paralela 45, s. 139.

199/ Srov.: George Pruteanu: *Mircea Horia Simionescu: Un fantast ironic*, *Cronica* č. 38, 22. září 1972.

200/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: *Primii postmoderni*: „Școala de la Târgoviște”, Editura Paralela 45, s. 137.

Lze říci, že **Dicționar onomastic** je bezesporu jednou z nejzajímavějších knih rumunské literatury, podněcujících k přemýšlení v intencích teorie literatury. Máme co do činění s typem stavebnicového románu, jehož zdánlivě přísná kompozice naopak podněcuje nebo povzbuzuje chování a myšlení čtenáře, aby si sám vybral „*trasa*” četby.²⁰¹

Na různých místech v textu knihy se vývoj mění a je vložena rozsáhlá vsuvka. Například ke svátku v ortodoxním kalendáři je připojena epizoda, která se k tomuto výročí vztahuje. Ve skutečnosti je vyprávěcí linie stále zaváděna jinam, a přesto pokaždé zcela neočekávaně od jednoho jména k jinému („fotografie malých lidí”), aniž by zde byl nějak objasněn příslušný vztah k nim nebo souvislost.²⁰²

Druhou částí tetralogie je **Bibliografie generală** (Všeobecná bibliografie) – 1970, již Mircea Horia Simionescu považuje za své nejtypičtější dílo: „*Kniha, která mě nejlépe charakterizuje je bezesporu „Bibliografia generală”. Počátek jejího vzniku se datuje mezi léta 1944 – 1945, kdy jsem na deseti stranách černým inkoustem poskládal organickou historii literatury. Obsahovala smyšlené spisovatele (v mnoha případech jsem k německému příjmení přidal italské jméno, snad pro nějakou symetrii) a i smyšlené názvy knih. Ale nejen „Bibliografie generală”, nýbrž celý svět, který jsem si představoval, je jakousi výrobnou skic, náčrtů. Je to jako kdyby si šprýmař Bůh chtěl s námi hrát a napálit nás tím, že bychom považovali to, co je, co trvá, jen za něco, co je pouhým zdáním.(...) Na tomto světě je mnoho fasád, mnoho průčelí, okras, ozdob. To, co vidíme my, je jen kopie nějakého návrhu, okreslený vzor. Právě proto jsem se nezabýval realitou, a moje volba vzešla z mé lásky k panu Platónovi.*”²⁰³

Jak se píše v dodatku knihy, který plní funkci doslovu, kniha samotná měla zajímavý osud. Když byla napsána zhruba třetina díla, asi sto stran, Mircea Horia Simionescu tento stostránkový sešit roku 1966 daroval svému příteli Tudoru Țupovi, který tvrdil naprosto neuvěřitelnou věc, že jej ztratil v hospodě. Další verze *Bibliografie*, obohacena již o další třetinu, byla přepisována do tlustého sešitu a podobala se klášterním rukopisům, měla krasopisné písmo ve dvou barevných provedeních i mnohabarevné nadpisy.

201/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: *Primii postmoderni: „Școala de la Târgoviște”*, Editura Paralela 45, s. 143.

202/ Srov.: Ion Pop: *Dicționar analitic de opere literare românești*, ediție definitivă, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007, s. 382.

203/ Srov.: Rozhovor M.H. Simionescu s Ioanou Revnic, *România literară*, č. 8, 2008.

Orig.: „Cartea, care mă reprezintă cel mai bine este Bibliografia generală! Cartea își are începutul în 1944-1945, când am redactat vreo zece pagini scrise cu cerneală neagră, alcătuită Istoria literaturii organice. Cuprindea scriitori inventați – asociam, în cele mai multe cazuri, un nume nemțesc cu un prenume italianesc, pentru o anumită simetrie – și titluri de cărți fictive. Nu doar Bibliografia generală, ci toată lumea pe care mi-am imaginat-o este o confecție de carton. E ca și cum un Dumnezeu farsor s-ar fi jucat cu noi păcălindu-ne să luăm drept esență ceea ce e doar aparență. (...) Există în această lume multă fațadă, mult decor. Cea ce vedem noi este o copie unui proiect, a unui calc. De acela m-am ocupat, nu de realitate, iar opțiunea mea a venit din iubirea pentru domnul Platon”.

Dílo obsahuje jak několikařádkové odkazy na autory a názvy – např.: „*NATALIA SINNA – Ploșnița de sticlă*”, „*HANS FREGATA – Determinarea gradului de abstracționism la sugari*”, „*SALVADOR MARCA - Pictor de caverne*”, „*ION GABRIELESCU – Răspândirea copiilor codați în zona subcarpatică*”, tak i několikastránkové, jako třeba: „*RAY FORD – Triunghi de floare*”, „*BRUNO MARINNA – Moartea generalului*”, „*ALBERT PELISSIER – Conversație*“, „*MATEO ORGA – În așteptare*“, „*JACK DAINES – Gândacii mor pe spate*.“

Bibliografie generală je vlastně seznamem fiktivní knihovny. V předmluvě autor upřesňuje, že tento parodický román s vymyšlenými autory a tituly děl je výsledkem jeho bádání a zkoumání v knihovně v Târgoviști. Spisovatel se snažil odlišit se od většiny autorů minulého století. Většinu knih v díle zmiňovaných obestírá ovzduší ironie. Knihy jsou poskládány jedna přes druhou, vzpomínány i jinými autory, úplně jinak než je literární svět zvyklý. Je téměř nemožné začít knihu odněkud číst. Znamená to nutnost vybrat si jen jeden drobný fragment textu, dočíst jej a poté pokračovat zase jiným.

Dle jistých měřítek by mohlo být toto dílo považováno za sbírku různých žánrů: sentimentálního románu, sociálního románu, parlamentní diskuse, eseje, deníku, historického pojednání.

Ukázka z díla **Bibliografie generală**:

„*AURELIO MERCANTILE: Krasavice – Na zhruba třech stech stranách autor dokazuje, že krasavicemi nejsou ty, které zdobí divadelní nebo koncertní sály, ani ty, jež se vlní a nesou po bulvárech a ruší odpolední klid chodců, ale ani ty, co pracují v laboratořích, v kancelářích, ve farmaceutických závodech, kypré a s bledou pleť, s očima zářícíma, našlapující jako kočkovitá šelma. Krasavice nenajdeme ani za volantem, ve vlaku nebo na dostizích. Krasavicemi jsou ty úplně jiné, úplně jinde, něco jiného, jinak. Je tu vyslovena hypotéza, která určuje místa, tvary, rozměry, povolání, záliby, intelektuální a fyzické schopnosti krasavic.*“²⁰⁴

204/ Orig.: M.H. Simionescu: *Bibliografia generală*, Editura Humanitas, 2007; Ediție: editia I; s.65
AURELIO MERCANTILE: "Frumoasele" - În peste trei sute de pagini, autorul demonstrează că frumoasele nu sunt cele care împodobesc sălile de spectacole, nici cele care alunecă într-o mișcare unduoasă pe marile bulevarde, tulburând liniștea de după amiază a trecătorilor, nici cele care lucrează în laboratoare, birouri, în uzine farmaceutice, albe, planturoase, cu ochii scânteietori, călcând podeaua cu pași de feline. Frumoasele nu sunt nici cele de la volan, cele din tren, cele de la cursele de cai. Frumoasele sunt altele, altundeva, altceva, altfel. Se emite o ipoteză care ar determina locul, forma, dimensiunile, ocupațiile, preferințele și posibilitățile intelectuale și fizice ale frumoaselor. (Editura "Gardian", Geneva 1934).

V další části knihy např. Matei Marinescu uvádí v odkazu nazvaném „*Nudismul sub Mihai Voda Viteazul*“, že sepsal již dvacet pojednání o knížeti Michalu Chrabrém, ale z nějakého popudu změnil „ústředního hrdinu“ svých děl; je mu líto této zrady a vrací se zpět k Michalu Chrabrému. Aurelio Mercantile zase polemizuje nad ženami, kterým lze připnout přízvisko krasavice. Nenacházejí se ani na kolonádách, ani v továrnách.

Technika zpracování díla musela být velice náročná. Autor si musel zaznamenávat velké množství skutečností a myšlenek, aby si mohl vybrat tu nejlepší možnost nebo mínění. Tímto způsobem začala velmi namáhavá práce, aby se jména autorů a názvy děl střetly s vyprávěnými situacemi z již známých literárních děl.

Další, třetí část cyklu, **Breviarul (Historia calamitatum)** - (1980, Breviář) má odlišnou stavbu od dílů předchozích. Nejedná se ani o slovník, ani o bibliografii, ale autor zde používá modelu kolokvia, platónských dialogů, vedených parodickou formou. Simionescovi se zde podařilo „*podkopat*“ imaginární svět a struktury, které jej tvoří.²⁰⁵

Mircea Horia Simionescu překročil v této knize „*období inventáře, soupisů*“ a uvádí svět v pohyb. Tady se osoby pohybují ve společném prostředí a rozmlouvají spolu s jistým patosem. Kniha je napsána podle vzoru filosofických dizertací. Přibližně polovina díla je tvořena závěrečnou pasáží s vysvětlujícími poznámkami, technickými prostředky, které se samozřejmě tváří, že jsou použity se vši vážností. Autor je ale mění v parodii. Nakonec se čtenář dozví, že ani teorie z první části knihy nejsou závažné, neboť zjistíme, že nebyly ničím jiným než paranoidními výjevy pacientů psychiatrické léčebny. Na druhé straně s permanentním komickým zápalem svých děl nám autor takto nabízí tento dramatický „*vzkaz*“: život ve zkrácené formě z **Breviáře** není ničím jiným než jen „*delirium – blouzněním*“, chorobou, iluzí. Nakonec se blázní vzbouří, zbytečně, ale přesto vzbouří. Kniha nepřímou protestuje proti diktátorskému režimu.²⁰⁶

Jak se autor zmínil v rozhovoru pro časopis *România literară*: „*V Breviáři jsem se zaměřil na ironizování mluvků a žvanilů a kde jsem zobrazil svět jako blázninec.*“²⁰⁷

Závěrečný díl cyklu s názvem **Toxicologia sau Dincolo de bine și dincoace de rău** (1983, Toxikologie aneb Za dobrem a před zlem) je Simionescovou autobiografií. Z toho, co až doposud bylo o autorovi řečeno, je jasné, že Mircea Horia Simionescu není typem spisovatele, který by mohl způsobně vyprávět o svém životě, tak jako velcí klasici rumunské literatury. Jedná se o fikci vytvořenou na modelu autobiografie.

205/ Srov.: Rozhovor M.H. Simionescu s Ioanou Revnic, *România literară*, č. 8, 2008.

206/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: *Primii postmoderni: „Școala de la Târgoviște*“, Editura Paralela 45, s. 138.

207/ Srov.: Rozhovor M.H. Simionescu s Ioanou Revnic, *România literară*, č. 8, 2008.

V knize se setkáme s vícero hlasy, s vícero vyprávěcími liniemi, jež autor neustále propojuje a vsouvá k nim další a další. Je to jakýsi malý dobrodružný román. Zásadní autobiografické prvky se mísí s fiktivními, a to celé vytváří dojem směsice nesmiřitelných prvků.²⁰⁸

Další významnou oblast tvorby Mircei Horii Simionescu tvoří jeho romány. Konkrétně se jedná o tato díla: **Nesfârșitele primejdii** (1978, Nekonečná nebezpečnost), **Învățături pentru Delfin** (1979, Poučení pro delfína), **Redingota** (1984, Redingot), **Licitația** (1985, Dražba), **Asediul locului comun** (1988, Obležení veřejného místa), **Paltonul de vară** (1996, Letní svrchník), **Cum se face** (2002, Jak se to dělá), **Rătăcirile unui caligraf** (2006, Bloudění jednoho kaligrafa).

Asi neznamějším románem je **Paltonul de vară** (1996, Letní svrchník). Autor v něm vytvořil syntézu literárních životních pokusů. Představuje si, že by měl možnost přenést společně se svojí osobou do „jiného světa“ zavazadlo, limitované počtem kilogramů, s věcmi, které jsou pro něj ze sentimentálních důvodů nepostradatelné; zkouší sepsat si seznam těchto věcí a to i s historií jejich nabytí a s pozdějším osudem.

Z hlediska čistě literárního se kniha jeví jako kaleidoskop, v němž je možno spatřit vylíčení a popisy, krátká vyprávění, deníkové záznamy, dialogy a evokace, které se seskupují, aby se opět rozpojily.

Správný název románu **Cum se face** (Jak se to dělá) – 2002 by mohl být **Cum se face fără să făcă** (Jak se to dělá, aniž by se to dělalo). A není zde řeč o pouhém výsměchu tradiční estetice, výstřednosti, ale o epické ne-stavbě, či ne-konstrukci díla, o udržování ne-smyslu a to od začátku až do konce.²⁰⁹

Čtenáři románu **Nesfârșitele primejdii** (1978, Nekonečná nebezpečnost) si možná v jednom okamžiku pomysleli, že při koupi tohoto díla měli pořádnou smůlu, protože si asi koupili výtisk se zpřeházenými stranami. Ve skutečnosti se autor uchýlil k „pomíchání“ kapitol, jako v nějaké knize na hraní. A to není jediná „zlomyslnost“ spisovatele v neospravedlnité režii knihy. Mezi jinými „hříčkami“ za zmínku stojí snad i shoda jmen dvou postav – mladého George Pelimona, jenž umírá na chřipku a George Pelimona, starce, sužovaného myšlenkou na pomstu svého otce, oběti předválečného justičního omylu – shoda, která dovoluje nerušený přesun faktů z jedné biografie v jinou.²¹⁰

208/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: Primii postmoderni: „Școala de la Târgoviște”, Editura Paralela 45, s.139.

209/ Srov.: Alex. Ștefănescu: La o noua lectură: Mircea Horia Simionescu, România literară, č. 5, 2003.

210/ Srov.: Alex. Ștefănescu: La o noua lectură: Mircea Horia Simionescu, România literară, č. 5, 2003.

Mircea Horia Simionescu bezesporu byl, je a bude mezi všemi rumunským spisovateli mistrem seznamu. V současnosti přispívá do časopisu **Litere**, kulturního měsíčníku Asociace spisovatelů města Târgoviște, a to do rubriky: **Literatura dus-întors**.

V závěru této kapitoly bych chtěla uvést překlad části rozhovoru, v němž se Mircea Horia Simionescu vyznává z radosti nad svým nejmilejším dárkem:

„Nejkrásnějším dárkem, který jsem kdy v životě dostal, byla určitě tříkolka (dostal jsem ji, když jsem měl asi tři nebo čtyři roky), ale nebyla to taková tříkolka, jaké se prodávají dnes. Dnes jsou k dostání tříkolky krásně vysoustruhované, nabarvené a nalakované. Ta moje byla velká asi jeden metr, s velkým předním kolem a dvěma kolečky vzadu. Vyrobili ji v Umělecké a řemeslné škole v Târgoviște a byla takovým malým, ale solidním klenotem. A měla také svůj příběh, o který se se mnou maminka podělila. Byli jsme v Pietroșițe a najednou přijížděla dvě auta: jedno s plachtou (to bylo mého otce a mělo i své jméno, Zambilica), a druhé bylo auto mého strýce. Na střeše toho prvního vozu byl obří stroj s velkými koly. Když jsem se zeptal, co to je, dědeček mi odpověděl, že je to moje tříkolka a já jsem naléhal a zkomoleně volal: „Putu mine?!?! Putu mine?!?!“ – „Pro mě? Pro mě? Až do své smrti maminka na tento příběh vzpomínala s láskou a s úsměvem.

A ještě jeden dárek mi utkvěl v paměti: vánoční stromek, který jsme měli rok předtím, než tatínek zemřel. Ozdoby na něm měly tvar hasičských aut, svítilen, pistolí; byla to ta největší jedle, jakou jsme kdy měli, a také neskutečně krásná. Takovu jsem pak již nikdy neviděl.“²¹¹

211/ Srov.: Rozhovor M.H. Simionescu s Ioanou Revnic, România literară, č. 8, 2008.

Orig.: „Cel mai frumos cadou pe care l-am căpătat vreodata a fost o tricicletă (am primit-o când aveam trei sau patru ani), dar nu din acelea care de-abia se târâie – chit că acum există triciclete șlefuite, vopsite, smălțuite – ci una făcută după toate regulile: cam așa înaltă (arată cu mâna ridicată la aproape un metru de podea), cu roata din fața mare și cu două roți în spate având o linie foarte elegantă. Era făcută la Școala de Arte și Meserii din Târgoviște. Era o mica bijuterie solidă. Tricicleta a re o poveste a ei, pe care mi-a relatat-o mama. Mă aflam la Pietroșițe și au apărut două mașini: una cu capotă de pânză – era a tatălui meu și se numea Zambilica – iar cealaltă a unchiului meu. Pe acoperișul primeia se găsea a drăcovenie cu roți. Am întrebat ce e acolo, bunicul mi-a răspuns că e o tricicletă pentru mine, iar eu am insistat, întro-o românească stălcită: „Putu mine? Putu mine?” Până la stingerea ei, mama a evocat momentula acesta cu multă dragoste și cu haz. Și mai amintesc încă un dar: pomul de Crăciun pe care l-am avut cun an înainte de moartea tatei. Era împodobit cu mașini de pompieri, lanterne, pistoale, daimoni; era cel mai mare brad pe care l-am avut vreodată, un brad cum n-am mai văzut, de o frumusețe ireală”.

Vydání:

Ingeniosul bine temperat: dicționar onomastic, București, Editura pentru Literatură, I – 1969, II – 1970.

După 1900, pe la amiază: proze. București, Editura Eminescu 1974.

Răpirea lui Ganymede: eseuri. București, Editura Sport-Turism, 1975.

Jumătate plus unu: alt dicționar onomastic. București, Editura Albatros, 1976.

Nesfârșitele primejdii: roman. Editura Eminescu, 1978.

Învățăture pentru delfin: roman. București, Editura Albatros, 1979.

Breviarul: roman. București, Editura Cartea Românească, 1980.

Ulise și umbra: însemnări. București, Editura Sport-Turism, 1982.

Banchetul. București, Editura Eminescu, 1982.

Toxicologie. București, Editura Cartea Românească, 1984.

Licitația. București, Editura Albatros, 1985.

Trei oglinzi. București, Editura Cartea Românească, 1987.

Asediul locului comun. București, Editura Militară, 1988.

Povestiri galante. București, Editura Minerva, 1994.

Paltonul de vară- București, Editura Albatros, 1996.

Radu Petrescu

(narozen 30. srpna 1927 v Bukurešti – zemřel 30. ledna 1982 v Bukurešti)

Prozaik, esejista, středoškolský profesor a dokumentarista Radu Petrescu se narodil v Bukurešti v intelektuální rodině profesorky a účetního. Mezi léty 1936 – 1946 bydlel s rodiči v Târgoviști a zde také navštěvoval základní školu pro chlapce a lyceum „Ienachiță Văcărescu“.²¹²

Ještě za doby středoškolských studií se v lavicích lycea formuje literární kroužek, jejímž členy byli, mj. Mircea Horia Simionescu a Costache Olăreanu, což bylo jakési jádro budoucí Târgovištské školy („*Școala de la Târgoviște*”).

Po absolutoriu Filosofické fakulty v Bukurešti pracoval jako středoškolský učitel ve vesnicích Petriș din Bistrița-Năsăud a Prundul Bârgăului.

V roce 1953 opouští své pedagogické působení a odjíždí do Bukurešti, kde se stává úředníkem Statistického úřadu a v letech 1957-1967 působí jako dokumentarista Ústavu ovocnářského v Bănease.

Ve volném času si do sešitů zapisoval poznámky (z nichž později vycházejí jeho deníky) a píše prózu.

Petrescovy literární začátky spadají ještě do doby jeho pobytu v Târgoviști. Jde o básně **Tăceri** (Mlčení -1944), **Ploaie** (Děšť), **Tristețe** (Zármutek), které vyšly v novinách *Ancheta*, které řídil Ion Vasiliu.²¹³

Roku 1965 se u příležitosti výstavy kreseb Paula Gherasima seznamuje s básníkem Mironem Radu Paraschivescem. Pro katalog výstavy napsal malý článek a básníku Paraschivescovi se ihned zalíbil. Tentýž básník M. R. Paraschivescu představil Radu Petresca veřejnosti v časopise *România literară* (v čísle ze 17. 12. 1969) slovy: „*Od objevení talentu Mariana Predy jsem nepocítil větší radost.*“²¹⁴ Po roce, když vychází román **Matei Iliescu**, jej opět doporučuje publiku jako vynikající dílo. Literární dráha Radu Petresca tedy začíná v jeho 43 letech pod velkorysou záštitou, avšak po 12 letech končí autorovým úmrtím. Petrescova literární kariéra byla neobvyklá i údělem autora. Své knihy si napsal v izolaci od literárního života a mnohem dříve, než pak byly vydány.²¹⁵

212/ Srov.: Eugen Simion: *Scriitori români de azi*, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 150.

213/ Srov.: Victor Petrescu: *Scriitori și publiciști dâmbovițeni 1900-2004*, Editura Bibliotheca 2005, s. 180.

214/ Orig.: „De la descoperirea talentului lui Marin Preda nu mai cunoscusem o asemenea bucurie“.

215/ Srov.: Eugen Simion: *Scriitori români de azi*, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 151.

Sled vydání knih Radu Petresca nekoresponduje s pořadím, v jakém byly napsány. V knize **Părul Berenicei** (Bereničiny vlasy – 1981) autor vyjevuje přesnou chronologii děl: začíná s **Mateiem Iiescem** (první stránky autor napsal na pomezí let 1950 – 1951), dále následuje **Sinuciderea din Grădina Botanică** (Sebevražda v botanické zahradě – 1951, vydána roku 1972 ve svazku **Proze**), **Didactica nova** (1952, publikována rovněž v knize **Proze**) a roku 1954 Petrescu píše **Ce se vede** (Co je vidět – vydáno roku 1979).²¹⁶

Námětem románu **În Efes** (V Efezu) je dědictví a milostné nesnáze. Zámožná žena Eleonora zemře a její manžel, penzionovaný kapitán Orleanu, zdědí její majetek. V poslední vůli je ovšem podmínka, že se pak již nikdy nesmí oženit. Sestra Zizi a zejména švagr Leon Marcu, lešenář, ostražitě sledují vývoj v životě kapitána Orleana, jenž se nejprve zamiluje do cudné Marie Bogdan a po nějakém čase vzplane touhou po kadeřnici Marietě Kraus, jež má ovšem pochybnou minulost a nevalnou pověst. Další postavou románu je ještě kapitánův synovec Mihai Orlean, mladík píšící verše. Kapitán, milovník erotických zážitků, člověk slabý a bez vůle, platonicky miluje Marii Bogdan a přivede ji do domu na ulici Orizont a daruje jí kus vinice ve Valea Călugarească. Kapitán se ovšem obává ztráty dědictví a zejména ženina rezervovanost mu brání učinit rozhodující krok.²¹⁷

Román **Ce se vede** (Co je vidět) – 1979 je husarským kouskem autora. Tato syntéza se vzpírá klasifikaci a jakékoliv typologii. Počátek románu je klasický, s popisem lesa v první scéně, s přesným vyjádřením a s popisy osob, s plynulým dějem a typickými vlastnostmi postav. Co se charakteristik a typologie týče, je tento román vynikající psychologickou analýzou. Hlavní hrdina, Alexandru Eliade, je postava plně vyzrálá. Vzhledem k oduševnělosti a intelektu osobnosti je jeho jméno plně adekvátní. Dalšími postavami románu jsou Eliadovi přátelé Poenăreanu a Virgil Aurelian.²¹⁸

Ce se vede je pokračováním Petrescova díla **În Efes** (V Efezu), publikovaného dříve ve svazku **Proze** z roku 1971. Ve skutečnosti existují v díle **Ce se vede** dvě epická rozmezí a dvě struktury vypravování. První třetina, obsahující starý text románu **În Efes**, je pro příběh třetinou dominantní. Vyprávění nepostrádá diskrétní ironií. V dalších dvou třetinách díla se mění jak jak vyprávěcí styl, tak i problematika, a to velmi významně. Příběh, napsaný již roku 1954, má již od samého počátku jasnou konstrukci, a i když chronologie děje není úplně přímočará, čtenáře nemate.²¹⁹

216/ Srov.: Eugen Simion: Scriitori români de azi, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 158.

217/ Srov.: Eugen Simion: Scriitori români de azi, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 165.

218/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: Primii postmoderni: „Școala de la Târgoviște”, Editura Paralela 45, s.87.

219/ Srov.: Eugen Simion: Scriitori români de azi, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 165.

Eliade a jeho přátelé si vytvořili kroužek mladých intelektuálů, v době druhé světové války (1941-1943) čtou díla Eliadova, píší verše i romány, diskutují o poezii a rétorice a vytvářejí charakteristiku postav s již známou připomínkou, že román musí obsahovat i teorii románu a romanopisec je prvním čtenářem textu.²²⁰

Další Petrescův román **Sinuciderea din Grădina Botanică** (Sebevražda v botanické zahradě) má podtitul: **roman urmat de alte scrieri ale naratorului** (Román následovaný jinými vypravěčovými spisy).²²¹

Román má 23 stran, ale s přidanými spisy 30 stran. Jedná se o parodii, soupis epických stylů, tak jak to bylo zmíněno při vydání knihy. Autor ale s tímto hodnocením nesouhlasí a ve své další knize **Părul Bernicei** (Bereničiny vlasy) říká toto: „*Nemůže být řeč o parodii ani v záměru, ani ve výsledku, nýbrž jde o velmi otevřený úhel pohledu, jenž dodal duchu úplnou volnost a svobodný duch je směřováním k vertikálnímu i horizontálnímu celku, pokud ne přímo ztělesněním tohoto celku.*“²²²

Dojem z parodie románových stylů je evidentní již z následujícího: příběh začíná dobrodružným vyprávěcím stylem (mladík zachraňuje za války dívku jménem Eliza), pokračuje v balzakovském stylu vložení popisu interiéru, poté přechází k formě lidového románu a pak následuje několik dobře propracovaných scén. Nechybí ani intriky a pletichy mondénního románu z prostředí maloměsta a rovněž nejsou opomenuty prvky kriminalistického románu. Hrdina zažívá celou řadu drsných příhod ve stylu dobrodružných příběhů v Americe, Paříži a nakonec se dostane i do Bukurešti. Dalšími osobami románu jsou profesor ze šlechtické rodiny, Pamina, jež se stala artistkou a také členkou tajné organizace, detektivové a tři přátelé (Candide, Alphonse a Renegat).²²³

Román **Singură vîrstă** (1975, Jediný věk) volně navazuje na Petrescův román **Sinuciderea din Grădina Botanică** (Sebevražda v botanické zahradě). Stylistická škála tohoto díla je tatáž: střídání rozličných poznámek, naprosto nenucených s uvolněným dojmem. Věty, rozvíjející se v souvětí, obsahují repliky a myšlenky. Hlavním hrdinou novely je Alphonse, čtenářům známý již z románu **Sinuciderea**, jenž se stal mezitím známým spisovatelem. Velká část rozhovoru se týká milostné epizody Alphonse a básničky Emily Bath.²²⁴

220/ Srov.: Eugen Simion: Scriitori români de azi, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 167.

221/ Srov.: Eugen Simion: Scriitori români de azi, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 159.

222/ Orig.: „Nu e vorba de parodie nici în intenție, nici în rezultat, ci de un unghi de vedere cu foarte largă deschidere, care a dat spiritului toată libertatea și, liber, spiritul este tensiune spre totalitate verticală și orizontală, dacă nu chiar prezentă a acestei totalități.”

223/ Srov.: Eugen Simion: Scriitori români de azi, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 159.

224/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: Primii postmoderni: „Școala de la Târgoviște”, Editura Paralela 45, s.59.

Román o 122 stranách pokračuje, ale v jiném plánu, historií Alphonse a Paminy v kosmopolitním prostředí (Římě, Paříži, Skotsku). Osoba vypravěče zde má ale jinou identitu.²²⁵

Vypravěč románu by rád získal od Alphonse interview. Nepodaří se mu to, ale chopí se příležitosti a dlouze s Alphonsem diskutuje o umění, o architektuře a architektonických stylech, o poezii a struktuře románu, o zdouhavě vykreslených portrétech. Velká část rozhovoru se týká milostné epizody Alphonse a Emily Bath. Autor se minimálně zabývá dramatizací a spekulativním projevem.

Kniha, prezentovaná ve formě dlouhého a členěného rozhovoru se spisovatelem Alphonsem, ve skutečnosti obsahuje tři promluvy:

- 1/ rozhovor a dialogy o umění,
- 2/ biografii klíčové postavy a biografii básnířky Emily Both (symbolu poezie),
- 3/ projevy vypravěče ve formě komentářů (krátké eseje a úvahy) o malbě, typech a formách umění a stavech skutečnosti.²²⁶

Alphonse, jenž vedl pohoršlivý způsob života, je hodnověrným tvůrce, velký romanopisec, a jeho myšlenky o umění jsou originální. Pochází z rodiny, která měla velké jmění, a prochází životem umělce, jehož jediným smyslem je jen jeho dílo; neuvědomuje si, že existuje také nějaký reálný svět.

Vypravěč jej do reality přesto jistým způsobem vrací, částečně biograficky, a to prostřednictvím jeho cest do Říma, Paříže, Skotska a do Bukurešti. Alphonse, který vše přijímá se zájmem a nadšením a rozvíjí inteligentní úvahy o malbě a úloze postav v moderním románě, je vitálním typem člověka; platonicky miluje Emily, nemocnou tuberkulózu.

Emily pochází z velmi chudé rodiny ze severu země a žije jen pro poezii. Nakonec umírá v Alphonsově náručí.

Ani zde, v části týkající se Emily, není chronologie přímočará. Aby vypravěč rekonstruoval biografii, hovoří s Alphonsem, s Berbinem – pařížským novinářem, s přítelkyní ze školy, vypravuje se do Skotska, aby poznal Emiliny rodiče. Dozvídáme se, že otec je pijan a vášnivý dostihový sázkař. Pak také vypravěč připojuje vlastní dojmy. Emily je básnířka a její krátký život byl tajemným životem poezie - „o singură vârstă“.

225/ Srov.: Eugen Simion: Scriitori români de azi, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 162

226/ Srov.: Eugen Simion: Scriitori români de azi, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 162.

Ukázka z románu **O singură vârstă**:

„Dobré interview začíná především představením toho, který bude odpovídat na otázky. Ale v našem případě by to bylo zbytečné, protože Alphonse je slavný a bylo by těžké nabídnout zvědavým čtenářům ve všech obměnách známé anekdoty nebo historky, které jsou přinejmenším tak známé, jako samo autorovo dílo. Nedávno mi bylo umožněno podniknout cestu do jedné vsi v nejsevernější části země. Ta osada jako by ani nepatřila do toho hermeticky uzavřeného prostoru. To samozřejmě říkám jako nadbytečný odkaz na předchozí větu. A tam, v té osadě, když jsem se procházel v klidu letního odpoledne ve spadaném rezavém jehličí borového háje, jenž poskytoval stín a kde kromě nádherné lesní vůně byly i starší i novější náhrobní kameny, jsem na jedné bílé kamenné desce uviděl sedět chlapce. Kolem něho dvě kozy a několik ovcí se probíralo trávou. Klid a mír vymezoval prostor všemi směry až tam, kde se dal předpokládat, jako v peristylu s mramorovým sloupovím. Chlapec měl na nohou modrém čínské teniskyv nebeské barvě a pohled jeho velkých klidných a inteligentních se skláněl k jeho kolenům.²²⁷

Matei Iliescu (1970) je románem zejména o lásce. Z díla *Părul Berenicei*, kde je mnoho náznaků z doby, kdy román psal, lze odvodit, že Radu Petrescu nechápal pod pojmem láska jen jakousi „tíseň - krizi“ v životě jednotlivce, tak jak by jej představil tradiční román, nýbrž jako jistou stálost, ke které člověk dospěje přes nekonečnou řadu rozličných proměn. Autor se snažil vytvořit *platonický román*, ve kterém bylo zobrazeno „*Jak láska přetváří člověka (muže)*“.²²⁸ V době tvorby románu Radu Petrescu čte *Joyceho*, *Sveva*, *Flauberta*, *Sadoveana*, *Danteho*, *G. Călinesca*.²²⁹

Námět románu je tentýž jako u jiných románů ze století devatenáctého a vzorem by mohl být například Stendhalův román *Červený a černý*.

227/ Orig. ukázky z knihy: *O singură vârstă*, Editura Cartea Românească, București, 1975, str. 7: „Un bun interviu începe cu o prezentare a celui care urmează să răspundă la întrebări, dar în cazul nostru e inutil pentru că Alphonse e celebru și ar fi greu să oferim curiozității publice fie și anecdote, toate cunoscute, în toate variantele, cel puțin cât opera marelui romancier. Mi-a fost dat nu demult, spun aceasta ca un argument desigur superfluu la propoziția imediat anterioară, să fac o călătorie într-un sat din nordul extrem al țării, așezare ca și improbabilă în geografia aceea ermetică, și acolo, preumblîndu-mă într-o liniștită după-amiază de vară prin pădurea de pini îngropați adînc în cetină ruginită, care umbreau solemn, cu spermanțetul lor verde, mai vechi și mai noipietre tombale, am văzut așezat pe una din acestea, pe o lespede albă, un băiat. În jurul lui, două capre și cîteva oi căutau iarba pe dedesubt. Pacea închea spațiul în toate direcțiile, pîna acolo unde putea fi presupus, ca într-o structură de perestile marmoreene. Baiatul purta în picioare pantofi chinezești de tenis din pînză albastră (celestial!) și marii lui ochi liniștiți și inteligenți erau plecați spre genunchi alăturați.”

228/ Orig.: „cum crează dragostea pe om(pe bărbat)”.

229/ Srov.: Eugen Simion: *Scriitori români de azi*, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 151.

Hlavním hrdinou románu je Matei, mladík před těsně před maturitou, kterému se oškliví obyvatelé provinčního městečka, v němž žije, ale se kterým jej smiřuje pouze láska k Doře, mladé a znužené ženě advokáta Jeana Albu. Román v prvních kapitolách analyzuje zrod, průběh i zánik tohoto milostného citu a je vlastně rovněž jakousi kronikou života na malém městě. Autor doznává, že dříve chtěl napsat román na téma „*O moarte în provincie*.“ (Smrt v provincii). Není známo, co bylo obsahem tohoto románu, ale román **Matei Iliescu** je z velké části popisem života a mravů městečka N., jež má příliš poklidný rytmus života pro mladého bouřliváka, který je na odchodu do hlavního města.

Styl vyprávění je na první pohled stylem tradičního románu. Vypravěč stojí mimo postavy, objektivně líčí děj a sled událostí, rozvinutě popisuje ulice i interiéry, slovně vypodobňuje jednotlivé postavy a komentuje jednotlivé promluvy. Kronika přesto není přímočará. Autor mění plány, seskupuje vyprávěcí časy, náhle přechází od událostí z dětství (setkání s dívkou Martou) k příhodám z nedávné doby. Autor v tomto románu analyzuje milostný cit ve všech jeho formách a fázích (od mladistvého poblouznění až po žárlivost).

Matei Iliescu přichází do domu advokáta Jeana Albu, přítele jeho otce, kde se seznamuje s Dorou, ženou advokáta. Významný detail: pohledy Dory a Mateie se poprvé setkávají v zrcadle. Tento detail – symbol- se ještě několikrát v románu zopakuje.²³⁰

Mladá manželka je znužená a mladý Matei se do ní zamiluje a říká jí: „*Jsem šťastný. Můžete se mnou nakládat, jak je vám libo.*“²³¹

Další kapitoly románu popisují vývoj čisté lásky mezi mladými lidmi až po naplnění lásky v poslední noci před Mateiovým odjezdem do Bukurešti. Poslední část románu, odvíjející se převážně v bukurešťském prostředí (s malým intermezem u moře) jemně a pozvolna popisuje zánik milostného vzplanutí.²³² Román má kromě milostného vzplanutí mezi ním a Dorou ještě další téma psychoanalytického řádu. V osobě Dory totiž Matei stále vidí Martu, svoji kamarádku z dětství, se kterou si hrával v parku Ioanid v Bukurešti.²³³

Matei rovněž velmi miluje své rodiče, a smrt otce, mnohokrát zmiňovaná v románu, je pro hocha, který se z hlavního města najednou ocitá na malém městě, velkou tragédií. Z tohoto pocitu bezmocnosti nad ztrátou milované osoby jej vyléčí až láska k Doře, a tím Matei získá i pocit nezávislosti.

230/ Srov.: Eugen Simion: *Scriitori români de azi*, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 152.

231/ Orig.: „*Sunt fericit. Dispuneți cum vreți de mine*“.

232/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: *Primii postmoderni*: „Școala de la Târgoviște“, Editura Paralela 45, s.74.

233/ Srov.: Eugen Simion: *Scriitori români de azi*, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 157.

Matei Iliescu je románem „*citového formování*“ v rumunském provinčním světě v době mezi dvěma světovými válkami. Není to velký román, ani mistrovské dílo. Je to kniha, která se čte trochu obtížněji než jiné, s poněkud pomalým rytmem, ale rovněž je to neobvyklá kniha v současné próze, a to hlavně proto, že je produktem pracovitého a vzdělaného intelektu.

Radu Petrescu publikoval i dva svazky deníků: **Oceanul întors** (1977, Obrácený dalekohled) a **Părul Berenicei** (1981, Bereničiny vlasy). Po Petrescově smrti vyšel ještě jeden deník: **A treia dimensiune** (1984, Třetí dimenze). Je známo, že Radu Petrescu se deníkům věnoval přes tři desetiletí a že celkový objem jeho deníkové tvorby činí přes tři tisíce stran.

Tímto úctyhodným rozměrem se Radu Petrescu stává „mistrem“ deníkové tvorby současné rumunské literatury. Počet stran výše uvedených tří děl deníkové tvorby, které Radu Petrescu napsal, dosahuje čísla jeden tisíc.

To, co je z deníků známo, je více než slibné. **Oceanul întors**, **Părul Berenicei**, **A treia dimensiune** tvoří, byť i jednotlivě, obraz díla příkladné a mimořádné složitosti.²³⁴

Prvotní myšlenkou je, že dílo, bez ohledu na jeho formu, vychází z chronologie vnitřního autorova života.²³⁵ V **Oceanul întors** čteme: „*Jakékoliv literární dílo je ve skutečnosti deníkem naší existence.*“²³⁶

Biografie autora je biografií jeho díla, jak jsme mohli pozorovat u ústřední postavy Alphonse v díle **O singură viață**.²³⁷ Jak říká autor v díle **A treia dimensiune**: „*Mezi mízou a tím, co se nazývá život, není žádný potřebný vztah a to, co by se dalo říci o autorově životě, zůstává prázdným slovem.*“²³⁸

Autorův vztah k deníkovému žánru je proměnlivý. Na jednom místě, v díle **Oceanul întors** říká, že deník, coby příběh života, je iluzí; zůstane jen úkol, malé slohové cvičení. A na jiném místě, v **A treia dimensiune** naznačuje, že deník se píše tehdy, když není co psát.²³⁹

Co se poetiky deníků týče, není tatáž jako u románů a ani není hlavním cílem. Autor upozorňuje, že deníky nelze číst jako beletrii. Paradoxem ale je, že každý deník je čten jako beletrie, protože i u něj vždy existuje epický scénář, osud.²⁴⁰

234/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: *Primii postmoderni*: „Școala de la Târgoviște”, Editura Paralela 45, s.91.

235/ Srov.: Eugen Simion: *Scriitori români de azi*, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 169.

236/ Orig.: „Orice carte de literatura este un jurnal, în realitate, al duratei noastre inefabile”.

237/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: *Primii postmoderni*: „Școala de la Târgoviște”, Editura Paralela 45, s.91.

238/ Orig.: „Între sevă și ceea ce se cheamă viață nu e nici o legătură necesară și ce se poate spune despre viața unui scriitor rămâne o vorbă goală”.

239/ Srov.: Eugen Simion: *Scriitori români de azi*, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 170.

240/ Srov.: Eugen Simion: *Scriitori români de azi*, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 171.

V *Oceanul întors* autor nastavuje vlastně zrcadlo sám sobě a snaží se najít a pochopit hloubku vlastní existence.²⁴¹ V tomto díle se vlastně vlastně odráží Petrescova pedagogická činnost v Sedmihradsku, v Petriș a v Prundul Bîrgăului.²⁴²

Dalším dílem Radu Petresca je *Didactica nova* (Nová didaktika), publikované roku 1971 a jak se zmínil autor: „*Didactica nova je nenáročným seznamem nebo inventářem jen pro mne samotného.*”²⁴³

Ve skutečnosti dílo není jen seznamem a ani není určeno jen pro autora samotného. Autorovým záměrem nebylo povídat si nebo rekonstruovat život, nýbrž se chtěl pomyslně projít minulostí a okomentovat množství zažloutlých fotografií. Komentáře jsou obohaceny i o popisy (ulic, budov, interiérů i portrétů), podoby a vyobrazení, které ve stručnosti otevírají vypravěčovo dětství.

Didactica nova není knihou lyrickou, nýbrž objektivní a nestrannou. Minulost je zde prezentována množstvím pouhých náčrtů.

Lidské příběhy v díle jsou nepřímě stanoveny. Velký dům na ulici Mihai Bravu v Bukurešti (zde žije dítě), obydlí kmotry, které je situováno v blízkosti botanické zahrady, i pokoj Macii-Mari je přesně popsán

V knize se objevují i prvky anebo mnohem více vzrušující nebo senzačnější. Otec, matka, Maica-Mare, kmotra i kmotr vstupují do děje, ale také i z něj vystupují aniž by zanechali nějaké pamětihodné obrazy.

Didactica nova je vskutku sbírkou témat, seznam obrazů a představ období dětství a dospívání, ale je také souhrnnou kronikou jednoho lidského osudu.²⁴⁴

Radu Petrescu byl člověkem skromným, povahově spíše křehkým.²⁴⁵ Zemřel dne 1. února 1982.

241/ Srov.: Eugen Simion: Scriitori români de azi, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 184.

242/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: Primii postmoderni: „Școala de la Târgoviște”, Editura Paralela 45, s.95.

243/ Srov.: Eugen Simion: Scriitori români de azi, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 173,
Orig.: „Didactica nova e un modest catalog doar, pentru mine însumi”.

244/ Srov.: Eugen Simion: Scriitori români de azi, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 173.

245/ Srov.: Eugen Simion: Scriitori români de azi, vol IV, Editura Litera, 1998, s. 150.

Vydání:

Matei Iliescu. București, Editura Eminescu, 1970.

Proze. București, Editura Eminescu, 1971.

Catalogul mișcărilor mele zilnice. Jurnal 1946 – 1951/ 1954 – 1956, București, Editura Humanitas, 1999.

Costache Olăreanu

(narozen 1. července 1929 Huși - zemřel 23. září 2000 v Jasech)

Prozaik, novinář a šéfredaktor nakladatelství Fundația Culturală Română se narodil 1. července 1928 a spolu s Mirceou Horiou Simionescem a Radu Petrescem byl členem uskupení Târgovištská škola („Școala de la Târgoviște“), s oběma výše jmenovanými spisovateli jej pojila nejen společná školní léta, ale především dlouholeté přátelství. Byli to tři přátelé, kteří začali psát prózu již záhy za svých školních let.

Ironií osudu je, že jen jeden z nich, Mircea Horia Simionescu byl „čistokrevným“ târgoveșteanem. Radu Petrescu se narodil v București a Costache Olăreanu v Huși. Všichni tři se de facto mohli stát přáteli a spisovateli jen díky tomu, že se rodiny Olăreanu a Petrescu přestěhovaly do Târgoviște.²⁴⁶

Costacheho otec, Gheorge, byl advokátem a roku 1939 se i s celou rodinou přestěhoval do Târgoviște, kde byl jmenován státním zástupcem pro župu Dâmbovița. Během války byl Gheorge Olăreanu dvakrát uvězněn, a to vždy z politických důvodů. Matka Maria Olăreanu (rozená Ciocârlan) byla v domácnosti, jak to bylo v té době u střední vrstvy obyvatel běžné.²⁴⁷

Právě zde, v Târgoviști, započala literární dráha tří přátel, jež je sblížovala po celý jejich život. Když se přestěhovali nebo znovu navrátili do Bukurešti (v případě Radu Petresca) v letech 1947-1948, tentokrát ze studijních důvodů, všichni tři zde začali studovat na univerzitě. Costache Olăreanu Pedagogicko-psychologickou fakultu, zbylí dva filologii. Spolu ještě s dalšími přáteli, především s Petrem Crețiu, vytvořili v těchto letech malé literární *undergroundové* prostředí. Četli, psali a diskutovali o literatuře v první etapě komunistického režimu v Rumunsku. A rovněž všichni tři debutovali se svými díly zhruba ve stejném období: Mircea Horia Simionescu roku 1968, Radu Petrescu 1970 a Costache Olăreanu v roce 1971 sbírkou **Vedere din balcon** (1971, Pohled z balkonu).²⁴⁸

Costache Olăreanu započal svá studia na výše zmiňované fakultě ná návrh rodinného přítele Mihaila Raley, ale roku 1951 byl Costache ze školy vyloučen pro „*nezdravý původ*“.

246/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: Primii postmoderni: „Școala de la Târgoviște“, Editura Paralela 45, s. 175.

247/ Srov.: In memoriam Costache Olăreanu de Alex. Ștefănescu, România Literară, Nr.39/2000.

248/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: Primii postmoderni: „Școala de la Târgoviște“, Editura Paralela 45, s. 175.

Pokusil se oklamat ostražité pracovníky studijního oddělení a zapsat se na fakultu stejného zaměření v Kluži, ale podvod byl odhalen a na konci čtvrtého ročníku studia byl vyloučen ze všech univerzit v zemi jakožto syn bývalého politického vězně.²⁴⁹

Pracoval nejprve jako pomocný topič v kotelně učiliště „Iosif Regheț“ (v letech 1955 – 1956), poté byl knihovníkem v Ústřední státní knihovně (1956 – 1965), také vykonával funkci metodika Knihovnické služby Ministerstva školství a profesorem psychopedagogických kurzů na vyšší odborné škole D. Marinescu (1967-1971), dále byl zaměstnán jako referent Výzkumného ústavu pedagogiky a psychologie (1971-1982).²⁵⁰

Po roce 1990, v prvních letech po pádu režimu, ačkoliv již byl v důchodu, stává se vedoucím inspektorátu pro kulturu města Bukurešti, generálním ředitelem na Ministerstvu kultury a ředitelem vydavatelství „*Fundația Culturală Română*“.²⁵¹

Všichni členové uskupení „*Școala de la Târgoviște*“, Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu i Costache Olăreanu objevili *avant la lettre* vzorec hry mezi realitou a fikcí, světa a textu.²⁵²

V humoristických črtách a povídkách uplatňoval úmyslně naivní vidění skutečnosti, překvapivé či absurdní pointy, nonsens, a to ve sbírkách **Vedere din balcon** (1971, Pohled z balkonu), **Ucenic la clasici** (1979, Učněm u klasiků). Postavy jeho románů žijí díky bohaté imaginaci více svými představami než v reálném světě - v dílech **Confesiuni paralele** (1978, Souběžné zpovědi), **Ficțiune și infanterie** (1980, Fikce a pěchota), **Avionul de hîrtie** (1983, Papírová vlašťovka), **Cu cărțile pe iarbă** (1986, S knihami v trávě), **Dragoste cu vorbe și copaci** (1987, Milování se slovy a stromy). Vzpomínková próza **Lupul și Chitanța** (1995, Vlk a potvrzenka) je satirickým pohledem na dobu studií a literárních začátků v době tuhého stalinismu v 50. letech minulého století.²⁵³

Prvotinou Costache Olăreana je svazek skic **Vedere din balcon** (1971, Pohled z balkonu), a právě touto knihou se v rumunské avantgardě rodí cyklus „seriózní literatury“ znásobené o parodii. „Dívat se z balkónu“ předpokládá odpustit autorovu tradičnímu moudrému pohledu jeho náklonnost k ironii a kalambúrům.²⁵⁴

249/ Srov.: In memoriam Costache Olăreanu de Alex. Ștefănescu, *România Literară*, Nr.39/2000.

250/ Srov.: In memoriam Costache Olăreanu de Alex. Ștefănescu, *România Literară*, Nr.39/2000.

251/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: Primii postmoderni: „Școala de la Târgoviște”, *Editura Paralela 45*, s. 176.

252/ Srov.: Ion Pop: *Dicționar analitic de opere literare românești*, ediție definitivă, Casa Cărții se Știință, Cluj-Napoca, 2007, s. 196.

253/ Srov.: Libuše Valentová a kol. autorů: *Slovník rumunských spisovatelů*, Nakl. Libri, Praha 2001, s.174.

254/ Srov.: *Un fantezist seducător de Ioan Stanomir*, *România literară*, č. 3/1999.

Deník **Ucenic la clasici** (1979, Učněm u klasiků), doplněn o **Portrete și alte scrieri**, vyšel roku 1979 a jedná se o třetí autorovu knihu. Neexistuje jen jediná definice, kterou by se toto dílo dalo charakterizovat. Deník je nálehavým sebeuvědomováním sebe sama, je to kniha, jež neustále vede v patrnosti, „že je psána“.²⁵⁵

Svoji definici měl i autor a vyjádřil ji takto: „*Definice deníku: nacházíš se uprostřed nějakého zámku, jehož stěny jsou plné zbraní, tady Velasquez, támhle Rubens, kolem dokola krásné ženy, laškovná pážata, blázinec. Na pódiu si orchestr ladí nástroje. Podvečerní červánky zabarvují okna. A ty sedíš za dlouhým stolem.*“

Deník má epický náboj, protože umí vymezit osoby i prostor jednoduchými slovními spojejnými.²⁵⁶

Román Costache Olăreana **Cvintetul melancoliei** (1984, Kvintet melancholie) by mohl být z mnoha důvodů románem velmi významným. Kniha je svým způsobem specifická, v obrysech je nastíněna její poetická osobitost, jež spočívá v intenzivním zaujetí větami a souvětími. Kompozice **Cvintetul melancoliei** je složena z pěti částí, vycházející ze Schubertova hudebního díla. Hudební linie doplňuje text; hlasy, projevy a proslovy skutečně prolínají nástroje. Román má melancholický nádech, avšak opět je příznačným dílem celé pro uskupení „*Scoala de la Târgoviște*.“ **Cvintetul melancoliei** je nezpochybnitelným důkazem autorovy vypravěčské dovednosti a kompoziční důmyslnosti. Z hlediska tematického lze hovořit o románu o minulosti.²⁵⁷

Román **Cu cărțile pe iarbă** (1986, S knihami v trávě) je v pravém smyslu slova románem plným invence. Hlavními postavami jsou: „*on*“, vzdělaný muž ve věku zhruba šedesáti let, jehož jméno v románu nikdy není zmíněno, a Anghelache Gh. Sotir, automechanik, jednoduchý, ale velmi slušný člověk a tito dva spolu jedou na výpravu do světa. V románu je zřejmá paralela mezi postavami známého Cervantesova díla Don Quijote a Sanchy Panza. Anghelacheho výprava nemá žádný bližší geografický cíl, ale neputují dále než do třicet kilometrů vzdáleného anonymního místa v horách.²⁵⁸

255/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Casa Cărții se Știință, Cluj-Napoca, 2007, s. 1016.

256/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Casa Cărții se Știință, Cluj-Napoca, 2007, s. 1016.

257/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Casa Cărții se Știință, Cluj-Napoca, 2007, s. 209.

258/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Casa Cărții se Știință, Cluj-Napoca, 2007, s. 196.

Jejich odjezd je de facto útekem do svobodného světa. Oba dva zanechali své blízké s jejich drobnými starostmi doma. Prašná venkovská cesta je do románu vložena jako jakási cesta pravdy, jenž má prověřit všechny obtíže, jenž mohou nastat. Automobil, kterým jedou, je velmi staříčkový, ale díky Anghelacheho šikovnosti a neustálým opravám, je schopen jízdu vykonat. Tak jako v Cervantesově románu i zde jsou na kontrastu promluv protagonistů k osobám okolo nich založeny humorné scény a pasáže.²⁵⁹

„On“ vypráví po cestě například fantastický příběh muže, který spáchá sebevraždu poté, co se zamiluje do přízraku dívky, jež se promění ve stařenu.

Paralelní světy, ve kterých hlavní hrdina žije, nejsou jen sny a bláznovství, ale rovněž umění. Jednou, když s automobilem zastavili na planině, kde se právě natáčel válečný film, chtěl si promluvit s vojáky a byl si jist, že bude mluvit s přímými účastníky druhé světové války. Z omylu jej vyvedli až herci, kteří ho velmi nahněvaně vykárali z místa filmování.

Další symbolická scéna této knihy se pro změnu týká Anghelacheho. Anghelachemu se ve snu zdá, že zemře a že ho bůh Hádés provádí podsvětím.²⁶⁰

Dalším významným dílem Costache Olăreana je **Ficțiune și infanterie** (1980, Fikce a pěchota). A tak, jako je pro Olăreana typické, postavy jeho románů (a to je i případ tohoto díla) žijí více svými představami než reálným životem. Tento román je vlastně jakousi rekonstrukcí jednoho ztraceného románu. Dílo je velmi zajímavé v tom, že se v něm současně odvíjejí dvě dějové linie. První, ve které hlavní hrdina knihy, spisovatel **Victor Testiban**, sděluje čtenáři osud jeho díla a to od okamžiku, kdy jej ztratil v jednom z bukurešťských parků, až po celkový průběh rekonstrukce tohoto díla. Druhou linii tvoří vlastní příběh ztraceného románu. Děje se vzájemně propojují, což čtenář zjistí již na počátku, kdy se jedna z Testibanových románových postav, Jean Lalescu, objeví jako postava skutečná a to přítel pensiovaného advokáta Panaitesca, jemuž se jako prvnímu se ztrátou románu svěřuje. Kvůli rozlišení jsou odlišeny jednotlivé dějové linie i jiným typem písma, přičemž vlastní románový příběh je tištěn kurzívou. Victor Testiban se snaží stránku po stránce zrekonstruovat a vybavit si vše, co v jeho ztraceném díle již bylo napsáno. Bylo by třeba asi předeslat, že Testibanovo dílo bylo románem o lásce. Začíná postavami, které rovněž jako místa děje, jsou velmi barvitě a detailně vykresleny:

259/ Srov.: Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Casa Cărții se Știință, Cluj-Napoca, 2007, s. 197.

260/ Ion Pop: Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă, Casa Cărții se Știință, Cluj-Napoca, 2007, s. 197.

- Jednou z postav je již výše zmiňovaný *Jean Lalescu*, advokát, 48 let. Je jednou z nejmilejších a nejsympatičtějších postav celého díla. Jak píše autor, zhruba v šedesáti letech bude Lalescu vypadat jako pensionovaný britský major.
- *Matilda Arabolu*, mnohem mladší manželka generála Arabolu. Má nepředvídatelné chování a reakce, je falešná a má ráda dobrodružství.
- *Ioana Manoliu*, Matyldina přítelkyně, asi 25-27 let, typ věčně ospalé ženy.
- *Arabolu*, generál ve výslužbě. Bradavice nad horním rtem jej charakterizuje lépe než celá jeho osobnost.
- *Ferdinand Călugăreanu*. O jeho jménu autor pochybuje.

Při psaní „nového“ románu Victor Testiban přemýšlí jak knihu napsat lépe, např. jestli by nebylo lepší místo smyšlených postav používat postavy skutečných, jemu známých lidí (funkcionáři na úradech, vesničani, prodavači boršče). Radí se i se svým přítelem Aurelem Safiu, jenž by rád věděl, zda zamilovaná dvojice ze ztraceného románu, čili Ferdinand a Ioana se do sebe zamilovali na první pohled. Ale Testiban odvětlí, že láska není otázkou nějaké náhody. Victor je schopen i sebereflexe, když popisuje, jak sám sebe vidí. Jako autora jednoho vydaného svazku skic a povídek, ho kritika přijala bez velkého nadšení, ale vyjádřila, že má talent a že se od něj očekává další dílo.

Další ukázkou vzájemného proplétání dvou příběhů, čili osudů Victora Testibana a jeho románových postav je v kapitole, kdy se mu zdá o Ioaně.

Jisté je, že Costache Olăreanu je autorem realistickým a nepochybně **Ficțiune și infanterie** je jeho zásadním dílem. Costache Olăreanu osobě Victora Testibana ve svém díle přisoudil úlohu, jak napsat opravdový román. **Ficțiune și infanterie** není vlastně románem o životě, jako spíš o psaní románu, a to přímo s návodem jaké technické či literární prostředky používat ke správnému psaní.

Toto dílo je jedním z prvních postmoderních děl rumunské literatury a je rovněž typickým příkladem metarománu.

Ukázka z románu **Ficțiune și infanterie** (Fikce a pěchota):

Zpočátku jsem myslel, že je to nějaký milicionář v civilu. Potom mi ale řekl, že je spisovatel.
„ Co říkáte, že jste ztratil?“ zeptal jsem se, když mi došlo, o koho jde.
„ Aktovku, pane!“ řekl.
„ Ztratil jsem ji včera tady na té lavičce. Podívejte, tady! Neviděl jste ji nebo neslyšel jste o někom, kdo ji našel?“
„ Ne, pane!“ podotkl jsem. „ Co bylo uvnitř?“
„ Papíry.“
„ Jaké papíry?“

Když se to tak vezme, tak i peníze jsou papíry. No, ale možná, že ten člověk to chtěl to vzít oklikou.

„ Ne”, řekl, „ne takové papíry, jaké si myslíte.”

A řekl slovo, kterému jsem nerozuměl, Víte, jak tihle lidé mluví..

„ Co vlastně tedy?” zeptal jsem se.

„ Vlastně rukopisy knihy.”

„ No, jo, povídám, „ ony knihy se už netisknou?”

„ Ale ano, ale není třeba je předtím také napsat rukou?”

Ten člověk měl pravdu!

„ Nic jsem neviděl”, povídám „ a kdy jste je ztratil?”

„ Včera dopoledne kolem jedenácté.”

„ Ještě se zeptejte i ostatních, kdo ví, třeba se najdou.”²⁶¹

Není náhodou, že další dvě knihy Costache Olăreana, **Poezie și autobiografie** (Poezie a autobiografie) a **Lupul și chitanța** (1995, Vlk a stvrzenka) jsou v žánru tradičního románu těžko definovatelné. Blíží se spíše k „útržkům” sebraným do antologie a dokazují, že „fantasta” Costache Olăreanu mohl být stejně tak dobře okouzlejícím a předvídatelným jako i později romanopiscem.²⁶²

Kniha **Merci pour les covrigi** (1999, Merci pour les preclíky) obsahuje články, které Costache Olăreanu napsal v rozmezí let 1995 – 1998 pro rubriku „*Fereastra din Adevărul literar și artistic*“. Dílo má tedy publicistický charakter. Ale v žádném případě se nejedná jen o publicistiku. Autor je rafinovaným spisovatelem a stylistou. Ani na jedné ze 340 stran této knihy se nesetkáme s žádným stylistickým chvastounstvím. Náměty všech článků této knihy jsou prostě jen těmi, které autora napadly, když se usadil za stůl a začal psát.

261/ Orig. ukázky z knihy: Costache Olăreanu: *Ficțiune și infanterie*, Cartea românească, 1980, s.7.

„La început am crezut că e vreun milițian îmbrăcat civil. Da’ pe urmă mi-a spus că e scriitor.

- Ce ziceți c-ați pierdut? I-am întrebat după ce m-am dumirit ce e cu el.

- O geantă, dom’le! a zis. Am pierdut-o ieri pe banca asta. Uite-aici! N-ați văzut-o sau n-ați auzit pe cineva care s-o fi găsit?

- Nu, dom’le! zic. Da’ ce-aveați înăuntru?

- Hîrtii.

- Ce fel de hîrtii?

Mă gîndeam că banii-s hîrtii, dacă e s-o luăm așa. De, poate omul voia să mă ia pe de departe.

- Nu, zice el, nu hîrtii, cum credeți. Niște...

Și a spus un cuvînt pe care nu l-am înțeles. Știi cum vorbesc ăștia!

- Adică ? I-am întrebat.

- Adică scrise de mîna. Pentru o carte...

- Păi, zic eu, cărțile nu se tipăresc?

- Da, da’ înainte nu trebuie să le scrii de mîna?

Avea dreptate omul!

- N-am văzut! zic. Cînd ați pierdut-o?

- Ieri dimineață pe la un’șpe.

- Mai întrebați pe alții. Cine știe? Poate..... apare.“

262/ Srov.: Un fantezist seducător de Ioan Stanomir, *România Literara*, č. 3/1999.

A vývoj těchto námětů je zcela nahodilou asociací myšlenek. Tak lze vysvětlit skutečnost, že nic v této knize nelze předvídat, mimo radosti ze čtení této knihy, a to od první až do poslední strany. A fakt, že měl Costache Olăreanu velký literární talent je zřejmým v pasážích vyprávěcích, v popisu osob i v odbočeních z vyprávění.²⁶³

Costache Olăreanu byl člověkem společenským, diskrétním, přátelským, laskavým, ale i nesmělým; každého si okamžitě získal svým zářivým úsměvem.

Byl a zůstane velkým prozaikem s překvapujícím nádechem komiky. Zanechal po sobě rozsáhlé dílo, jež při četbě nutí k přemýšlení.²⁶⁴

Costache Olăreanu zemřel dne dne 23. září 2000 nedaleko svého rodiště, v Jasech, kam byl převezen z Vaslui, kde se při výkonu funkce předsedy poroty Festivalu humoru necítil dobře. Je pohřben v Bukurešti na hřbitově Bellu.

Vydání:

Vedere din balcon. Editura Eminescu, București, 1971.

Confesiuni paralele. Editura Cartea Românească, București, 1978.

Ucenic la clasici. București 1979; **Ucenic la clasici**, ediție definitivă, București 1977.

Ficțiune și infanterie. Editura Cartea Românească, București, 1980.

Fals manual de petrecere a călătoriei. Editura Cartea Românească, București, 1980.

Avionul de hîrtie. Editura Cartea Românească, București, 1983.

Cvintetul melancoliei. Editura Românească, București 1984.

Cu cărțile pe iarbă. Editura militară, București 1986.

Dragoste cu vorbe și copaci. Editura Românească, București 1987.

Merci pour les covrigi, publicistică, București, Ed. Albatros 1999.

263/ Srov.: Un scriitor de vită veche de Alex. Ștefănescu, România literară. č. 28/ 1999.

264/ Srov.: Ion Bogdan Lefter: Primii postmoderni: „Școala de la Târgoviște”, Editura Paralela 45, s. 177.

Tudor Țopa

(narozen 27. května 1928 v Cernăuți - zemřel 10. srpna 2008 v Bukurešti)

Tento prozaik, esejista a překladatel se narodil 27. května 1928 v Bukovině ve významné intelektuální rodině, s kořeny sahajícími až do 17. století. Dědeček Tudora Țopy, Dumitru Țopa byl knězem a profesorem teologie na Fakultě v Cernăuți, otec, Ovid Țopa, působil jako profesor dějepisu na chlapecké škole v Cernăuți, matka Angela vyučovala pedagogice a filosofii a také pracovala na ředitelství dívčích škol Bukoviny. Všichni Țopové byli autory odborných prací a studií, otec i dědeček bojovali za obnovu rumunské kultury. Ovid Țopa po sobě navíc zanechal mimořádně zajímavé vzpomínky na sjednocení Rumunska.²⁶⁵

Autor sám o svém původu a rodině říká: „*Mé jméno pochází od velmi starého bojarského rodu, jehož příslušníci stáli při knížeti Ioanovi...*“.²⁶⁶

Tudor Țopa započal svá středoškolská studia na lyceu v Cernăuți a poté, již jako uprchlík, navštěvoval lycea Sfântul Sava a Dimitre Cantemir v Bukurešti. Ve studiích posléze pokračoval na Fakultě pedagogiky a psychologie, kterou ukončil roku 1957.

Svou pracovní a profesní dráhu zahájil nejprve na katedře dalšího vzdělávání na své Alma mater. Dále se zabýval výzkumem v Pedagogickém institutu, odkud odešel do důchodu krátce předtím, než byl institut zrušen.²⁶⁷

Roku 1977 se stává členem Svazu rumunských spisovatelů. Tudor Țopa - „*autor pișici do șuplíku*“, byl po velmi dlouhou dobu znám pouze jako překladatel. Mezi jeho překlady patří např. díla **Fetele**, román Borise Dednăie, ve spolupráci s A. Alterescem, **Aminiri din Lipiaghi**, autora Sergeje Krutilina, ve spolupráci s M.Rothem nebo **Logodnica**, román A. Ceakovského, ve spolupráci s R.Vasilesem – Albu, a další.

Spolu s M. H. Simionescem, Radu Petrescem a Costache Olăreanem byl členem literární skupiny „*Școala de la Târgoviște*“.²⁶⁸ Je zajímavé, že Tudor Țopa s městem Târgoviște mnoho společného neměl. Navštívil je pouze dvakrát za svůj život a to se ještě při jedné těchto návštěv se dokonce strhl takový liják, jaký nikdy nezažil.²⁶⁹

265/ Srov.: Barbu Cioculescu: In Memoriam: Tudor Țopa, scriitor și personaj, România Literară, 39/2008.

266/ Orig.: „...Este un nume boieresc foarte vechi, au ținut partea lui Ioan Vodă...”.

267/ Srov.:Iolanda Malamen: Interview s Tudorem Țopou:„Literatura e un om fără milă“, Ziua, Nr. 3393, 5. 8.2005

268/ Srov.:Barbu Cioculescu: In Memoriam: Tudor Țopa, scriitor și personaj, România Literară, 39/2008.

269/ Srov.:Iolanda Malamen: Interview s Tudorem Țopou:„Literatura e un om fără milă“, Ziua,Nr. 3393, 5. 8.2005

Literární kritika ovšem na tato fakta nebrala zřetel a definitivně přiřadila Tudora Țopu ke zbývajícím spisovatelům uskupení „Școala de la Târgoviște“, s nimiž udržoval intenzivní přátelství založené na vzájemném respektování svých talentů.

Autorovo první setkání s literaturou se odehrálo díky Eminescovi; kromě toho měl rád německou literaturu i řeckou.

S díly **Punte** (Most) a zejména **Încercarea scriitorului** (Pokušení spisovatele) se zapsal do povědomí jak čtenářů, tak i literárních kritiků. O knize **Încercarea scriitorului** Nicolae Manolescu řekl, že je jednou z nejlepších knih rumunské literatury posledního desetiletí.²⁷⁰

Literární kritika ocenila tyto dva romány za jejich originalitu, stylistiku, pozoruhodné inovátorské kvality v linii integrace románu a realistického deníku, i když Tudor Țopa neměl zpočátku v úmyslu svá díla vydávat. Takto se o tom vyjádřil v rozhovoru:²⁷¹ „*Nikdy jsem si nemyslel, že někdy budu uveřejňovat svá díla. Publikoval jsem sporadicky, ale neměl jsem v úmyslu věnovat se tomu jako své profesi*“.²⁷²

Tudor Țopa byl prozaikem mimořádné citlivosti, který pokrýval celou škálu pocitů a vjemů. Tak jako Radu Petrescu, i Tudor Țopa byl plachý i hrdý zároveň, který se snažil dodržovat při psaní určitou kázeň. Ve svých dílech **Punte** (Most) a **Încercarea scriitorului** (Pokušení spisovatele) autor použil deníkovou formu, coby tvar mnohem svobodnější, jež nejlépe vystihuje jeho samotného. Ten, kdo říká „já“ v těchto knihách není ale o nic méně postavou či osobností, zdvojeným svědomím, jež se snaží dívat se na vše s odstupem. V próze Tudora Țopy se vyskytuje změť protichůdných, bizarních, atypických, často i neopodstatněných, i když poetických reakcí.²⁷³

Všeobecně se o knize **Încercarea scriitorului** velmi diskutovalo. Dnes, poté co jsou hranice tohoto literárního žánru (deníku) utvářeny dle libosti každého autora (a nejen spisovatelů z Târgoviște), je evidentní, že Tudor Țopa se pokusil o něco víc než jen o „falešný deník“. Při změnách jmen postav radí či doporučuje „já“ vypravěči něco z atributu „on“. Máme tak co do činění vlastně s deníkem „z druhé ruky“. Tudor Țopa ví, že **Încercarea scriitorului** je nad rámec deníku, kde fikce roste a překračuje hranici (auto) biografie. Čtenář tak neví víc, než jen to, že čte.²⁷⁴

270/ Srov.: Iolanda Malamen : Interview s Tudorem Țopou, „Literatura e un om fără milă“ Ziua, Nr. 3393, 5. 8. 2005.

271/ Srov.: Tudor Țopa, scriitor și personaj de Barbu Cioculescu, România literară, 39/2008.

272/ Orig.: „Eu n-am crezut ca voi publica vreodata. Publicam sporadic, dar nu aveam ideea unei profesii“.

273/ Srov.: Gheorge Craciun: Pactul somografic. „Încercările lui Tudor Țopa“, Observator cultural, Num. 144, noiembrie 2002.

274/Srov.: Lecturi la zi: Reușita scriitorului de Marius Chivu, România literară, Numerul 8, 2002.

Máme před sebou román o mladíku Teofilovi, který se sám pokouší napsat něco víc než jen deník. Je pracovitý, pečlivý a věří v inspiraci. Velmi pozorně dohlíží na to, co je již napsáno, a mnohdy není spokojen s tím, co a proč napsal. Teofil žije aktem psaní, trápí jej myšlenky na počátek knihy, závěr i na hledání nového sešitu, do kterého by mohl psát.

Tudor Țopa měl smysl pro detail, introspekce je velmi jemná a příběh má diskrétní eleganci, jak ve scénách setkávání přátel nebo při různých dobrodružstvích, vzpomínkách na útěk, sny, pocity.²⁷⁵

Svět těchto dvou knih, napsaných těsně po válce (1947-1948, 1951-1953) je světem bídy, trampot, strastí a šedi. A právě tento zvláštní svět zanechal svůj „barevný“ typický otisk v próze T. Țopy v podobě bohatství charakteru postav, jejich fyzického i duševního rozpoložení, fyziognomie, v popisu krajiny v souvislosti se životem a to až již veřejným či soukromým.²⁷⁶

Vydání:

Încercarea scriitorului. 1975, ed. A II-a, Editura Paralela 45, 2002.

Punte. 1985, ed. a II-a, Editura Paralela 45, 2002.

275/ Srov.: Lecturi la zi: Reușita scriitorului de Marius Chivu, România literară, Numerul 8, 2002.

276/ Srov.: Gheorge Craciun: Pactul somografic. „Încercările lui Tudor Țopa“, Observator cultural, Num. 144, noiembrie 2002.

Společnost spisovatelů Târgoviște - Societatea Scriitorilor Târgovișteni

Literárním uskupením „*Scoala de la Târgoviște*” aktivita prozaiků, básníků, ale i dalších osobností kulturního života doby nedávno minulé, ale především současné, nekončí. Ba naopak. Kulturní život města Târgoviște i župy Dâmbovița současnosti lze charakterizovat, mimo jiné, bouřlivým literárním životem, odrážejícím se nejenom ve velkém počtu literárních kroužků (např. „*Cicerone Theodorescu*”, „*Cronos*”, „*Elena Văcărescu*”, „*Grigore Alexandrescu*” „*Mihai Viteazul*”), časopisů („*Litere*”), literárních festivalů (*Festivalul de Literatură „Moștenirea Văcăreștilor”*, *Festivalul de Literatură „Testament literar*”), ale především aktivitami Společnosti spisovatelů Târgoviște (***Societatea Scriitorilor Târgovișteni***).²⁷⁷

Dne 27. října 2005 se vyplnilo dávné přání spisovatelů z Târgoviște i celé župy Dâmbovița, a sice založení ***Společnosti spisovatelů Târgoviște***.²⁷⁸ A takto popsal vznik této společnosti Tudor Cristea v časopisu *Litere*, což je časopis SST a kde má svůj sloupek „***Dus întors***” Mircea Horia Simionescu: „*Myšlenka vzniku SST se zrodila v redakci časopisu Litere. (...) a nechce být konkurencí ostatních podobných společností a organizací.*”²⁷⁹

Hlavním cílem této Společnosti je podporovat vydávání knih a literárních časopisů, ustanovení literárního „salónu” celé župy, organizování a pořádání všech kulturních akcí, jejichž předmětem nebo účelem jsou knihy (křestů knih, konference, sympozia, jubilea a výročí, festivaly a literární soutěže). Zakládajícími členy Společnosti, byli: **Mircea Horia Simionescu, Mihai Stan, Tudor Cristea, George Coandă, Victor Petrescu, Emil Stănescu, Dan Țop, Mihail Gabriel Popescu, Florea Turiac** a další. K čestným členům tak například náleží i: **Mihai Cimpoi** nebo **Iulian Filip**. V současnosti Společnost združuje více než sto členů a kromě toho více než 250 autorů jsou spolupracovníky časopisu *Litere*.²⁸⁰ Na dalších stranách se detailněji zabývám nejen některými členy či spolupracovníky Společnosti, ale rovněž i mladými nadanými prozaiky či básníky jako jsou George Coandă, Victor Petrescu, Mihai Stan, Emil Stănescu, Tudor Cristea, Ana Baity, Horațiu Radu Maniți, Simona Cristina Noveanu, Florentina Raluca Tarbă, Alexandra Tomșa.

277/ Srov.: Victor Petrescu, Serghe Paraschiva: *Dicționar de literatura al județului Dâmbovița 1508-1998*, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1999, s. 309.

278/ Srov.: Mihai Stan & Tudor Cristea *Litere* 100. *Istoria unei reviste literare dâmbovițene*, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2008, s. 9, 11.

279/ Srov.: Câteva precizări, editoriaul *Litere*, časopisu Societății Scriitorilor Târgovișteni, č. 3, březen 2006.

280/ Srov.: Mihai Stan & Tudor Cristea *Litere* 100. *Istoria unei reviste literare dâmbovițene*, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2008, s. 9, 11.

George Coandă

(narozen 12. 10. 1937 v obci Șimian, župa Bihor)

Tento básník, prozaik, historik, literární kritik, historik kultury a novinář se narodil dne 12. 10. 1937 v obci Șimian, župa Sălaj (v současnosti župa Bihor), ale natrvalo se usadil v Târgoviști roku 1947. Otec Nicolae Coandă byl profesí agronom a matka Margareta, povoláním učitelka.

Po základní škole (*Școala de Băieți*, dnes Základní škola *Vasile Cârlovy*) a lyceu *Ienăchiță Văcărescu* v Târgoviști absolvoval studia historie, zeměpisu a žurnalistiky na Univerzitě v Bukurešti a na téže Alma Mater získal doktorský titul *doctor cum laude* v oboru geografie/geopolitika s prací *„Carpății – spațiu de conservare și continuitate a vetrei etnice românești”* „.

Svoji profesionální dráhu začínal jako hlasatel, zpravodaj a odpovědný redaktor v „Radio Târgoviște” (1953-1956), byl profesorem na školách v župách Dîmbovița a Satu Mare a inspektorem kultury (1964-1968), vedoucím rubrik pro kulturu a školství deníku „Dîmbovița” (od roku 2000), kultury, geocivilizace a geopolitiky národního týdeníku „Talk-Show” (2000-2001), redaktorem v periodikách „21 Decembrie” (2003-2004), „Litere” (od roku 2000), šéfredaktor kulturně-historického časopisu „Eroica” (od roku 1998). Zde publikoval různé články nejen o historii literatury a kultury župy Dâmbovița, ale i celého Rumunska.

Kromě toho George Coandă působí jako viceprezident a vedoucí oddělení Svazu odborných spisovatelů Rumunska a prezident pobočky tohoto svazu pro župu Dîmbovița a rovněž jako viceprezident Společnost spisovatelů Târgoviște.

Literárně Gheorge Coandă začínal s poezií v týdenících „*Uzina și ogorul*“ (1957) a „*Gazeta literară*“ (1962). Spolupracuje a přispívá do těchto novin a časopisů: „*Gazeta literară*“, „*Luceafărul, Contemporanul*“, „*Flamura Prahovei*“, „*Amfiteatru*“, „*Albina*“, „*Astra*“, „*Tribuna*“, „*Cântarea*“, „*Românul*“, „*România mare*“, „*Dâmbovița liberă*“, „*Litere*“, „*Talk-Show*“, „*Analele Universității Hyperion*“.²⁸¹

Za celé své novinářské praxe používal rovněž různé pseudonymy: **Gheorge Ruman**, **Gheorge Targovia**, **Gheorge Nicolae Nistor**, **Gheorge Nucet**.

281/ Srov.: George Coandă: *Istorie geopolitică și a geocivilizației Românilor*, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2006, s. 367.

Po dobu dlouhých čtyřiceti let je George Coandă součástí nejen kulturního a literárního života župy Dîmbovița, ale i celé země. Je zakladatelem literárních kroužků „*Grigore Alexandresca*” v Târgoviște (1951), „*Luceafărul*” v Pucioase (1964), asociace „*Argonaut*” (1990) a Společnosti spisovatelů Târgoviște.

Je členem Americko-Rumunské akademie pro vědu a umění, mezinárodní akademie „*Mihai Eminescu*”, Svazu spisovatelů Rumunska, Svazu novinářů Rumunska, Mezinárodního svazu novinářů, asociace pro vědy historické.

Je jedním ze zakladatelů místní radio stanice „*Radio Târgoviște*” (1953). Spolupodílel se spolu i s ostatními na vzniku literárního časopisu „*Armonia*” (1966-1967).

Rovněž se podílel na vzniku Národního festivalu kultury a literatury v Pucioase „*Modré jaro*” (***Primăvara albastră***) a jedním ze zakladatelů Národního literárního festivalu „*Dădictivî Văcărescî*” (***Moștenirea Văcăreștilor***) i Národního festivalu rumunských dokumentárních a krátkometrážních filmů „*Současnost*” (***Contemporania***) a Mezinárodního festivalu ***Cosmopoezie*** (1969).

K dalším významným počínům Gheorghe Coandy nutno přidat ještě jeho aktivní účast na vzniku ***Univerzity Valahia*** v Târgoviște (1992).

Roku 1971 obdržel ocenění na III. ročníku Národního festivalu literatury *Moștenirea Văcăreștilor*, o 6 let později získal národní cenu za poezii, roku 2003 cenu za literaturu, i národní novinářskou cenu za reportáž (1987). Z dalších vyznamenání, cen a ocenění se ještě zmíním o ***Řádu novináře I. třídy*** (2002) a ***Řádu za zásluhy v hodnosti rytíře za literaturu*** (2004). Je čestným občanem města Târgoviște za zásluhy o kultury a publicistiku.

Roku 2006 jej American Biographical Institute vyhlásil jako: *Expert in Journalism-Writing*.

První vydanou sbírkou básní Gheorge Coandy byl ***Univers liber*** (1974, Svobodný svět), potom následoval svazek ***Secunda în plus*** (1980, Sekunda navíc). Roku 1989 vyšly knižně další básně a sice: ***Eternele columne*** (Věčné sloupy), dále pak ještě vyšly další sbírky ***O mie nouă sute nouăzeci și șapte după Hristos*** (1997, Jeden tisíc devět set devadesát sedm po Kristu), ***Oarecum Sinea-mi*** (2003, Takříkajíc mé nitro).

Své první prozaické dílo vydal roku 1985 pod názvem ***Spații de suflet*** (Prostory duše), následovala ***O cetate, o patrie*** (1996, Město, vlast) a dalším dílem byla kniha ***Cabinetul cu stampe*** (1998, Kancelář s rytinami).²⁸²

282/ Srov.: George Coandă: *Istorie geopolitică și a geocivilizației Românilor*, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2006, s. 368, 369.

Svoji poezii píše volným veršem a jeho próza odhaluje množství lyrismů, hluboce se zamýšlí a reflektuje problémy existence světa. V jeho dílech je hluboce cítit láska k národu a k historii Rumunska. V dílech **Spații de suflet** a **O cetate, o patrie** se soustředil v reportážním stylu na vlastní vizi Rumunska z hlediska reálných okamžiků země, kterých bylo požehnaně, na dědictví zanechané předky.

Je rovněž autorem naučné literatury: **Geocivilizație românească** (Geocivilizace Rumunska) a také tvůrcem **nových lyrických žánrů**: „*cosmopoezia*“, „*poemul-comentariu*“ a „*liriruna*“.

Ukázka z díla : **O cetate, o patrie** (Město, vlast):

„Město jsem objevil – anebo se mi odhalilo - na podzim. A já jsem se radoval z toho, jak se mi zjevil. Ve skutečnosti to bylo první velké město mého života, neboť, v té době, jsem měl asi deset let a ještě jsem neviděl něco takového...“²⁸³

Vydání:

Univers liber, București, Editura Albatros 1974.

Secunda în plus, București, Editura Albatros, 1980.

Spații de suflet, București, Editura Sport-Turism, 1985.

Eternele colonne, București, Editura Eminescu, 1989.

O cetate, o patrie, Târgoviște, Editura Domino, 1996 (II. vydání v roce 1999).

O mie nouă sute nouăzeci și șapte după Hristos, Târgoviște, Editura Domino, 1997.

Cabinetul cu stampe, Târgoviște, Editura Domino, 1998.

Clipa și istoria, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2000.

Spațiul istoric românesc. Imagini geopolitice și de geocivilizație, Târgoviște, Editura Bibliotheca 2002.

Geocivilizație românească, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2002.

Valahia. Istoria unei universități, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2002.

Carpații – spațiul de conservare și continuitate a vetrei etnice românești, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2003.

Oarecum, Sinea-mi, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2003.

Archeologia viitorului. Cei ce ne privesc din stele, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2004.

283/ Orig. ukázky z knihy G. Coandy: *O cetate, o patrie*, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2005, s.11:

„Am descoperit Cetatea – sau mi s-a descoperit. Într-o toamnă. Și, descoperindu-mi-se, m-am bucurat. Era, de fapt, primul mare oraș din viața mea, chci, la vremea area, să tot fi avut vreo zece ani, nu prea văzusem așa ceva...“

Victor Petrescu

(narozen 16. srpna 1941 v Jariștea, župa Vrancea)

Tento historik, literární kritik, knihovník, novinář, autor monografií významných rumunských spisovatelů a osobností absolvoval základní a střední školní docházku v Mărășești a poté vystudoval Filozofickou fakultu Univerzity v Bukurești. Pracoval nejprve jako středoškolský učitel na lyceu *Ienachița Văcărescu* v Târgoviște a od roku 1968 pak vykonával různé funkce: inspektor a vedoucí odboru literatury v Muzeu župy Dâmbovița. Od roku 1972 až do současnosti je ředitelem knihovny župy Dâmbovița *Ion Heliade Rădulescu*. Od roku 1993 je odborným asistentem na Univerzitě *Valahia* v Târgoviște. Roku 2002 obhájil dizertační práci na téma „*Văcăreștii – o generație poetică. O reevaluare necesară*“ na Univerzitě v Bukurești. Rovněž je docentem Univerzity v Târgoviște. Spolupřádá národní i mezinárodní kongresy (1972 v Budapešti, 1973 v Craiově, 2002 v Kišiněvě). Roku 1994 obdržel v Dánsku ocenění v oblasti knihovnictví udělované Evropskou unií. Je členem profesního Svazu spisovatelů Rumunska (od roku 1990).

Jako novinář debutoval roku 1962 s články se sportovní tematikou v časopisu *Sportul Popular*. V rozmezí let 1962 – 1966 byl korespondentem novin pro oblast Ploiești. Je redaktorem literárního časopisu *Litere*, v němž píše do stálých rubrik „*Inedit*“ a „*Remember*“. Publikoval různé články a studie i historii literatury a historii kultury města Târgoviște do těchto periodik: *Manuscriptum*, *Dâmbovița*, *Însemnari pedagogice*, *Jurnal de Dâmbovița*, *Valachica*, *Tribuna*, *Zburătorul (Onești)*, *Argeș*, *Curier*, *Litere*, *Zori de zi (Slatina)*, *Gazeta Bucureștilor*, *Literatorul*, *Biblioteca*.

Petrescovou knižní prvotinou bylo dílo napsané ve spolupráci s Danem Simionescem **Târgoviștea, vechi centru tipografic românesc** (1972, Târgoviște, starobylé středisko knihtisku). Následovaly cykly: **Personalități ale culturii dâmbovițene** Osobnosti kultury oblasti Dâmbovița) a to konkrétně díla: **Ion Ghica** (1972), **Ion Heliade Rădulescu** (1973), **Grigore Alexandrescu** (1976), **Ion Alexandru Brătescu-Voinești** (1980), **Gheorghe Petrașcu** (1975).²⁸⁴

284/ Srov.: Victor Petrescu, Serghe Parasciva: Dicționar de Literatură al județului Dâmbovița 1508 – 1998, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1999, s. 176.

Dílo **Dicționarul de literatură al județului Dâmbovița** (1999, Slovník spisovatelů župy Dâmbovița), které Petrescu napsal ve spolupráci se Sergiem Paraschivou historicky analyzuje období cca 5 století (od roku 1508 – 1998) a obsahuje životopisy a díla básníků, prozaiků, kronikářů, knihtiskařů, tvůrců kultury, novinářů celé župy Dâmbovița. Roku 2002 vydal monografii **Iancu Văcărescu**, první svého druhu v rumunské literatuře.

Intenzivně se zabíral knihovnictvím o této problematice také sepsal díla: „**Galeria bibliologilor români**“ - s Gheorge Buluțou, (2003, Galerie rumunských knihovníků) a **Centenar Dan Simionescu. Cartea și biblioteca. Contribuții la istoria culturii românești** - s Gheorge Buluțou, (2002, Stoletý Dan Simionescu. Kniha a knihovna. Příspěvky do historie rumunské kultury).

Zároveň sepsal knihy zabývající se teoretickým nebo i praktickým řešením rumunského knihovnictví: **Introducere în managementul de bibliotecă** s Octavianem Mihailem Sachelariem (Úvod do knihovnictví) – 2003, **Biblioteca azi. Informare și comunicare**, s Gheorgem Buluțou a Sultanou Craiou (2004, Knihovna dnes. Informování a komunikace), **Vademecum legislativ pentru biblioteci**, s Gheorgem Buluțou (2004, Legislativní vademekum pro knihovny).²⁸⁵

Vydání:

Muzeul tiparului și cărții vechi românești. (Pliant) Târgoviște, Muzeul Județean Dâmbovița 1971.

Ghidul cititorilor Bibliotecii Județene Dâmbovița. Târgoviște, Biblioteca Județeană Dâmbovița, 1983, ediția a II-a, 1985.

Iancu Văcărescu. Monografie. București, Editura Ager, 2002.

Văcărești. O dinastie poetică. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2002.

Poezii Văcărești. Studiu și bibliografie. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2002.

285/ Srov.: Victor Petrescu, Serghe Paraschiva: Dicționar de Literatură al județului Dâmbovița 1508 – 1998, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1999, s. 177.

Mihai Stan

(narozen 9. července 1943 v Bukurešti)

Literární historik, filolog, publicista, šéfredaktor i středoškolský učitel Mihai Stan absolvoval po základní škole studia na lyceu „Vladimir Streinu“ v Găești. Z politických důvodů se velmi těžko dostává ke studiu. Zapisuje se na „Școala Tehnică de Petrol și Gaze“ v Ploiești, kterou také úspěšně dokončí. Rovněž získal diplom na Filologické fakultě Pedagogického institutu v Pitești.

Nejprve pracoval jako dělník v depozitáři knihovny v Găești. V letech 1966 – 1977 je profesorem rumunského jazyka a literatury v ústavu pro problémovou mládež v Găești. Po jeho zrušení působí v Picior de Munte a od roku 1989 až do současnosti je učitelem ve škole „Coresi“ v Târgoviște.

Publicisticky debutoval svými články zaměřenými na psychologii nezletilých delikventů, které byly publikovány v časopise „*Reeducarea minorilor*“. Spolupracuje a přispívá odbornými články do těchto časopisů: „*Dâmbovița*“, „*Graiul Dâmboviței*“, „*Jurnal de Dâmbovița*“, „*Jurnal de București*“. Se svými žáky ze školy č. 5 založil časopis „*Coresi*“.

Počínaje rokem 1977 je ředitelem vydavatelství **Bibliotheca**. Zde byla vydávána díla na vědeckém základě a se zvláštní a krásnou grafickou úpravou: monografie, metodické příručky, učebnice, i literární kritiky. Většinu z nich napsali autoři z Târgoviște a župy Dâmbovița.

Mihai Stan působil rovněž jako šéfredaktor časopisu „*Limba și literatura româna*“. Ediční prvotinou autora byla: **Admiterea în liceu** (1993, Přijetí do lycea). Poté následovala tato díla: **1897 – 1997 Centenar. Primăria orașului Târgoviște** (1997, Sté výročí. Radnice města Târgoviște), **Îndrumar pentru examenul de capacitate și de admitere. Literarură I-II**. (1998, Návod pro zkoušky způsobilosti a přijetí. Literatura I-II), **Scriitori dâmbovițeni; bibliografie școlară. Vol. I Clasicii** (1998, Spisovatelé župy Dâmbovița; školní bibliografie. Svazek I Klasikové).²⁸⁶

286/ Srov.: Victor Petrescu, Serghie Parasciva: *Dicționar de Literatură al județului Dâmbovița 1508 – 1998*, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1999, s. 205.

Rovněž se zasloužil o vydání svazku **Crai-Negru** básníka Iona Vrăbescu. Díky podnikavému duchu, znásobeného důkladnými literárními a lingvistickými znalostmi patří Mihai Stan k předním osobnostem současného kulturního života.²⁸⁷

Vydání:

1897 – 1997 Centenar. Primăria oraşului Târgovişte, Târgovişte, Editura Bibliotheca 1997;
Îndrumar pentru examenul de capacitate și de admitere. Sintaxa frazei. Ediția I-a (1996), a II-a (1997), a III-a (1998);
Îndrumar pentru examenul de capacitate și de admitere. Literarură I-II. Târgovişte, Editura Bibliotheca, 1998;
Scriitori dâmbovițeni; bibliografie școlară. Vol. I Clasicii, Târgovişte, Editura Bibliotheca, 1998

287/ Srov.: Victor Petrescu, Serghie Parasciva: Dicționar de Literatură al județului Dâmbovița 1508 – 1998, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1999, s. 206.

Tudor Cristea

(narozen 10. prosince 1945 v Grindu, Ialomița)

Tento básník, prozaik, literární kritik a historik a publicista se narodil 10. prosince 1945 v Grindu. Základní školu vychodil ve vesnici Jugureni, poté absolvoval lyceum v Găești. Rovněž vystudoval rumunský jazyk a literaturu na Univerzitě v Bukurešti, ukončil ji roku 1970. Od skončení studií až do současnosti vyučuje Tudor Cristea rumunský jazyk a literaturu v Găești. Básnický debutoval v časopise „*Argeș*“ roku 1968, a to pod pseudonymem George Buzinovski. Se stejným jménem publikoval i v rubrice „*Vă propunem un nou poet*“ v časopise „*România literară*“.

Se svými básněmi, prózou i literární kritikou přispíval do časopisů „*Luceafărul*“, „*România literară*“, „*Argeș*“, „*Tribuna*“, „*Tomis*“ a rovněž i do pořadů v rádiích a televizi. Svou první knihu **Astru natal** (Rodná hvězda) vydal Tudor Cristea roku 1976. Toto dílo bylo oceněno v soutěži debutů „*Eminescu*“. Další ceny získal jednak za poezii na Festivalu „*Moștenirea Văcăreștilor*“ roku 1972, jednak za literární kritiku roku 1983. Je členem Svazu spisovatelů.

Autorovu poezii i prózu lze charakterizovat jako nenápadnou a citově zabarvenou. Tak lze charakterizovat i román **Porțile verii** (1998, Brány léta). V jeho poesii se objevuje spojení klasického prozodického systému s moderním. Jeho literární kritiky se zaměřují na zejména na problematiku poetiky. Postaral se o vydání děl velkých klasiků (Gala Galaction, Costache Negruzzi, Vasile Alecsandri, Eugen Jebeleanu) a rovněž napsal předmluvy a antologie.²⁸⁸

V neposlední řadě je Tudor Cristea šéfredaktorem literárního měsíčníku „*Litere*“, kam rovněž pravidelně autorsky přispívá.²⁸⁹

Vydání:

Astru natal. Editura Eminescu, 1976

Țintă vie: poezii. București, Editura Eminescu, 1979

Tablou cotidian: poezii, București, Editura Eminescu, 1983

Conturul speranței: poezii. București, Editura Eminescu, 1987

Porțile verii: roman, București, Editura Eminescu, 1989

„Eugen Jebeleanu“. Poezii, Texte comentate. București, Editura Albatros, 1990.

288/ Srov.: Victor Petrescu, Serghe Parasciva: Dicționar de Literatură al județului Dâmbovița 1508 – 1998, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1999, s. 66.

289/ Srov.: Mihai Stan & Tudor Cristea Litere 100. Istoria unei reviste literare dâmbovițene, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2008, s. 44.

Emil Stănescu

(narozen 25. listopadu 1954 v Brezoele, župa Dâmbovița)

Básník, prozaik, esejista a architekt Emil Stănescu absolvoval základní školní docházku ve svém rodišti a kvůli studiu lycea a Institutu architektury „Ion Mincu“ se přestěhoval do Bukurešti.

Svou profesi architekta vykonával nejprve v Albě Iulii (1982 – 1985) a poté v Târgoviști (1985 – 1989). Roku 1990 si otevřel svoji vlastní architektonickou kancelář a pravidelně se podílí na urbanistických proměnách města.

Svoji literární začátky započal již během studií na lyceu, kdy zakládá a vede literární kroužek jenž nese jméno Mircei Dinesca a rovněž navštěvuje i další bukurešťské literární kroužky.

Básnický debutoval v časopisu „*Luceafărul*“ (1986). Roku 2000 byl Emil Stănescu v Târgoviști oceněn za poezii na národním festivalu „*Moștenirea Văcăreștilor*“. Spolupracuje s časopisy „*Luceafărul*“, „*Litere*“ a rovněž spolupracuje na vysílání „*Radia România Cultural*“.

Roku 2001 vydává svou první sbírku básní pod názve **Manole spre Ida și alte poeme** (Manole pro Idu a jiné poémy), následoval svazek **Fructele izolării** (2002, Plody izolace) a také román **Cameleonul** (2004, Chameleon).

Plody své práce ještě z doby studentských let zúročil v intimním deníku **Strada Edgar Quinet și eu sau între litere și arhitectură** (2005, Ulice Edgara Quineta a já aneb mezi literami a architekturou).

Roku 2008 vydává Emil Stănescu další sbírku básní pod názvem **Liberus**, jenž obsahuje i básně pod názvem **Centurionul**.

Poema **Manole spre Ida și întoarcerea lui în Patrii** spatřila světlo světa z potřeby nalézt odpovědi na vlastní otázky, týkající se důvodů, proč se stát umělcem, otázek o umění všeobecně (vedle poezie i malířství nebo architektura). Ve sbírce **Fructele izolării** autor reaguje na narušení rovnováhy ve společnosti, odchylující se od schopnosti dát odpovědi na otázky ohledně významu umění, zkouší nalézt odpovědi i východiska ze slepých uliček.²⁹⁰

290/ Srov.: Victor Petrescu: *Scriitori și publiciști dâmbovițeni, 1900-2004*, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2004, s. 222.

V románu **Cameleonul** si Emil Stănescu pokládá otázky typu: „Jaký je smysl a význam tohoto světa?“, „Proč nenacházíme odpovědi na tak jednoduché otázky?“

První zápis v intimním deníku **Strada Edgar Quinet și eu sau între litere și arhitectură** pochází ze čtvrtka, 15. února 1979 a byl pořízen v Bukurešti za doby autorových studií a zní takto: „*Dnes začínám tento sešit s myšlenkou shromáždit v něm sny, přemítání i své myšlenky, pocity radosti či bolesti, jenž přijdou.*“²⁹¹ Poslední zápis je ze středy 6. května 1987. A sám autor vysvětluje důvod existence deníku v doslovu takto: „*Tento deník, jenž obsáhl na svých stranách několik let mého tvoření, byl napsán bez představy nebo naděje na jeho publikování, protože byl psán v těžkých dobách komunistické diktatury, konkrétně v Bukurešti, na bulváru Republiky č. 149. (...) Nevím, kolik deníků z tohoto období (1979 – 1985) bylo až dosud uchováno a/ nebo publikováno. (...) Z mého pohledu deník představuje celkový obraz života, jeho živý odraz, a to v maximálně možné míře upřímnosti.*“²⁹²

Vydání:

Manole spre Ida și alte poeme. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2001.

Fructele izolării. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2002.

Cameleonul. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2004.

Strada Edgar Quinet și eu sau între litere și arhitectură, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2005.

Liberius. Centurionul. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2008.

291/ Orig.: Emil Stănescu: *Strada Edgar Quinet și eu sa între litere și arhitectură*, Editura Bibliotheca, 2005, s. 5: „Astăzi încep acest caiet cu gândul de a aduna în visele, frământărele, gândurile mele, impresiile de bucurie sau durere ce vor veni.”

292/Orig.: Emil Stănescu: *Strada Edgar Quinet și eu sa între litere și arhitectură*, Editura Bibliotheca, 2005, s. 344: „Acest Jurnal, cuprinzând între paginile lui câțiva din anii mei de formare, a fost scris fără vreun gând sau speranță de publicare, în mod preponderent în București, B-dul Republicii 149, în anii grei din chiar miezul diktaturii comuniste. (...) Nu știu câte jurnale din această perioadă (1979 – 1985) au fost ținute și/sau publicate până cum. (...) Din punctul meu de vedere, Jurnalul reprezintă o imagine complexă a vieții, o oglindă vie a acesteia, în măsura în care face dovada sincerității maxime”.

Nastupující generace básníků a prozaiků z Târgoviște

Simona Cristina Noveanu

(narozena 4. srpna 1972 v Târgoviști)

Básnířka Noveanu absolvovala lyceum a poté Fakultu ekonomie a administrativy Univerzity *Valahia* v Târgoviști se specializací muzeografie a rovněž vystudovala Právnickou fakultu téže univerzity (2003).

Tato obdivovatelka a milovnice krásy a všeho krásného naštěvovala také v umělecké škole *Octav Enigărescu* v Târgoviști třídu moderního umění (1999).

V letech 1997-2003 pracovala jako obchodní zástupce výpočetní techniky a poté jako právní koncipient v soukromých firmách.²⁹⁴

Debutovala verši v časopise *Târgoviște* (1991). A dále přispívala svými články, recenzemi, eseji a literárními kronikami do časopisů *Țeapa*, *Târgoviște*, *Oglinda de Dâmbovița*, *Tineretul liber*, *Minerva*, *Miorița noastră* (New York).

Získala ceny v literárních soutěžích *Lucian Blaga* (Sebeș-Alba, 1996), v Mezinárodní soutěži poezie *Drum de Spice* (Uzdin, Jugoslávie, 1997), na Mezinárodním festivalu poezie *Mihai Eminescu – Voievodul poeziei românești* (Târgoviște 2004).

Roku 2003 vydala trilogii **Anotimpul iubirii**, **Anotimpul cuvintelor**, **Anotimpul tăcerii** (Roční období lásky, Roční období slov, Roční období ticha) a rok později svazek **Rareori** (Zřídka).

City, o které se autorka chtěla podělit se svými čtenáři, jsou milostné – rozchod, ztráta milované osoby - a to na pozadí symbolu – ročních období.²⁹⁴

Vydání:

Anotimpul iubirii, Târgoviște, Editura Macarie, 2003.

Anotimpul tăcerii, Târgoviște, Editura Macarie, 2003.

Anotimpul cuvintelor, Târgoviște, Editura Macarie, 2003.

Rareori, Târgoviște, Editura Macarie, 2004.

293/ Srov.: Victor Petrescu: Scriitori și publiciști dâmbovițeni 1900-2004, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2005, s. 167.

294/ Srov.: Victor Petrescu: Scriitori și publiciști dâmbovițeni 1900-2004, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2005, s. 167.

Horatiu Radu Maniți

(narozen 19. června 1977 v Râmnicu-Vâlcea)

Tento básník a prozaik se natrvalo usídlil s rodiči v Târgoviști v roce 1987. Po studiu na lyceu *Ienachișă Văcărescu* v Târgoviști absolvoval Právnickou fakultu Univerzity Valahia ve stejném městě v roce 2000.

Byl členem literárního kroužku *Elena Văcărescu* a studentského literárního kroužku *Avantgarde*.

Edičně debutoval svazkem *Ezoteric* (1999), včleněné do knihy svého přítele Alina-Ștefana Zaharia – **Exoteric**. Poezie převážně propojená s rumunskými lidovými mýty, kde jsou:

„*Nopții afurisite/ Râpe păgânite.../ Stele căzătoare,/ Iele dănțuinde / prin cetine vuinde...*”

„(Prokleté noci/ Průrvy ukrutné.../ Padající hvězdy/ Víly tančí v hukotu chvojí)“²⁹⁵

Vydání:

Ezoteric, Târgoviște, Editura Sfinx 2000, 1999.

295/ Srov.: Victor Petrescu: Scriitori și publiciști dâmbovițeni 1900-2004, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2005, s. 139.

Florentina Raluca Tarbă

(narozena 23. dubna 1978 v Târgoviști)

Básnička Florentina Raluca Tarbă po ukončení studia na lyceu *Vladimir Streinu* v Găești absolvovala rovněž germanistiku na Filozofické fakultě Univerzity v Bukurešti.

Básnický debutovala verši vydanými ve svazku pod názvem **Vis de april** (1998, Aprílový sen). Dle jejího vlastního vyjádření „verše mi doslova *tryskaly z duše* ve chvílích neštěstí nebo zármutku”.

Básně jsou jakými výtlakem smutku, jako určitá katarze. Jako když je člověk zraněn a je nutno přiložit obvaz na ránu. Tak i já jase našla verše, které by překryly moji bolest. Poezie je pro mne myšlenka, verše jsou řešením toho, co jsem, co cítím a jak já vnímám svět kolem sebe”. Tato autorka, čerstvě na prahu dospělosti, nabídla novou a podnětnou četbu zabývající se základními otázkami lidského bytí.²⁹⁶

Vydání:

Vis de april. Versuri, Timișoara, Editura „Ando Tours“, 1998.

296/ Srov.: Victor Petrescu: Scriitori și publiciști dâmbovițeni 1900-2004, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2005, s. 231.

Alexandra Tomşa

(narozena 14. ledna 1985 v Târgovişti)

Poté, co tato básnířka absolvovala lyceum *Ienachiţa Văcărescu* v Târgovişti, v současné době stále ještě studuje Filozofickou fakultu Univerzity v Bukurešti. Je členkou literárního kroužku *Elena Văcărescu* v Târgovişti (od roku 2000) a Národního kroužku *Săgetătorul*, který je pod záštitou Svazu spisovatelů Rumunska.

Verše začala publikovat v časopise *Litere* (2001). Spolupracuje s časopisy *Jurnal de Dâmboviţa*, *Dâmboviţa*, *Poesis*, *Universul şcolii*, *Clipa siderală* (v Kišiněvě), *Concordia* (na Ukrajině).

Za svůj básnický talent obdržela četná ocenění: cenu časopisu *Millenium*, ocenění časopisu *Astra Sălăjeană*, cenu v soutěžích *Tinere Condeie* a *Nichita Stănescu* (v Ploieşti), v mezinárodní soutěži tvůrčího psaní *Iulia Hasdeu* a také cenu *Junior* Svazu spisovatelů. V roce 2004 získala *Diplom de Exceleţă* Svazu rumunských spisovatelů za vynikající výsledky v oblasti národní a mezinárodní literární tvorby určené pro začínající mladé talenty.

Svou první básnickou sbírku vydala pod názvem **Dulciuri şi păcate** (2003, Sladkosti a hříchy). Poté následoval svazek básní **Închinarea poeţilor** (2004, Poklona spisovatelům).²⁹⁷

Vydání:

Dulciuri şi păcate, Bucureşti, Editura Pro-Transilvania, 2003.

Închisoarea poeţilor, Bucureşti, Editura Pro-Transilvania, 2004.

297/ Srov.: Victor Petrescu: *Scriitori şi publicişti dâmboviţeni 1900-2004*, Editura Bibliotheca, Târgovişte 2005, s. 233.

Ana Baity

(narozena 24. prosince 1987 v Târgovişti)

Tato básnířka absolvovala lyceum Ienachiŭ Văcărescu v Târgovişti. Začala tvořit v prostředí literárního kroužku *Elena Văcărescu*. Publikuje své verše v časopise *Coresi*. Obdržela hlavní ceny literárních soutěží *Tinere condeie* (Mladé pero) – Târgovişte 2000, *Florile independenței* (Květy nezávislosti) – Calafat 2001, *Efigii lirice* (Lyrické zobrazení) - Târgovişte 2003.

Debutovala svazkem **Poezii** (2000, Poezie), poté následovala sbírka **Fluturii răzbunării** (2003, Motýli pomsty) .

Verše mladé autorky vyjadřují neklid a kladou si různé otázky související s existencí vesmíru.

Východ slunce je ve věších Any Baity jako:²⁹⁸

„*Stropi de raze cad in cer,
Și provoacă fără milă,
Un incendiu de lumină*“ ...

„Kapky paprsků dopadají na nebe,
a bez slitování způsobují požár světla“ ...

Vydání:

Poezii, Târgovişte, Editura Domino 2002.

Fluturi răzbunării, Târgovişte, Editura Domino 2003.

298/ Srov.: Victor Petrescu: Scriitori și publiciști dâmbovițeni 1900-2004, Editura Bibliotheca, Târgovişte 2005, s. 12.

Závěr

Městem Târgoviște defilovalo v jeho historii mnoho významných osobností, a to z oblasti politické, kulturní i literární. Co se literátů týče (a na ně především byla zaměřena má diplomová práce) nelze říci, že by spisovatelé Târgoviște byli autory pouze jednoho určitého regionu. Není to možné už z toho důvodu, že toto město bylo od roku 1396 do roku 1714 hlavním městem Valašského knížectví. A dále, většina mnou zmiňovaných literárních osobností měla a má přesah do celého Rumunska. Jejich jména nalezneme ve slovnících spisovatelů i ve školních učebnicích literatury.

Tím nejdůležitějším pro toto město je bezesporu jeho *genius loci*; je to něco, co neumíme řádně pojmenovat, ale kvůli čemu se někam rádi vracíme. Je to těžko uchopitelný, zvláštní vztah člověka a místa. Je to něco podobného jako „krajinný ráz“, ale ještě méně uchopitelný. *Genius loci* není něco abstraktního, ale je pevně vepsán do tvarů budov, chrámů, věží. Pravděpodobně s tím souvisí i paměť určitého místa, vzpomínky na to, co se tam stalo či odehrálo, protože minulost tam bezpochyby zanechala své stopy.

Tak jako i po 22 letech od mé poslední návštěvy Târgoviște zapůsobilo na mne, tak působilo zcela jistě i na mnohé autory uvedené v této diplomové práci, kteří Târgoviști zasvětili svá díla.

Zárným příkladem vlivu města na tvůrčí činnost spisovatele může být elegie ***Adio la Târgoviște*** (Sbohem v Târgoviști) **Grigore Alecsandresca** nebo historická meditace inspirovaná ruinami středověké tvrze ***O noapte pe ruinurile Târgoviștei*** (Noc na zříceninách Târgoviște) **Iona Heliade Rădulesca**; v básni ***Ruinurile Târgoviștei*** (Ruiny Târgoviște) **Vasile Cârlovy** je zase velmi zřetelně a harmonicky spojen pocit lidské slabosti s lítostí nad zašlou slávou rumunského národa, kde ruiny jsou však i novou nadějí pro budoucnost.

Târgoviște bylo velkou inspirací i pro současného spisovatele **M.H. Simionescu**, který je autorem slovního spojení „***Târgoviștea mea e o Florență valahă***“ (Moje Târgoviște je valašskou Florencií). V sentimentálním exkursu o tomto městě se snažil nalézt odpověď na otázku, kterou si pokládal mnohokrát: „*Je město Târgoviște realitou, nebo jen mým snem a nikoho jiného?*“ Odpovědí mu může být prolínání reality se sněním na stranách jeho nezapomenutelných děl. Za zásluhy o rozvoj a kulturu města obdržel Mircea Horia Simionescu čestné občanství města. Svoji lásku k rodnému městu projevuje tento spisovatel i tím, že je již více než třicet let předsedou poroty prestižního literárního národního festivalu „Moștenirea Văcăreștilor“.

A v neposlední řadě i pro spisovatele **George Coandu** se město stalo celoživotní tvůrčí inspirací. Svědčí o tom nejen některá jeho díla, např.: **O cetate, o patrie** (Město, vlast) či **Istoria Târgoviștei. Cronologie enciclopedică** (Historie Târgoviște. Encyklopedická chronologie). G. Coandă se ale především aktivně podílí na kulturním a životě současného města; je zakládajícím členem Národního literárního festivalu „*Moștenirea Văcăreștilor*“ a spoluzakladatelem literárních kroužků „*Grigore Alexandrescu*“ a „*Luceafărul*“.

Shrnutí

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na osobnosti kulturního a literárního života spjaté s městem Târgoviște. Na úvod, v němž je nastíněna stručná historie města a rovněž zmíněny pro město významné letopočty, navazují kapitoly věnované jednotlivým autorům. U všech spisovatelů je zastoupena jak biografie tak bibliografie. U stránek věnovaných tvorbě jsou uvedena všechna díla, jejich stručný obsah a také rozbor jednoho z děl. U každého autora je rovněž přidána ukázka z jednoho díla i s překladem. U některých spisovatelů jsem také připojila úryvky rozhovorů, které poskytli nějakému periodiku a to pro ilustraci názorů a myšlenek. Každá kapitola obsahuje také seznam vydaných děl.

První kapitola je věnována vzdělanému valašskému knížeti jménem **Neagoe Basarab** a rovněž jeho dílu **Învățaturile lui Neagoe către fiul său Teodosie** (Naučení Neagoe Basaraba svému synu Teodosiovi), které je jednou z nejskvělejších literárních prací 16. století.

Na dalších stránkách diplomové práce je popsán život a dílo **diákona Coresiho**. Tento překladatel a tiskařský mistr se zasloužil o vytištění prvních náboženských knih v rumunštině a jazykem používaným v těchto knihách položil základy spisovné rumunštiny.

Další kapitolu tvoří biografie a bibliografie osvíceného knížete **Petru Cercela**. Tento osvícený valašský kníže, milovník literatury, poezie, architektury, umění a hudby, byl autorem jediného sonetu.

Následuje osobnost bojara a učence **Udriște Năsturela**. Oblastí, v nichž se Udriște Năsturel uplatnil na poli kulturním, je celá řada; od původní tvorby – prózy i poezie, až po překlady a po knihtiskařskou činnost.

Další velmi významnou a obsáhlou kapitolu v dějinách literatury města Târgoviște představuje celý jeden rod, a to bojarská rodina **Văcăresců**. Její příslušníci měli pro toto město obrovský význam. V práci jsem se zabývala životem a dílem těchto členů rodiny: **Ienache, Aleca, Nicolae a Ianca**.

Všestranně zaměřené osobnosti, **Ionu Heliade Rădulescovi**, jsou věnovány další stránky. Byl nejen básníkem, prozaikem, novinářem, pedagogem, filologem, politikem, zakládajícím členem Rumunské Akademie, majitelem tiskárny, ale rovněž v neposlední řadě významnou postavou revoluce roku 1848 ve Valašsku.

Následující kapitola pojednává o básníku, který zemřel v pouhých dvaadvaceti letech. Byl jím **Vasile Cârlova**. Jeho básně vycházely tiskem za vydatné pomoci přítele a mentora Iona Heliade Rădulesca, který o básníku řekl: „*Geniul său poetic făgăduiește mult pentru limba românească, cea atât de frumoasă supt pana lui.*“ (Jeho básnické nadání je velkým příslibem pro rumunský jazyk, tak krásný v jeho podání).

Životu a dílu **Grigore Alexandresca** je věnována další kapitola diplomové práce. Jeho dílo obsahuje na jedné straně preromantické i romantické meditace a elegie, na druhé straně epištoly, satiry a bajky, silně ovlivněné francouzským klasicismem. Jeho verše jsou hluboce procítěné, určené k zamyšlení nad smyslem života. Rozhodnou měrou přispěl Alecsandrescu též k ustavení žánru bajek a epištol v rumunské literatuře.

Ve své době oblíbeným a oceňovaným spisovatelem, především díky aktuálnosti zvolených témat a sdělnosti výrazu, byl **Alexandru Vlahuță**. Psal pozdně romantickou poezii ovlivněnou M. Eminescem, v níž jsou zastoupeny sociální a etické motivy – úsilí o naplnění národních a společenských ideálů, kritika aristokratů, soucit s utlačovanými.

Následující kapitola představuje osobnost **Iona Alexandra Brătesca-Voinești**. Hrdinové v dílech tohoto prozaika - melancholici a misantropové - trpí v nové době kvůli zlu a poeticky blouzní na okraji života v provinčních městech. Jeho povídky a novely se zakládají na prostém pozorování prostředí na malém městě, v němž autor žil.

Na konci sedmdesátých let 20. století zakládají spisovatelé **Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu, Costache Olăreanu a Tudor Țopa** uskupení nazvané „**Scoala de la Târgoviște**“ (Târgovištská škola). Jejich prvními publikacemi započal zcela nový směr v rumunské próze. Ceněni byli nejprve jako spisovatelé rafinovaného literárního vkusu, začali být pozorněji vnímáni kolem roku 1980 a od té doby do jisté míry udávali směr postmoderní literatury.

Další kapitola je věnována Společnosti spisovatelů Târgoviște (***Societatea Scriitorilor Târgovișteni***). Kulturní život města Târgoviște i župy Dâmbovița v současnosti lze charakterizovat mj. bouřlivým literárním životem, odrážejícím se nejenom ve velkém počtu literárních kroužků, ale především aktivitami Společnosti spisovatelů Târgoviște. Ve své práci jsem se zaměřila na některé z nich. Jsou to: **Victor Petrescu, George Coandă, Mihai Stan, Tudor Cristea, Emil Stănescu**.

Poslední kapitola se týká nastupující mladé generace. Náhodně jsem vybrala pětiici současných mladých básníků a prozaiků. Jsou to: **S. C. Noveanu, H. R. Maniți, F.R. Tarbă, A. Tomșa, A. Baity**.

Na závěr diplomové práce jsem připojila obrazovou přílohu.

Summary

The reason, why I chose as a topic of my thesis just Târgoviște and personalities of the cultural and literary life connected to this place, is simple. It is given by my very close relationship to this city. I had spent my childhood in Târgoviște and I have to remark, it was a very happy childhood. We have moved with my parents to here from Ploiești, another city bound to me with a strong emotional feeling – I was born here. At the same place is still living my godmother, her family and my friends.

In my theses I took direction to the most significant literary personalities, importance of which far crossed the city border, because they are a part of roman literature treasury, they are a part of literary encyclopedias and obligatory school readings, too.

Choice of these writers was determined by place of birth in Târgoviște or by their activities and literary works here.

I aimed to bring proofs, that even the smaller cities or regions can be a good topic and inspiration for wonderful works and that the writers or personalities from them coming or working there, are able to be superior over the regional range and scope by their works and significance.

The basic history in the introductory part of my theses is followed by individual authors. All of them I describe from both points of view to their lives – the personal part contains the curriculum vitae, childhood, period of studies, family data and description of the ambience, what had formed them. Regarding their creations I listed all their works, their brief contents and the analysis of one work as well. I addend some examples of one of the individual authors' books and its translation, too. In case of some writers I added fragments of interview, having been granted to some periodical – all this for illustration and possibility of getting acquaintance with their own words, opinions and ideas.

The first pages of my theses are directed to the basic history of the city and significant years of the era, with some importance for this city. In the sources you can find, that the Târgoviște was a capital of Walachia principality between 1396 – 1717 and became the most substantial economic, political and cultural centre of Romania. From the emperors, seated here, I would like to name Mircea cel Bătrân, Vlad Țepeș, Mihai Viteazul, Mateie Basarab or Constantin Brâncoveanu. The most important moment in this town's history, was according to my opinion the foundation of a printing house in the Dealu Monastery. Târgoviște became by this the first centre of typography in Walachia (1508). There were printed the first books in the territory of Romania here.

The individual personalities are sentenced chronologically according to the date of birth, beginning with 15th century and ending by contemporarily coming generation of poets and writers, who is for petting fame still waiting. Actually there are these personalities in question: **Neagoe Basarab, Diákon Coresi, Petru Cercel, Udriște Năsturel, Văcărescu, Ion Heliade Rădulescu, Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu, Alexandru Vlahuță and Ioan Alexandru Brătescu – Voinești.**

From the generation of 20th century author I have chosen to these the members of a literature association „Școala de la Târgoviște“, who recognize importance all over Romania. They are namely: **Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu, Tudor Țopa.** This list of writers is furthermore extended by some members of Târgoviște writers association, who are the literary contemporary generation of the city. With exception of **Victor Petrescu** I had the opportunity to meet all of them in person. They are: **George Coandă, Mihai Stan, Tudor Cristea, Emil Stănescu.** The specification would not be complete with the young impending generation. I have chosen coincidentally a group of five young poets and writers in their age rank between 22 – 39 years, who were born in Târgoviște or who work here: **S. C. Noveanu, H. R. Maniți, F.R. Tarbă, A. Tomșa, A. Baity.**

At the conclusion I added the picture appendix. It consists exclusively from photographs, taken by myself at the occasion of my last visit to Târgoviște in October 2009. Only exception makes a photograph of the writer Costache Olăreanu, donated by courtesy of Mrs. Dr. Valentova.

Rezumat

Motivul pentru care am ales drept temă a lucrării mele Târgoviștea, personalitățile sale culturale și viața literară legată de acest loc, este simplu. Mi-am petrecut copilăria în Târgoviște și, trebuie să remarc acest lucru, a fost o copilărie foarte fericită. Am venit la Târgoviște, împreună cu părinții mei, de la Ploiești, un alt oraș de care sunt legată emoțional – este locul meu de naștere. Tot acolo locuiesc nașa mea, familia ei și prietenii mei.

Târgoviștea a fost, este și va fi mereu orașul inimii mele. Și astăzi îmi amintesc de plimbările pe care le făceam duminica printre locurile istorice din oraș – spre exemplu Turnul Chindia, parcurile orașului sau mănăstirea Dealu. Iar un alt motiv pentru care am scris această lucrare l-au reprezentat oamenii care trăiesc acolo – prietenii mei, colegii mei și personalitățile vieții literare, pe care i-am întâlnit nu cu mult timp în urmă. În mod deosebit întâlnirea cu ei, anul trecut în octombrie, mi-a confirmat faptul că alegerea Târgoviștei drept temă a lucrării mele a fost cea corectă. Nu numai că am avut ocazia să iau parte la pregătirea publicației lunare Litere, dar mai mult decât atât am avut ocazia să întâlnesc mai mulți scriitori contemporani, cum ar fi spre exemplu George Coandă, Tudor Cristea, Mihai Stan sau Emil Stănescu. Alte surse de informare în pregătirea acestei lucrări au fost vizitele mele la muzeele locale Muzeul Tiparului, Muzeul Scriitorilor și Muzeul de Istorie.

În lucrarea mea m-am orientat către cele mai importante personalități literare, a căror importanță a trecut dincolo de limitele orașului, personalităților menționate în enciclopedii, ale căror lucrări fac parte din zestrea literaturii române fiind lecturi obligatorii în școală.

Alegerea acestor scriitori a fost determinată de faptul că s-au născut în Târgoviște sau pentru că și-au desfășurat activitatea literară aici. Am vrut să demonstrez că și orașele sau regiunile mai mici pot fi sursă de inspirație și pot oferi subiecte pentru lucrări de calitate dar și că scriitorii și personalitățile care provin de aici sau și-au desfășurat activitatea literară în acest oraș pot covârși prin operele lor și prin semnificația acestora lor activitatea regională.

Personalitățile sunt menționate în ordine cronologică, după data nașterii, începând cu secolul XV și terminând cu noile generații de poeți și scriitori de azi, dornici de afirmare.

Primele pagini ale lucrării sunt dedicate istoriei de început a orașului și perioadelor importante pentru acest oraș. Sursele istorice menționează că Târgoviște a fost capitala Principatului Valah între 1396 și 1717 când a devenit cel mai puternic centru economic, politic și cultural al României. Dintre voievozii care au stat aici, menționez pe Mircea cel Bătrân, Vlad Țepeș, Mihai Viteazu, Matei Basarab sau Constantin Brâncoveanu. Consider că cel mai important moment în istoria orașului a fost înființarea unei tipografii la Mănăstirea

Dealul. Astfel, Târgoviște a devenit primul centru tipografic în Valahia (1508). Primele cărți de pe teritoriul României aici s-au tipărit.

Istoria veche din partea introductivă a lucrării este urmată de prezentarea fiecărui autor. Am alcătuit o listă conținând creațiile lor și pentru fiecare lucrare un sumar, dar și analiza unora dintre lucrări. Am adăugat și câteva exemple din traduceri unora dintre lucrările autorilor. În cazul unor scriitori am anexat, spre ilustrare, fragmente din interviuri acordate unor periodice, pentru a lua contact cu propriile lor cuvinte, opinii sau idei. La sfârșitul fiecărui capitol am adăugat și lista operelor publicate de către fiecare autor.

Primul capitol e dedicat unei personalități complexe, voievodul valah **Neagoe Basarab**, precum și lucrării lui “Învățăturile lui Neagoe către fiul său Teodosie”, una dintre cele mai mărețe ale secolului XVI.

În paginile următoare sunt descrise viața și creația **diaconului Coresi**. Acest scriitor, traducător și tipograf are meritul tipăririi primei cărți religioase în limba română punând astfel baza scrisului literar românesc.

Următorul capitol prezintă o biografie și o bibliografie a altui voievod ilustru, **Petru Cercel**. Minte luminată, iubitor de literatură, pozie, arhitectură și muzică el a fost autorul unui sonet.

Urmează apoi **Udriște Năsturel**, personalitate activă în peisajul cultural, creator original de proză și poezie, traducător și tipograf.

Un alt capitol semnificativ și consistent din istoria literară a orașului Târgoviște îl reprezintă o întreagă dinastie, **familia Văcărescu**, ai cărei membri au fost personalități marcante ale orașului. În lucrarea mea m-am concentrat asupra vieții și creației unora dintre ei: **Ienache, Alec, Nicolae și Iancu**.

Paginile alte sunt dedicate unei personalități cu o vastă cultură universală – **Ion Heliade Rădulescu**. El n-a fost numai poet și scriitor, ci și jurnalist, pedagog, filolog, politician, membru fondator al Academiei de științe, patron de tipografie și, nu în ultimul rând, personalitate importantă a Revoluției de la 1848.

Capitolul următor vorbește despre un poet dispărut la numai 22 de ani: **Vasile Cârlova**. Poezia lui a fost publicată sub oblăduirea mentorului său, Heliade Rădulescu, cel care a spus despre el: „Geniul său poetic făgăduiește mult pentru limba românească, cea atât de frumoasă supt pana lui.”

Am continuat cu un capitol dedicat lui **Grigore Alexandrescu**. Lucrările lui conțin meditații pre-romantice și romantice, elegii, satire și fabule, scrise sub influența clasicismului

francez. Versurile lui sunt profunde, meditând asupra sensului existenței. Alexandrescu a contribuit pe deplin la dezvoltarea unor specii literare precum fabula și epistola în România.

Alexandru Vlahuță a fost foarte faimos și apreciat în timpul vieții sale, în special datorită subiectelor de actualitate.

În poezia lui romantică târzie, scrisă sub influența lui Mihai Eminescu, a vorbit despre dorința puternică de a duce la îndeplinire idealurile naționale și sociale, a criticat pe cei dornici de înnavuțire, și și-a exprimat compasiunea pentru cei oprimați.

Următorul capitol vorbește despre altă personalitate, **Ion Alexandru Brătescu–Voinești**. Eroii lucrărilor sale, melancolici și mizantropi suferă în era nouă din cauza răului și toată viața lor delirează poetic în orașe de provincie.

Nuvelele și schițele lui se bazează pe observații ale vieții din orașelul în care autorul locuia.

La sfârșitul anilor 70, scriitorii **Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu, Costache Olăreanu și Tudor Țopa** au pus bazele unei asociații numite „Scoala de la Târgoviște”. Primele lor scrieri au adus un curent nou în proza românească. La început au fost considerați doar scriitori cu un gust literar rafinat, pur, dar au ajuns în centrul atenției în jurul anului 1980 și de atunci au rămas, pe merit, în elita postmodernismului românesc.

Alt capitol este dedicat Societății Scriitorilor Târgovișteni. Viața culturală contemporană a orașului Târgoviște și a județului Dâmbovița se remarcă, printre altele, printr-o efervescentă activitate literară, rezultat nu numai al existenței unui mare număr de cercuri literare, ci și al activității Societății Scriitorilor Târgovișteni. M-am concentrat în lucrarea mea, asupra câtorva dintre membri: **Victor Petrescu, George Coandă, Mihai Stan, Tudor Cristea, Emil Stănescu**.

Ultimul capitol prezintă generația nouă de scriitori. Am ales la întâmplare un grup de cinci poeți și scriitori contemporani: **S. C. Noveanu, H. R. Maniți, F.R. Tarbă, A. Tomșa, A. Baity**.

La concluzii am adăugat anexa cu fotografii. Ea conține în exclusivitate fotografiile pe care le-am făcut eu înșămi cu ocazia ultimei mele vizite la Târgoviște, în octombrie 2009. Excepție face fotografia scriitorului Costache Olăreanu, obținută prin bunăvoința doamnei Dr. Valentová.

Bibliografie primární

COANDĂ, George. *O cetate, o patrie*. Editura Bibliotheca. Târgoviște: 2005.

COANDĂ, George. *O Istorie geopolitică și a geocivilizației Românilor*. Editura Bibliotheca. Târgoviște: 2006.

OLĂREANU, Costache. *Ficțiune și infanterie*. Cartea românească. București: 1980.

PETRESCU, Radu. *O singură vîrstă*. Cartea românească. București: 1975.

SIMIONESCU, Mircea Horia. *Bibliografia generală*, Editura Humanitas; Ediție: editia I. București: 2007.

SIMIONESCU, Mircea Horia. *Redingota*. Cartea românească. București: 1984.

STAN, Mihai. *Confreria. Convorbiri și confesiuni*. Editura Bibliotheca. Târgoviște: 2009.

STAN, Mihai; CRISTEA, Tudor. *Litere 100. Istoria unei reviste literare dâmbovițene*. Societatea Scriitorilor Târgovișteni. Editura Bibliotheca. Târgoviște: 2008.

STĂNESCU, Emil; PETRESCU, Mihai Samson. *Nocturne diurne sau platoșele suprapuse. Mica poveste a verbelor*. Editura Bibliotheca. Târgoviște: 2006.

STĂNESCU, Emil. *Liberus. Centurionul*. Editura Bibliotheca. Târgoviște: 2008.

STĂNESCU, Emil. *Strada Edgar Quinet și eu sau între litere și arhitectură*. Editura Bibliotheca. Târgoviște: 2005.

VLAHUȚĂ, Alexandru. *Z Rumunška malebného*. Vlastním nákladem vydal J. Otto, Praha:1912, Překlad: Karel Drož.

Bibliografie sekundární

- ANGHELESCU, Mircea. *Ion Heliade Rădulescu: o biografie a omului și a operei*, Editura Minerva, București: 1987.
- CĂLINESCU, George. *Istoria literaturii române. Compendiu*, Editura Minerva, București: 1983.
- CARTOJAN Nicolae. *Istoria Literaturii Române vechi, sv. I.*, Fundația pentru Literatură și artă „Regele Carol II.“, București: 1940.
- CIOCULESCU, Șerban; STREINU, Vladimir; VIANU, Tudor. *Istoria literaturii române Moderne*, 1944.
- COANDĂ, George. *Istoria Târgoviștei, Cronologie enciclopedică*, Ediție revazută și adaugată, Editura Biblioteca, Târgoviște: 2007.
- COJOCARU, Mihaela. *Istoria literaturii vechi, moderne și premoderne*, Editura Universității de Petrol și Gaze, Ploiești: 2006.
- GEORGIU, Grigore. *Istoria culturii romane moderne*, București: 2000.
- GIURESCU, Constantin S.; GIURESCU, Dinu C. *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri pînă astăzi*. Editura Albatros, București: 1971.
- IBRĂILEANU, Garabet. *Scriitori și curente: Vasile Cârlova*, 1909.
- KAVKOVÁ, Marie. *Nástin dějin a kultury Rumunská I*, SPN, Praha: 1978.
- LEFTER, Ion Bogdan. *Primii postmoderni: „Școala de la Târgoviște”*, Editura Paralela 45, Pitești: 2003.
- MURĂRAȘU, Dumitru. *Istoria literaturii Române*, Editura „Cartea Românească”, București: 1943.
- NEGOIȚESCU, Ion. *Istoria literaturii române*, Editura Minerva, București: 1991.
- PETRESCU, Victor; PARASCHIVA, Serghie. *Dicționar de literatură al județului Dâmbovița 1508–1998*, Editura Biblioteca, Târgoviște 1999.
- PETRESCU, Victor. *Scriitori și publiciști Dâmbovițeni, 1900-2004*, Editura Bibliotheca, Târgoviște: 2005.

POP, Ion. *Dicționar analitic de opere literare românești, ediție definitivă*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca: 2007.

SIMION, Eugen. *Dimineața Poeților*, 1980.

SIMION, Eugen. *Scriitori români de azi, vol IV*, Editura Litera, 1998.

TEJCHMAN, Miroslav. *Dějiny Rumunska*, Nakladatelství Univerzity Karlovy, Praha: 1997.

TREPTOW, Kurt. W. *Dějiny Rumunska*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha: 2000.

STAN, Mihai; CRISTEA, Tudor. *Litere 100. Istoria unei reviste literare dâmbovițene*, Editura Bibliotheca, Târgoviște: 2008.

VALENTOVÁ, Libuše a kolektiv. *Slovník rumunských spisovatelů*, Nakladatelství Libri, Praha: 2001.

VÂRGOLICI, Teodor. *Postfață (Ion Heliade Rădulescu: Zburătorul)*, Ed. 100 plus 1 Gramar, București: 2002.

Periodika:

LITERE, editorialul, *Câteva precizări*, Societatea Scriitorilor Târgovișteni, č. 3, březen 2006.

DUMITRIU Mircea. *Udriște Năsturel între orient și Occident*, România liberă, 20. 5. 2008.

TUDOROVICI, Doina. „*Pastorul întristat*“ literaturii române Ziarul Financiar: Ziarul de duminica ze dne 21. 6. 2000.

Internetové stránky a internetová periodika:

<http://www.pitesti.ro/centrul-cultural/arhiva/arges/iulie2004>, s.19.

CIOCULESCU, Barbu. *In Memoriam: Tudor Țopa, scriitor și personaj*, România literară, č. 39/2008.

CHIVU, Marius. *Lecturi la zi: Reușita scriitorului*, România literară, č. 8/2002.

CRACIUN, Gheroge. *Pactul somografic. „Încercările lui Tudor Țopa“*, Observator cultural, č.144, noiembrie 2002.

GHEO, Radu Pavel. *Nu e nici o deosebire între a scoate pîini și a scoate cărți*. Rozhovor s Costache Olăreanem u příležitosti „Zilele Convorbiri literare“, Iași 1999, publikován v LiterNet. ro dne 21. 2. 2003.

ISTODOR, Eugen. Rozhovor s M. H. Simionescem pro Cotidianul.ro ze dne 26.11. 2007.

MALAMEN, Iolanda. *Interviu de Tudor Țopa: „Literatura e un om fără milă“*, Ziua, č. 3393, 5. 8. 2005.

PRUTEANU, George. *Mircea Horia Simionescu: Un fantast ironic*, Cronică č. 38, 22.9. 1972.

REVNIC, Ioana. *Interviu: Mircea Horia Simionescu*: România literară, č. 8/2008.

STANOMIR, Ioan. *Un fantezist seducător*, România literară, č. 3/1999.

ȘTEFĂNESCU, Alex. *La o noua lectura: Mircea Horia Simionescu*, România literară, č. 4,5/2003, 28.1. 1998.

In memoriam Costache Olăreanu, România Literară, č.39/2000.

Un scriitor de vită veche, România literară. č. 28/ 1999.

Obrazová příloha

Busta – knížete Petru Cercela

Busta knížete Mateie Basaraba

Busta knížete Radu de la Afumați

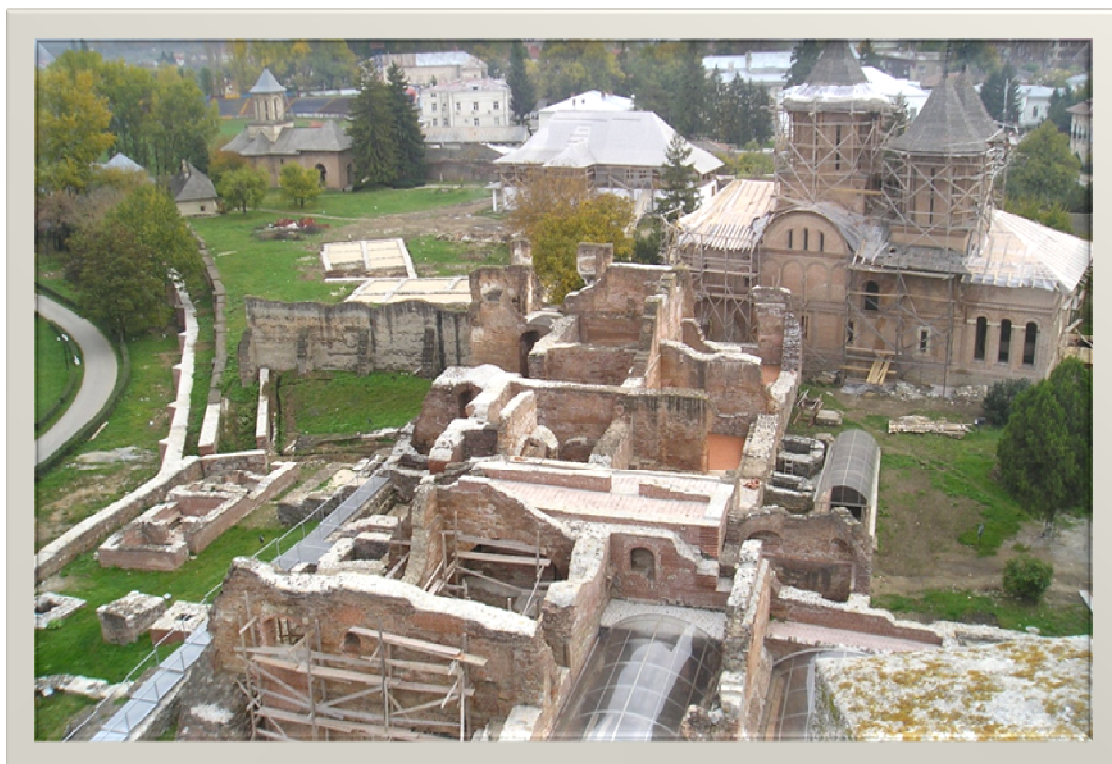

Muzeum spisovatelů župy Dâmbovița

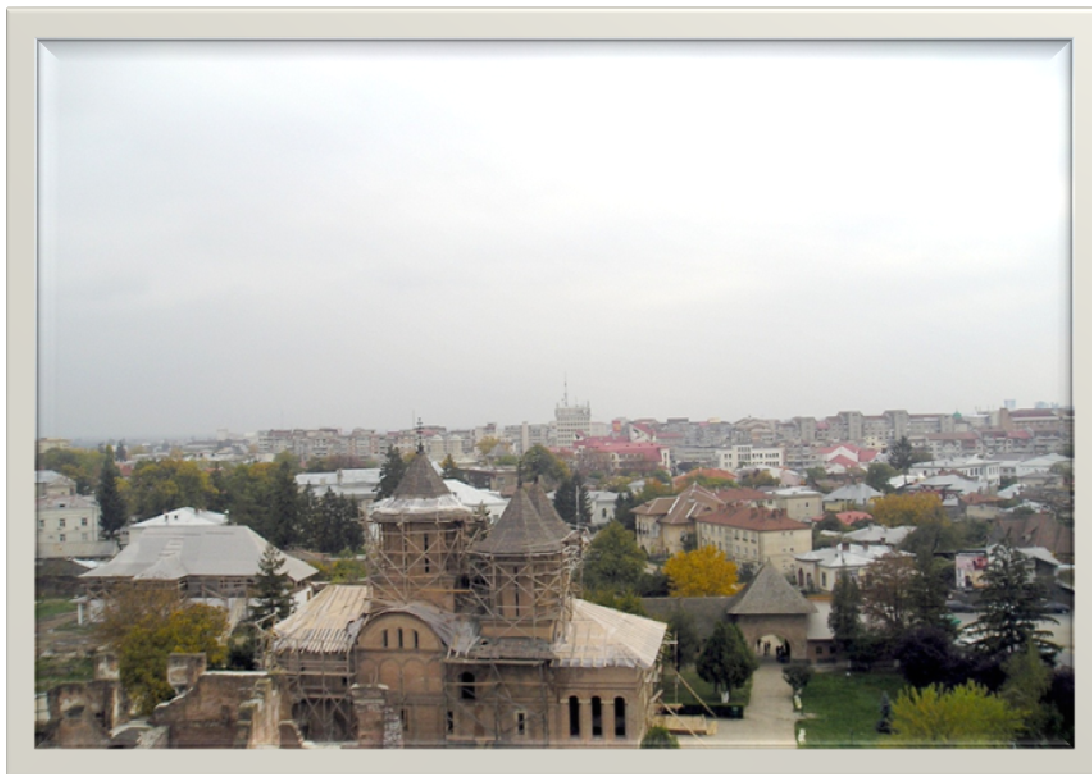

Busta – Ioan Alexandru Bratescu-Voinești

Věž Chindia

Pohled z věže Chindia na bývalý knížecí palác (Curtea domneasă)

Pohled na město Târgoviște z věže Chindia

Výhled na zeleň a parky z věže Chindia

Nástěnná malba – klášter Dealu

Sarkofág knížete Radu Velikého (Radu cel Mare) – klášter Dealu

Společnost spisovatelů Târgoviște s autorkou diplomové práce

Sídlo Společnosti spisovatelů Târgoviște

Vstupní brána – klášter Dealu

Costache Olăreanu